Cuvânt înainte

©

Parfumul libertăţii

Creativitatea este cea mai mare rebeliune din existență. Dacă vrei să creezi, trebuie să scapi de toate condiționările, altfel creativitatea ta nu va fi decât o copiere, va fi doar o copie la indigo. Poți să fii creator numai dacă ai personalitate, dacă nu ți-ai însuşit psihologia mulțimii. Psihologia mulțimii nu e creatoare; ea implică o viață mecanică, de azi pe mâine, ce nu cunoaşte dansul, cântecul, bucuria.

Creatorul nu poate urma cărarea bătătorită. El trebuie să-şi caute propriul drum, să se descurce în jungla vieții de unul singur, trebuie să se retragă din mintea gloatei, din psihologia colectivă. Mintea colectivă este cea mai redusă minte din lume - chiar şi aşa-zişii idioți sunt

superiori idioţeniei colective. Dar colectivitatea are modul ei de a corupe: ea îi respectă pe oameni, îi cinsteşte pe oameni dacă ei susţin mai departe că drumul minţii colective este singurul drum bun.

în trecut, creatorii de toate felurile - pictori, dansatori, muzicieni, poeţi, sculptori - au trebuit să renunţe la respectabilitate din pură necesitate. Ei au fost nevoiţi să ducă o viaţă boemă, o viaţă de vagabonzi, pentru că asta era singura lor posibilitate de a fi creatori. în viitor, nu va mai fi nevoie să fie aşa. Dacă mă înţelegi, dacă simţi că în ceea ce spun eu există adevăr, pe viitor n-ai să mai ai nevoie să duci o viaţă boemă. Viaţa boemă este un produs secundar al vieţii fixe, ortodoxe, convenţionale, respectabile.

Efortul meu are ca scop distrugerea minţii colective, astfel încât individul să fie liber să fie el însuşi. Atunci nu va mai fi nici o problemă; atunci vei putea trăi aşa cum vrei. De fapt, omenirea se va naşte cu adevărat numai în ziua în care individul va fi respectat în răzvrătirea lui. Omenirea nu s-a născut încă, ea se află încă în uter. Ce vezi tu ca omenire e doar un fenomen iluzoriu, o scamatorie.

Fiecărui individ trebuie să i se dea libertate absolută de a fi el însuşi, de a exista în felul lui. Şi, firește, să nu se bage nimeni peste el - asta face parte din libertate. Nimeni nu trebuie să se bage peste nimeni.

Dar în trecut, fiecare îşi băga nasul în treburile celuilalt, chiar şi în treburile absolut particulare, care n-au nici o legătură cu societatea. De exemplu, te îndrăgosteşti de o femeie - ce are de a face asta cu societatea? E o problemă pur personală, un fenomen intim, nu se vinde la tarabă. Dacă două persoane sunt de acord să se lege prin

iubire, societatea n-ar trebui să intervină în treaba asta. Dar societatea intervine cu toate accesoriile ei, pe căi directe, pe căi indirecte. între îndrăgostiți va sta polițistul, între îndrăgostiți va sta magistratul. Şi ca şi cum asta nu e de ajuns, societatea a creat un superpolițist, pe Dumnezeu, care să aibă grijă de toate.

Ideea de Dumnezeu este cea a unui curios care se uită pe gaura cheii, nelăsându-te să ai intimitate nici chiar în baie, care trage continuu cu ochiul la tot ce faci. Lucrul ăsta e urât! Toate religiile din lume spun că Dumnezeu e permanent cu ochii pe tine, te urmăreşte continuu - ăsta e un lucru urât, ce fel de Dumnezeu e ăsta? El n-are altceva de făcut decât să urmărească pe toată lumea, să umble după toată lumea? Pare să fie detectivul suprem! Omenirea are nevoie de un sol nou - solul libertății. Stilul de viață boem a fost o reacție, o reacție necesară, dar dacă viziunea mea are succes, atunci nu va mai exista viață boemă, pentru că nu va mai exista nici o așa-zisă minte colectivă care să încerce să îi domine pe oameni. Atunci fiecare se va simți bine în pielea lui, va fi în largul său. Bineînțeles, nu trebuie să te bagi peste nimeni, dar, în ceea ce priveşte viața ta, trebuie să ți-o trăieşti după bunul plac.

Numai atunci există creativitate. Creativitatea este parfumul libertății individuale.

Pregătirea pânzei

Odată ce patologia dispare, fiecare devine creator. Lucrul ăsta trebuie înțeles cât mai bine: numai oamenii bolnavi sunt distructivi. Oamenii sănătoşi *sunt creatori. Creativitatea este un fel de parfum al adevăratei sănătăți. Când o persoană este cu adevărat sănătoasă şi întreagă, creativitatea vine în mod firesc, îndemnul de a crea apare în mod firesc.*

Cei trei „C"

Omenirea a ajuns acum la o răscruce. Am trecut de faza omului unidimensional, am epuizat această fază. Acum avem nevoie de o făptură umană îmbunătățită, tridimensională. Eu numesc aceste trei dimensiuni cei trei „C". Primul C este conştiința, al doilea C este compasiunea, al treilea C este creativitatea.

Conştiința înseamnă a fi, compasiunea înseamnă a simți, creativitatea înseamnă a acționa. Viziunea mea

despre noua ființă umană este că ea trebuie să fie simultan toate trei. Te supun la cea mai mare provocare din câte există, la cea mai grea sarcină de îndeplinit. Trebuie să fii la fel de contemplativ ca Buddha, la fel de iubitor precum Krishna, la fel de creator ca Michelangelo, ca Leonardo da Vinci. Trebuie să fii toate laolaltă, simultan. Numai atunci

totalitatea ta va fi împlinită; altfel, în tine ceva va continua să lipsească. Poți să ajungi pe un vârf foarte înalt dacă eşti unidimensional, dar vei fi doar un vârf. Eu aş vrea să fii întregul lanț al munților Himalaya, nu doar un vârf, ci vârfuri peste vârfuri.

Omul unidimensional a eşuat. El n-a fost în stare să creeze un pământ frumos, n-a fost în stare să creeze paradisul pe pământ. A eşuat lamentabil! A creat câțiva oameni frumoşi, dar n-a putut transforma întreaga omenire, nu a putut să ridice conştiința întregii omeniri. Doar câțiva indivizi ici şi colo au ajuns luminați. Asta n-o să se mai întâmple. Ne trebuie mai mulți oameni luminați, şi luminați în mod tridimensional.

Asta e definiția mea pentru omul nou.

Buddha nu a fost poet, dar oamenii noi, cei care acum vor deveni buddha vor fi poeți. Când spun „poet", nu vreau să spun că trebuie să scrii poezii, ci că trebuie să fii poetic.

Logica este seacă, poezia este vie. Logica nu ştie să danseze. Logicii îi este imposibil să danseze. Dacă ai vedea logica dansând, ar fi ca şi cum l-ai vedea pe Mahatma Gandhi dansând! Ar arăta foarte caraghios. Poezia ştie să danseze; poezia este dansul inimii. Logica nu poate să iubească; ea poate să-ți vorbească de iubire, dar nu poate

să iubească; iubirea pare să fie ilogică. Numai poezia poate să iubească, numai poezia poate să facă saltul în paradoxul iubirii.

Logica este rece, foarte rece; e bună în ceea ce priveşte matematica, dar nu e bună în ceea ce priveşte omenirea. Dacă omenirea ar deveni prea logică, atunci omenirea ar dispărea; atunci ar exista numai cifre, nu fiinţe omeneşti - cifre înlocuibile.

Poezia, iubirea şi simţirea îţi dau adâncime, căldură. Devii mai moale, îţi pierzi răceala. Devii mai uman. Buddha e suprauman, nu există nici o îndoială în privinţa asta, dar el îşi pierde dimensiunea umană. El e nepământ- tean. El are frumuseţea de a fi nepământean, dar nu are frumuseţea pe care o are Zorba Grecul. Zorba este atât de pământean! Aş vrea ca tu să fii şi Zorba, şi Buddha în acelaşi timp, nu Zorba Grecul, ci Zorba Buddha. Omul trebuie să fie contemplativ, dar nu împotriva simţirii. Trebuie să fie contemplativ, dar plin de simţire, să debordeze de iubire. Şi trebuie să fie creator. Dacă iubirea ta e doar un simţământ şi nu e transpusă în faptă, ea nu va afecta omenirea la o scară mai mare.

Trebuie să faci din ea o realitate, trebuie să o materializezi.

Acestea sunt cele trei dimensiuni ale tale: fiinţa, simţirea,

acțiunea. Acțiunea conține creativitate, creativitate de toate tipurile - muzică, poezie, pictură, sculptură, arhitectură, știință, tehnologie. Simțirea conține tot ce este estetic - iubirea, frumusețea. Iar ființa conține conștiința, meditația, conștientizarea.

Relaxarea în acțiune

Mai întâi trebuie înțelese natura activității și curentele ascunse în ea, altfel relaxarea nu e cu putință. Chiar dacă vrei să te relaxezi, îți va fi imposibil s-o faci dacă n-ai urmărit, n-ai observat, nu ți-ai dat seama de natura activității tale, pentru că activitatea nu e un fenomen simplu. Mulți oameni ar vrea să se relaxeze, dar nu se pot relaxa. Relaxarea seamănă cu înflorirea - n-o poți forța. Trebuie să înțelegi întregul fenomen - de ce ești atât de activ, de ce ești atât de ocupat cu activitatea, de ce ești obsedat de ea.

Ține minte două cuvinte: unul este „acțiune“, celălalt este „activitate". Acțiunea nu înseamnă activitate. Activitatea nu înseamnă acțiune. Naturile lor sunt diametral opuse. Acțiunea este atunci când situația o cere, și tu acționezi, răspunzi. Activitatea e atunci când situația nu contează, ea nu e un răspuns: ești atât de fără astâmpăr în interior, încât situația e doar un pretext pentru a fi activ.

Acțiunea vine dintr-o minte liniștită - este cel mai frumos lucru din lume. Activitatea vine dintr-o minte neliniștită - este cel mai urât lucru. Acțiunea are relevanță;

activitatea este irelevantă, lipsită de importanță. Acțiunea este de la moment la moment, e spontană; activitatea e încărcată cu trecut. Ea nu e un răspuns la momentul prezent, dimpotrivă, toarnă în prezent neliniştea ta, pe care o cari din trecut. Acțiunea e creatoare. Activitatea este foarte distructivă - te distruge pe tine, îi distruge pe alții.

încearcă să înțelegi această distincție fină. De exemplu, ți-e foame, atunci mănânci - asta e acțiune. Dar dacă nu ți-e foame, dacă nu te simți câtuşi de puțin flămând şi totuşi continui să mănânci - asta este activitate. în acest caz mâncatul e un gen de violență: distrugi mâncarea, o zdrobeşti cu dinții, şi astfel îți eliberezi puțin din neliniştea interioară. Mănânci nu pentru că ți-e foame, mănânci pur şi simplu dintr-o nevoie lăuntrică, un imbold de a fi violent.

în lumea animalelor, violența este asociată cu gura şi labele, cu ghearele şi cu dinții; acestea sunt cele două lucruri violente în regnul animal. La om e vorba de mâini şi de unghii, dar fenomenul e acelaşi. în timp ce mănânci, cu mâinile iei mâncarea, iar cu gura o mănânci - violența este eliberată. Dar dacă nu există foame, atunci asta nu e *acțiune, e* boală. Această activitate este o obsesie. Bineînțeles că nu poți mânca aşa întruna, pentru că ai să plesneşti, aşa că s-au inventat diverse trucuri - mesteca- tul de tutun sau de gumă, fumatul. Acestea sunt alimente false, fără nici o valoare nutritivă, dar funcționează bine în ceea ce priveşte violența.

Ce face un om care stă şi mestecă gumă? Ucide pe cineva. în minte. Dacă ar deveni conştient, ar putea avea

fantezia de a ucide pe cineva, însă el mestecă gumă, o activitate foarte nevinovată în sine. Nu face rău nimănui, dar pentru el activitatea e foarte periculoasă, pentru că pare total inconştient de ceea ce face. Ce face un om care fumează? O activitate foarte nevinovată, într-un fel, doar inhalează fumul şi îl dă afară - un fel de *pranayama* şi un fel de meditaţie transcendentală seculară. El creează o mandala: inspiră fumul, îl dă afară, inspiră, expiră - se creează o mandala, un circuit. Prin fumat, el face un fel de incantaţie, o incantaţie ritmică. Asta liniştеşte; neliniştea lui lăuntrică se destinde puţin.

Dacă vorbeşti cu o persoană, ia aminte la următorul lucru: dacă persoana respectivă dă să-şi scoată ţigările, asta înseamnă că se plictiseşte, şi trebuie să pleci imediat de lângă ea. Ei îi vine să te azvârle pe uşă, dar aşa ceva nu se face, ar fi prea nepoliticos. Atunci îşi caută ţigările; asta înseamnă că îţi spune: „Acum, gata! M-am săturat". în regnul animal ar fi sărit asupra ta, dar nu poate, e o fiinţă umană civilizată. Se repede la ţigară şi începe să fumeze. Acum nu-şi mai face griji din cauza ta, nu o mai deranjezi, e prins în incantaţia ei, care o liniştеşte.

însă genul ăsta de activitate arată că eşti obsedat. Nu poţi să rămâi tu însuţi, nu poţi să rămâi liniştit, nu poţi să rămâi inactiv. Prin activitate continui să îţi azvârli afară nebunia.

Acţiunea este frumoasă, acţiunea vine ca un răspuns spontan. Viaţa necesită răspuns, în fiecare clipă trebuie să acţionezi, dar activitatea vine din momentul prezent.

Ţi-e foame şi cauţi mâncare, ţi-e sete şi te duci la fântână. Ţi-e somn şi te duci să te culci. Acţionezi datorită

situației, din necesitate. Acțiunea este spontană și totală.

Activitatea nu e niciodată spontană, ea vine din trecut. S-ar putea s-o fi acumulat de-a lungul multor ani, iar ea explodează în prezent; de aceea nu e relevantă. însă mintea este vicleană; mintea găsește mereu explicații raționale pentru activitate. Mintea încearcă să dovedească faptul că asta nu e activitate, ci acțiune; a fost o necesitate. Aceste explicații raționale te ajută să rămâi inconștient de nebunia ta. Ele sunt ceea ce Georges Gurdjeff numea „tampoane". Tampoanele se folosesc la trenuri; ele se pun între două vagoane și au rolul de a amortiza șocul în cazul unei oprirfbruște. Ele preiau șocul, îl absorb. înconjurându-te de tampoane de explicații raționale, ajungi să nu îți mai dai seama de situație. Activitatea ta este în mod continuu irelevantă, dar tampoanele de explicații raționale nu-ți dau voie să vezi situația. Tampoanele te orbesc, și tipul ăsta de activitate continuă. Dacă această activitate există, nu poți să te relaxezi. Cum să te relaxezi, când ești obsedat de nevoia de a face ceva, indiferent ce? Peste tot în lume există proști care spun mereu: „Mai bine să faci ceva decât nimic". Cei care au născocit proverbul „O minte goală

este atelierul diavolului" n-au fost decât nişte proşti. Nu e deloc aşa. O minte goală este atelierul lui Dumnezeu. O minte goală este cel mai frumos lucru din lume, cel mai pur, căci cum poate să fie o minte goală un atelier pentru diavol? Diavolul nu poate să intre într-o minte goală, este imposibil! Diavolul poate să intre numai într-o minte obsedată de activitate; atunci poate să te ia în primire, poate să-ţi arate căi şi mijloace şi metode de a fi mai activ. Diavolul nu spune niciodată „Relaxează-te". El spune: „De ce pierzi timpul? Fă ceva, omule, mişcă-te! Viaţa trece pe lângă tine, fă ceva!" Şi toţi marii învăţători, învăţătorii care s-au trezit la adevărul vieţii, au ajuns să-şi dea seama că o minte goală îi face loc divinităţii să intre în tine.

Activitatea poate fi folosită de diavol, nu mintea goală.
Cum poate să se folosească diavolul de o minte goală? El nu îndrăzneşte să se apropie, pentru că pustietatea îl va ucide pur şi simplu. Dar dacă eşti plin de nevoia nebună de a fi activ, diavolul va prelua comanda.
Atunci el te va călăuzi, el va fi singura călăuză. Ţin să spun că acest proverb este total greşit. Diavolul însuşi trebuie să-l fi sugerat.

Această obsesie de a fi activ trebuie urmărită. Şi trebuie să urmăreşti în propria ta viaţă, pentru că ce spun eu nu are prea mare însemnătate, dacă nu vezi cu ochii tăi că activitatea ta este lipsită de relevanţă, că nu e necesară. De ce o faci?

în călătoriile mele am văzut oameni care făceau acelaşi lucru iar şi iar. Odată am călătorit cu trenul douăzeci şi patru de ore. Cu mine în compartiment era un călător care a citit iar şi iar acelaşi ziar, negăsind altceva de făcut. Mă uitam la el şi mă întrebam: „Ce face omul ăsta? N-a învăţat ziarul pe dinafară?"

Un ziar nu e Gita sau Biblia. Gita o poţi citi de multe ori, pentru că de fiecare dată ţi se dezvăluie o nouă semnificaţie. Dar un ziar nu e Gita; îl citeşti o dată şi gata! Nu merită să-l citeşti nici măcar o dată, dar oamenii îl citesc întruna. Cum ajung la sfârşit, o iau de la capăt, şi asta de nu ştiu câte ori. Care-i problema? E o necesitate? Nu - sunt obsedaţi de a face ceva; nu pot rămâne liniştiţi, inactivi. Pentru ei, lucrul ăsta seamănă cu moartea. Ei trebuie să fie activi.

Faptul că am călătorit mulţi ani mi-a oferit multe-prilejuri de a urmări oamenii fără ca ei să ştie, pentru că, uneori, în compartiment cu mine era o singură persoană... Şi acea persoană făcea toate eforturile pentru a mă atrage într-o conversaţie, dar eu răspundeam monosilabic, şi atunci persoana renunţa. După aceea nu-mi rămânea decât să o urmăresc - un experiment frumos şi fără nici o cheltuială! (Trebuie să precizez că, în majoritate, am avut drept tovarăşi de compartiment bărbaţi.) Aşadar, mă uitam la bărbatul respectiv ce face: deschidea geamantanul, se uita în el, îl închidea. Apoi deschidea fereastra, şi pe urmă o închidea. După aceea trecea la ziar, apoi fuma, apoi deschidea iar geamantanul, îl punea la loc, se ducea şi deschidea fereastra, se uita afară. Ce făcea şi de ce? O nevoie lăuntrică, ceva tremura în el, o stare de spirit

febrilă. Trebuia să facă ceva, altfel era pierdut. Trebuie că, în viaţă, era un om activ; acum avea prilejul să se relaxeze, însă nu putea să se relaxeze, vechile obiceiuri persistă.

Se spune ca Aurangzeb, un împărat mogul, şi-a

întemniţat bătrânul tată. Tatăl lui Aurangzeb. şahul Jahăn, a construit Taj Mahal. Fiul l-a întemniţat, l-a detronat. De fapt, „întemniţat" e un fel de a spune. căci „temniţa" era un palat în care şahul Jahăn trăia cum trăise până atunci, având tot luxul asigurat.

Nu ducea lipsă de nimic, în afară de un singur lucru - activitatea. Nu putea să facă nimic. Aşa că i-a spus fiului său, Aurangzeb: „Toate bune şi frumoaşe, mi-ai asigurat tot ce-mi trebuie. însă ţi-aş rămâne veşnic recunoscător dacă ai mai face un lucru, şi anume să-mi trimiţi treizeci de băieţi. Mi-ar plăcea să-i învăţ".

Lui Aurangzeb nu i-a venit să creadă. „De ce vrea tata să-i înveţe pe treizeci de băieţi?" Nu arătase niciodată vreo înclinaţie pentru a fi învăţător, *nu-l in te-* resase *nici un gen de educaţie, ce-l apucase aşa, din senin?însă i-a îndeplinit dorinţa. Şahului Jahăn i-au fost trimişi treizeci de băieţei şi totul a fost bine, era* iarăşi *împărat. în şcoala primară, învăţătorul este aproape ca un împărat. El comandă, şi elevii se supun,* se *aşază* când *spune el, se ridică atunci când spune el, fac tot ce spune el. Astfel că şahul Jahăn, având acei copii, şi-a creat în sala de clasă o curte, aceeaşi situării ţie pe care o avusese ca împărat - vechiul obicei de a* porunci, vechea dependenţă *de a avea* supuşi.

Psihologii bănuiesc că învățătorii sunt de fapt politicieni. Desigur, nu destul de siguri pe ei şi de îngâmfați pentru a intra în politică, dar suficient de atinşi de morbul puterii pentru ca în şcoală să devină preşedinți, prim-miniştri, împărați, exercitându-şi puterea asupra copiilor. Psihologii mai bănuiesc şi că învățătorii au înclinația de a fi sadici, că le place tortura şi că nu pot găsi un loc mai bun pentru a-şi satisface instinctele sadice decât o şcoală primară. Acolo îi torturează pe copiii nevinovați, de plăcere. Am fost prin şcoli primare şi i-am urmărit pe învățători, iar dacă psihologii doar bănuiesc, eu *sunt convins* că îi torturează pe copii! Iar copiii sunt victime nevinovate, total lipsite de apărare, care nici măcar nu se pot opune. Sunt slabi şi neajutorați, iar învățătorul se poartă ca un împărat.

Aurangzeb scria: „Din cauza vechilor obiceiuri, tata dorește să facă pe împăratul. Lasă-l să se prefacă, lasă-l să se prostească şi să se amăgească, n-am nimic de pierdut. Am să-i trimit treizeci de băieți sau trei sute, câți vrea el, să-şi facă o mică şcoală şi să fie fericit".

Activitate este atunci când acțiunea nu are nici o relevanță. Urmărește-te şi vei vedea că nouăzeci la sută din energia ta se iroseşte în activitate. Şi, din cauza asta, când vine timpul să treci la acțiune, nu mai ai energie. Omul relaxat nu este obsedat de activitate, şi energia se acumulează în el. El îşi conservă energia, o conservă automat, iar când vine timpul de acțiune şi-o revarsă pe toată

în ea. De asta acțiunea este totală. Activitatea e făcută întotdeauna cu jumătate de inimă, pentru că nu te poți amăgi cu desăvârşire. Ştii chiar că e inutilă. îți dai seama că o faci din anumite motive lăuntrice care te împing s-o faci, motive care nici măcar nu-ți sunt clare, care sunt foarte vagi. Poți să schimbi activitățile, dar atât timp cât activitățile nu se transformă în acțiuni, degeaba le schimbi. Vin la mine oameni şi îmi spun: „Aş vrea să mă las de fumat". Eu spun: „De ce? Dacă te laşi de fumat, ai să te apuci de altceva, pentru că boala nu se schimbă prin schimbarea simptomelor. îți vei roade unghiile sau vei mesteca gumă... şi există lucruri şi mai periculoase. Astea sunt nevinovate, pentru că dacă mesteci gumă, o mesteci tu, nu implici pe nimeni. Oi fi tu prost, dar nu eşti violent, nu faci rău altuia. Dacă te laşi de fumat, de mestecat gumă, atunci ce-ai să faci? Gura ta are nevoie de activitate, ea e violentă. Atunci ai să vorbeşti întruna, fără contenire, țaca-țaca-țaca, şi lucrul ăsta e mai periculos!"

Chiar zilele trecute a venit la mine soția lui Mulla Nasruddin. Ea vine rar la mine, dar atunci când vine înțeleg imediat că trebuie să fie o criză. Aşa că am întrebat-o: „Ce s-a întâmplat?" I-au trebuit treizeci de minute şi o mie de vorbe ca să-mi spună: „Mulla Nasruddin vorbeşte în somn. Ce e de făcut? Dă-mi un sfat. Vorbeşte prea mult şi nu pot să dorm în aceeaşi cameră cu el. Strigă şi spune

lucruri urâte". La care eu am răspuns: „Nu trebuie să faci nimic. Dă-i doar ocazia să vorbească şi el atunci când sunteți amândoi treji“.

Oamenii vorbesc întruna, nu dau nici o şansă şi altcuiva să vorbească. Vorbitul e la fel ca fumatul. Dacă vorbeşti douăzeci şi patru de ore, apoi vorbeşti! Când eşti treaz, vorbeşti: apoi corpul tău oboseşte, adormi, dar vorbitul continuă. Douăzeci şi patru de ore, non-stop, vorbeşti şi vorbeşti şi vorbeşti. Vorbitul e la fel ca fumatul, pentru că fenomenul e acelaşi: gura are nevoie de mişcare. Iar activitatea gurii este activitatea de bază, pentru că este prima activitate pe care ai început-o în viață. După ce se naşte copilul, el începe să sugă la sânul mamei - asta e prima activitate, şi activitatea de bază.

Fumatul e la fel ca suptul la sân; fumul cald curge în gură la fel ca laptele cald, buzele se lipesc de țigară la fel ca de sânul mamei. Dacă nu ți se dă voie să fumezi sau să mesteci gumă, sau asta sau aia, atunci ai să vorbeşti. Iar vorbitul este mai periculos, pentru că îți arunci gunoiul în mințile altora.

Poți să rămâi tăcut mult timp? Psihologii spun că dacă rămâi tăcut trei săptămâni, vei începe să vorbeşti singur. Atunci vei fi divizat: tu vei vorbi şi tot tu vei asculta. Iar dacă încerci să nu vorbeşti trei luni, vei fi complet pregătit pentru casa de nebuni, pentru că atunci nu o să te mai intereseze dacă are sau nu cine să te asculte. Vei vorbi, şi nu numai că vei vorbi, dar vei şi răspunde - atunci vei fi complet, atunci nu vei depinde de nimeni. Vei fi un lunatic. Lunaticul este un om a cărui întreagă lume se limitează la el. El e vorbitorul şi el e ascultătorul, el e actorul

şi el e spectatorul - el e tot, toată lumea lui se limitează la el. S-a divizat în multe părți și totul s-a fragmentat. De asta se tem oamenii de tăcere - ei știu că ar putea claca. Iar dacă ți-e frică de tăcere, asta înseamnă că ai o minte obsedată, neliniştită, bolnavă, care cere continuu să fie activă.

Activitatea este fuga ta de tine. în acțiune eşti; în activitate ai scăpat de tine - ea e un drog. în activitate uiți de tine, iar când uiți de tine nu mai există griji, nu mai există neliniște, frământări. De asta ai nevoie să fii continuu activ, să faci ceva, să nu fii într-o stare de inactivitate.

Acțiunea e bună. Activitatea e rea. Găsește în tine distincția: ce e activitate şi ce e acțiune. Ăsta este primul pas. Al doilea pas este să te implici mai mult în acțiune, astfel încât energia să se mişte în acțiune; şi să fii mai atent ori de câte ori există activitate. Dacă eşti conştient, activitatea încetează. Energia se conservă, şi aceeaşi energie devine acțiune.

Acțiunea este imediată. Nu e de gata, nu e prefabricată. Ea nu-ți dă ocazia să te pregătești, să faci repetiție. Acțiunea este întotdeauna nouă şi proaspătă, ca rouă dimineții. Iar omul care este om de acțiune e mereu proaspăt şi tânăr. Corpul poate să îmbătrânească, dar prospețimea omului continuă; corpul poate să moară, dar tinerețea continuă. Corpul poate să dispară, dar omul, sufletul lui, rămâne, pentru că Dumnezeu iubeşte prospețimea. Dumnezeu este întotdeauna pentru ce e nou şi ce e proaspăt.

Renunță din ce în ce mai mult la activitate, leapădă-te de ea.

Dar cum să te lepezi de ea? S-ar putea ca însăşi lepădarea să devină o obsesie. Asta s-a întâmplat cu călugării din mănăstiri; lepădarea activității a devenit obsesia lor. Ei fac continuu ceva pentru a se lepăda de ea: se roagă, meditează, fac exerciții de yoga, şi tot felul de lucruri. Dar toate astea sunt tot activitate. Nu te poți lepăda aşa de ea, căci va intra pe uşa din spate. Fii atent. Simte diferența dintre acțiune şi activitate. Iar când activitatea pune stăpânire pe tine, când te posedă, ca o stafie - iar activitatea este o stafie, ea vine din trecut, e moartă -, când activitatea te posedă şi devii febril, fii şi mai atent. Asta e tot ce poți să faci. Să urmăreşti. Chiar dacă trebuie să faci o anumită activitate, fă-o pe deplin conştient. Fumează, dar fumează foarte încet, conştientizând pe deplin, astfel încât să vezi ce faci.

Dacă urmăreşti fumatul, într-o bună zi, brusc, țigara îți va cădea dintre degete, pentru că ți se va dezvălui întreaga absurditate a fumatului. Este un lucru prostesc, e o tâmpenie. Când îți dai seama de asta, te laşi brusc de fumat, dar fără vreun efort conştient. Se poate spune, şi aşa şi este, că fumatul se lasă de tine, cade, aşa cum cade frunza veştedă din copac. Dacă te lepezi tu de el, ai să-l reiei într-o altă formă, într-un alt mod.

Lasă lucrurile să cadă, nu le arunca tu. Lasă activitatea să dispară, nu o forța să dispară, pentru că însuşi efortul

de a o obliga să dispară este activitate, sub o altă formă. Urmăreşte, fii atent, conştientizează, şi vei ajunge la un fenomen miraculos: când ceva cade singur, de bunăvoie, nu lasă nici o urmă în tine. Dacă îl forţezi să cadă, rămâne o urmă, rămâne o cicatrice. Atunci te lauzi că ai fumat treizeci de ani şi pe urmă te-ai lăsat. Numai că lăudatul e acelaşi lucru, adică tot o activitate. Nu mai fumezi, dar vorbeşti prea mult despre faptul că te-ai lăsat de fumat. Buzele tale sunt iarăşi în activitate, gura funcţionează din nou, violenţa există.

Dacă înţelegi cu adevărat, lucrurile cad de la sine, dispar, şi nu poţi să-ţi asumi meritul de a te fi lepădat tu de ele. Atunci devin posibile din ce în ce mai multe acţiuni.

Şi ori de câte ori ai prilejul să acţionezi total, nu-1 rata, nu ezita - acţionează.

Acţionează mai mult şi lasă activităţile să dispară de bunăvoie. încetul cu încetul, vei simţi o transformare. Ea necesită timp, dar nu e nici o grabă.

Ascultă aceste cuvinte ale lui Tilopa (mistic din secolul al Xl-lea care a purtat învăţăturile lui Buddha din India în Tibet):

Nu *face nimic cu corpul, ci relaxează-te; închide bine gura şi rămâi tăcut; goleşte-ţi mintea şi nu te gândi la nimic.*

„Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te..." Acum înţelegi ce înseamnă relaxarea. Ea înseamnă lipsa nevoii stringente de activitate. Relaxarea nu înseamnă să stai întins ca un mort - şi nu poţi să stai întins ca un mort. poţi doar

să te prefaci. Relaxare e atunci când nu eşti angrenat într-o activitate, din nevoia de a fi activ. Când eşti relaxat, energia e acasă, nu se duce nicăieri. Dacă apare o anumită situaţie, acţionezi, atâta tot, dar nu cauţi pretexte pentru a acţiona. Te simţi bine cu tine, eşti în largul tău. Relaxare înseamnă să fii acasă.

Acum câţiva ani am citit o carte al cărei titlu era: *Trebuie să te relaxezi.* Acest titlu este pur şi simplu absurd, pentru că „trebuie" se opune relaxării - dar astfel de cărţi se pot vinde doar în America. „Trebuie" înseamnă activitate, e o obsesie. Ori de câte ori există un „trebuie", în spatele lui se ascunde o obsesie. în viaţă există activităţi, dar fără „trebuie", altfel „trebuie" ar duce la nebunie. „Trebuie să te relaxezi" - acum relaxarea a devenit obsesia. Trebuie să adopţi poziţia asta şi aia, trebuie să te întinzi şi să-i sugerezi corpului tău, de la degetele de la picioare până la cap, inclusiv, să se relaxeze. Le spui degetelor de la picioare „Relaxaţi-vă!", iar apoi mergi în sus...

De ce „trebuie"? Relaxarea vine numai atunci când în viaţa ta nu există „trebuie". Relaxarea nu e numai a corpului, nu e numai a minţii, e a întregii fiinţe.

Din cauză că eşti prea prins în activitate, oboseşti, te disipezi, te usuci, îngheţi. Energia vitală nu se mişcă din cauza nenumăratelor blocaje. Şi ori de câte ori faci ceva, îl faci într-o stare de nebunie. Bineînţeles că apare nevoia de relaxare! De asta se scriu în fiecare lună atâtea cărţi despre relaxare. Şi n-am văzut niciodată vreun om care să se fi relaxat pentru că a citit o carte despre relaxare; dimpotrivă, a devenit mai agitat, pentru că acum toată viaţa sa activă a rămas neatinsă, obsesia de a fi activ

există, iar el pretinde că este într-o stare de relaxare. Aşa că se întinde pe pat, fierbând în interior, un vulcan gata să erupă, şi se relaxează, urmând instrucţiunile din carte: „Cum să te relaxezi".

Nu există carte care să te poată ajuta să te relaxezi - decât dacă îţi citeşti fiinţa interioară, iar atunci relaxarea nu e „trebuinţă". Relaxarea este o absenţă, absenţa activităţii, nu a acţiunii. Aşa că nu e nevoie să te duci în Himalaya - câţiva oameni au făcut asta; ca să se relaxeze, s-au dus în Himalaya. De ce e nevoie să te duci în Himalaya? Nu trebuie să renunţi la acţiune, pentru că dacă renunţi la acţiune, renunţi la viaţă. Atunci vei fi mort, nu relaxat. în Himalaya vei găsi înţelepţi care sunt morţi, nu relaxaţi. Ei au fugit de viaţă, de acţiune.

Acesta este aspectul subtil care trebuie înţeles: activitatea trebuie să plece, dar acţiunea nu. E uşor să te debarasezi de amândouă - poţi să te lepezi de amândouă şi să fugi în Himalaya, asta e uşor. E uşor şi celălalt lucru: poţi să-ţi continui activităţile şi să te forţezi în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară, câteva minute, să te relaxezi. Nu înţelegi complexitatea fiinţei umane, mecanismul ei. Relaxarea este o stare. Nu o poţi induce în mod forţat. Nu trebuie decât să înlături tot ce e negativ, toate obstacolele, şi ea apare singură la suprafaţă.

Ce faci când te duci noaptea la culcare? Faci ceva? Dacă da, vei avea insomnie. Ce faci? Te culci pur şi simplu şi dormi. Nu faci nimic. Dacă „faci", îţi va fi imposibil

să dormi. Când în minte nu există activitate, mintea se relaxează şi doarme. Dacă faci ceva să adormi, somnul va fi imposibil.

Tilopa spune: *Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te.* Nu face nimic! Nu e nevoie de nici o poziţie yoga, nu e nevoie de contorsionări ale corpului. „Nu face nimic!" - singurul lucru de care e nevoie este lipsa activităţii. Şi cum va veni asta? Va veni prin înţelegere. înţelegerea este singura disciplină. înţelege-ţi activităţile şi dintr-odată, în toiul activităţii, dacă devii conştient, ea va înceta. Dacă devii conştient de ce o faci, ea va înceta. Iar acea încetare este ce vrea să spună Tilopa: „Nu face nimic cu corpul, ci relaxează-te".

Ce este relaxarea? E o stare de lucruri în care energia ta nu duce nicăieri - nici spre viitor, nici spre trecut, este pur şi simplu în tine. Eşti înfăşurat în căldura energiei tale. Acest moment este totul. Nu există alt moment, timpul se opreşte în loc - atunci există relaxare. Dacă ar exista timp, n-ar mai exista relaxare. Ceasul se opreşte, timpul stă în loc. Acest moment e totul. Nu cere nimic altceva, bucură-te de el. Te poţi bucura de lucruri obişnuite, pentru că ele sunt frumoase. De fapt, atunci nimic nu e obişnuit, totul este extraordinar.

Vin la mine oameni şi mă întreabă: „Crezi în Dumnezeu?" Eu spun: „Da, pentru că totul e atât de extraordinar, cum ar putea să nu aibă o conştiinţă adâncă în el?" Bucură-te de lucrurile mărunte... Plimbă-te pe pajişte când rouă nu s-a evaporat încă, simte textura, atingerea ierbii, răcoarea boabelor de rouă, adierea vântului dimineţii, priveşte răsăritul soarelui. Ce-ţi mai trebuie ca să

fii fericit? Cum e cu putință să fii mai fericit? întinde-te seara pe cearceaful rece de pe pat şi simte-i textura; simte cum cearceaful se încălzeşte tot mai mult, cum te învăluie întunericul, liniştea nopții... Cu ochii închişi, simte-te pe tine. Ce-ți mai trebuie? E prea mult - apare un sentiment de adâncă recunoştință. Asta este relaxarea.

Relaxarea înseamnă că acest moment e mai mult decât destul, e mai mult decât se poate cere şi aştepta. N-ai nimic de cerut, e mai mult decât suficient, mai mult decât îți poți dori; energia nu pleacă nicăieri, ea devine un lac liniştit. Te dizolvi în propria-ți energie. Acest moment înseamnă relaxare.

Relaxarea nu e nici a corpului, nici a minții, relaxarea e a întregului. De asta budiştii spun întruna să ajungi să fii lipsit de dorințe, pentru că ei ştiu că dacă există dorință nu te poți relaxa. Ei spun mereu „îngroapă mortul", pentru că dacă eşti prea preocupat de trecut nu te poți relaxa. Ei spun:
„Bucură-te de această clipă".
Iisus spune: „Luați seama la crinii câmpului cum cresc: nu se ostenesc, nici nu torc. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia". Ce spune el? El spune: „Relaxați-vă! Nu e nevoie să toarceți - de fapt, totul vă este dat". Şi mai spune Iisus: „Priviți la corbi, că nici nu seamănă,

nici nu seceră; ei n-au cămară, nici jitniță, şi Dumnezeu îi hrăneşte. Cu cât mai de preț sunteți voi decât păsările!". Cu alte cuvinte, relaxează-te, nu-ți mai face atâtea griji pentru viitor. Gândeşte-te la crini, uită-te la crini, fii precum crinii - relaxează-te. Relaxarea nu e o atitudine; relaxarea e transformarea totală a energiei.

Energia poate să aibă două dimensiuni. Una e motivată, merge undeva, are un scop undeva; acest moment e doar un mijloc, iar scopul se află în altă parte şi trebuie atins. Aceasta este o dimensiune a energiei tale; aceasta este dimensiunea activității, dimensiunea orientată spre scop. Atunci totul e un mijloc. Scopul trebuie cumva atins, apoi te vei relaxa. Dar pentru acest tip de energie scopul nu vine niciodată, pentru că acest tip de energie continuă să preschimbe fiecare moment prezent într-un mijloc pentru altceva, din viitor. Scopul rămâne veşnic la orizont. Alergi întruna, dar distanța rămâne aceeaşi.

Există şi-o altă dimensiune a energiei; acea dimensiune e sărbătoare nemotivată. Scopul e aici, acum; scopul nu e în altă parte. De fapt, tu eşti scopul.

De fapt, nu există altă împlinire decât a acestui moment - gândeşte-te la crini. Atunci când tu eşti scopul şi când scopul nu e în viitor, când nu există nimic de realizat, ci, dimpotrivă, de sărbătorit, ai realizat deja, asta

este relaxare, energie fără motiv. Aşa că, pentru mine, există două tipuri de oameni: cei care urmăresc scopuri şi cei care sărbătoresc. Cei care urmăresc scopuri sunt cei nebuni. Ei înnebunesc încetul cu încetul şi îşi creează propria nebunie. Apoi nebunia ia proporţii, pătrunde din ce în ce mai adânc în ei, şi atunci sunt total pierduţi. Celălalt tip de om nu urmăreşte scopuri, nu urmăreşte nimic, el sărbătoreşte.

Sărbătoreşte şi tu. Ai deja prea mult: florile au înflorit, păsărelele ciripesc, soarele e pe cer - sărbătoreşte! Respiri şi eşti viu şi ai conştiinţă - sărbătoreşte! Atunci întreaga energie care a fost nelinişte devine gratitudine. Inima ta bate cu recunoştinţă profundă - asta e rugăciunea. Rugăciunea înseamnă doar atât - o inimă care bate cu recunoştinţă profundă.

„Nu face nimic, ci relaxează-te.“ Nu trebuie să faci nimic ca să te relaxezi. Trebuie doar să înţelegi mişcarea energiei, mişcarea nemotivată a energiei. Ea curge, dar nu către un ţel, ea curge ca o sărbătoare. Ea se mişcă, nu către un ţel, ea se mişcă datorită propriei energii debordante.

Te uiţi la un copil care sare şi dansează şi aleargă şi îl întrebi: „Unde te duci?“ El nu se duce nicăieri, întrebarea ta îi pare prostească. Copiii îi consideră întotdeauna pe adulţi proşti. Ce întrebare prostească, „Unde te duci?“! Trebuie să se ducă undeva? Copilul nu răspunde la întrebarea asta pentru că e irelevantă. Nu se duce nicăieri. Cel mult dă din umeri şi spune: „Nicăieri“. Atunci mintea orientată spre scop întreabă: „Atunci de ce alergi?" - deoarece, pentru noi, o activitate e relevantă numai dacă duce undeva.

Iar eu îți spun că n-ai unde să te duci. Aici este totul. întreaga existență culminează în acest moment, converge în acest moment. întreaga existență se varsă deja în acest moment. Tot ce există se varsă în acest moment - este aici şi acum. Copilul se bucură pur şi simplu de energie. Are atât de multă! El nu aleargă pentru că se duce undeva, ci pentru că are prea multă energie; trebuie să alerge.

Acționează nemotivat, dar ca o revărsare a energiei tale. împarte, dar nu face comerț, nu încheia târguri. Dă pentru că ai, nu da ca să iei înapoi, pentru că atunci vei fi nefericit. Toți negustorii se duc în iad. Dacă vrei să-i găseşti pe cei mai mari negustori, du-te în iad şi ai să-i găseşti. Raiul nu e pentru negustori, raiul este pentru cei care sărbătoresc, în teologia creştină, de secole se pune întrebarea: „Ce fac îngerii în rai?" Este o întrebare relevantă pentru oamenii orientați spre scop. Se pare că nu fac nimic, nu e nimic de făcut acolo. Cineva l-a întrebat pe Meister Eckhart: „Ce fac îngerii în rai?" El a spus; „Eşti prost? Raiul e un loc pentru sărbătorit. Nu fac nimic. Ei sărbătoresc pur şi simplu - slava lui, măreția lui, poezia lui. Cântă şi dansează şi sărbătoresc", însă eu nu cred că acel om a fost mulțumit de răspunsul lui Meister Eckhart, căci, pentru noi, o activitate are sens numai dacă duce undeva, dacă are un scop.

Ține minte, activitatea este orientată spre un scop, acțiunea nu este. Acțiunea este revărsare de energie. Acțiunea este în acest moment, în răspuns, nepregătit, nerepetat.

întreaga existență vine spre tine, te înfruntă, şi apare un răspuns. Păsările cântă şi începi să cânți şi tu - asta nu e activitate. Se petrece brusc. Constați dintr-odată că s-a întâmplat, că ai început să fredonezi - asta e acțiune.

Şi dacă te implici în acțiune din ce în ce mai mult şi te ocupi tot mai puțin de activități, viața ți se va schimba şi va deveni o relaxare profundă. Atunci vei „face", dar vei rămâne relaxat. Un buddha nu e niciodată obosit. De ce? Pentru că el nu e un executant. El dă tot ce are, se revarsă.

Nu face nimic *cu corpul, ci relaxează-te; închide bine gura şi rămâi* tăcut. Gura este cu adevărat foarte importantă, pentru că datorită ei a fost începută prima activitate; buzele au început propria activitate. Şi gura rămâne veşnic într-o activitate frenetică. De asta Tilopa sugerează:

„înțelege activitatea, înțelege acțiunea, relaxează-te şi... *închide bine gura".* Ori de câte ori te aşezi să meditezi, ori de câte ori vrei să fii liniştit, primul lucru pe care trebuie să-l faci e să închizi gura complet. Dacă închizi gura complet, dacă buzele îți vor fi lipite, limba va atinge cerul gurii. închide gura complet, dar poți să faci asta numai după ce ai urmat tot ce ți-am spus, nu înainte. Poți s-o faci, să închizi gura nu e un efort prea mare. Poți să stai ca o statuie cu gura închisă de tot, dar asta nu va opri activitatea. Adânc în tine, gândirea va continua, şi dacă gândirea continuă simți în buze vibrații subtile. S-ar putea ca alții să nu le observe, pentru că sunt foarte subtile, dar dacă te gândeşti, buzele îți tremură

puțin, un tremurat foarte subtil. Când te relaxezi cu adevărat, acel tremurat încetează. Nu vorbeşti, nu desfăşori nici o activitate în interiorul tău. „închide bine gura şi rămâi tăcut"... şi pe urmă nu gândi. Şi ce să faci? Gândurile vin şi pleacă. Lasă-le să vină şi să plece, asta nu e o problemă. însă nu te implica; rămâi de o parte, detaşat. Uită-te pur şi simplu la ele cum vin şi pleacă, priveşte-le ca pe o defilare, închide gura şi rămâi tăcut. încetul cu încetul, gândurile vor înceta automat să mai vină - ele au nevoie de cooperarea ta pentru a fi acolo. Dacă tu cooperezi, vor fi acolo; şi dacă te lupți cu ele vor fi acolo. Şi cooperarea, şi lupta sunt activități. Nu trebuie să faci nimic, trebuie doar să te uiți. Dar este foarte util să închizi gura.

Aşa că, în primul rând, îți sugerez ca mai întâi să căşti. Deschide gura cât mai larg, până te doare, şi cască din toată inima. Fă asta de două sau trei ori. în felul ăsta gura o să rămână închisă mai mult timp. Iar apoi, preț de două sau trei minute, rosteşte cu glas tare cuvinte aiurea, nimicuri, tot ce îți vine în minte. Rosteşte tare şi cu plăcere. Pe urmă închide gura.

E mai uşor să porneşti din capătul opus. Dacă vrei să-ți relaxezi mâna, e mai bine ca mai întâi să ți-o încordezi cât mai tare - strânge pumnul şi încordează mâna cât poți. Apoi desfă pumnul şi destinde-ți muşchii. Pentru a ajunge la o relaxare mai profundă a sistemului nervos, este indicat ca mai întâi să te încordezi şi apoi să te relaxezi. Fă gesturi, strâmbă-te, mişcă-ți fața, cască, vorbeşte două sau trei minute, apoi închide gura. Această tensiune îți va da o mai mare posibilitate să-ți relaxezi buzele şi gura. închide gura şi pe urmă fii doar un observator. Curând, asupra ta va coborî liniştea, tăcerea.

Există două tipuri de tăcere. Una este o tăcere pe care ți-o poți impune. Această tăcere este un fel de violență, un soi de viol comis asupra minții; ea este agresivă. Apoi există alt gen de tăcere, care coboară asupra ta la fel cum se lasă noaptea. Ea coboară asupra ta, te învăluie. Doar creează posibilitatea pentru ea, receptivitatea, şi

va veni. închide gura, urmăreşte, nu încerca să taci. Dacă încerci, poţi impune câteva secunde de tăcere, dar ele nu vor avea nici o valoare, pentru că în tine vei continua să fierbi. Aşa că nu încerca să taci. Creează situaţia, solul, seamănă sămânţa şi aşteaptă.

Goleşte-ţi mintea şi nu te gândi la nimic.

Ce să faci ca să-ţi goleşti mintea? Gândurile vin, tu te uiţi, urmăreşti. Uitatul trebuie făcut cu precauţie: uitatul trebuie să fie pasiv, nu activ. Acestea sunt mecanisme subtile şi trebuie să le înţelegi, altfel poţi rata totul. Dacă ratezi un singur aspect, toată treaba îşi schimbă calitatea.

Urmăreşte, uită-te - uită-te pasiv, nu activ. Care e diferenţa?

Când îţi aştepţi iubita, atunci urmăreşti activ. Dacă trece cineva prin faţa uşii, sari să te uiţi dacă a venit. Şi aşa sari de fiecare dată când trece cineva, mintea ta e foarte nerăbdătoare, foarte activă. Nu, lucrul ăsta nu te va ajuta. Dacă eşti prea nerăbdător şi prea activ, această stare nu-ţi va aduce tăcerea, liniştea despre care vorbesc.

Fii pasiv - aşa cum stai pe malul râului, iar apa curge la vale, şi tu doar te uiţi. Nu există nerăbdare, grabă. Nu te forţează nimeni. Urmăreşti pur şi simplu, te uiţi doar. Cuvântul „urmăreşti" nu este bun, pentru că însuşi verbul „a urmări" dă senzaţia de a fi activ. Te uiţi pur şi simplu, neavând nimic de făcut. Stai pe malul râului, te uiţi,

şi râul curge la vale. Sau te uiți la cer, iar norii plutesc în legea lor. Trebuie să fii pasiv - această pasivitate este esențială. Lucrul ăsta trebuie înțeles, pentru că obsesia ta pentru activitate poate să devină nerăbdare, poate să devină o aşteptare activă. Atunci ratezi esențialul; atunci activitatea a intrat pe uşa din spate. Fii un observator pasiv: „Goleşte-ți mintea şi nu te gândi la nimic".

Această pasivitate îți va goli automat mintea. Vălurelele activității, vălurelele energiei minții se vor domoli încetul cu încetul, şi pe toată suprafața conştiinței tale nu va mai fi nici un val, nici o unduire. Ea va deveni ca o oglindă, liniştită, nemişcată. Tilopa spune:

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău.

Asta e una din metodele speciale ale lui Tilopa. Fiecare maestru are metodele lui speciale prin care a dobândit iluminarea şi cu care vrea să-i ajute pe alții. Asta este specialitatea lui Tilopa: *Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău* - un bambus complet gol pe dinăuntru. Când te odihneşti, să simți că eşti ca un bambus, scobit pe dinăuntru şi gol. Şi, de fapt, aşa şi este: corpul tău este la fel ca un bambus şi, pe dinăuntru, e gol. Pielea, oasele, sângele fac parte din bambus, iar în interior există un spațiu gol, o scobitură.

Când stai cu gura complet închisă, inactiv, cu limba atingând cerul gurii şi buze care nu tremură din pricina gândurilor, când mintea urmăreşte pasiv, neaşteptând ceva anume, te simți ca un bambus gol pe dinăuntru. Şi, dintr-odată, energia infinită începe să se verse în tine. Te umpli de necunoscut, de misterios, de divin. Bambusul devine flaut, iar divinitatea începe să cânte la el. Odată

ce eşti gol pe dinăuntru, nu mai există nici o barieră care să împiedice divinitatea să intre în tine.

Meditaţia prin care devii ca un bambus scobit este una dintre cele mai frumoase meditaţii. încearc-o. Nu trebuie să mai faci nimic altceva. Fii pur şi simplu ca un bambus găurit, şi tot restul se întâmplă. Simţi dintr-odată că în golul din tine coboară ceva. Eşti ca un uter, şi în tine intră o viaţă nouă, cade o sămânţă. Şi vine un moment când bambusul dispare complet.

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău. Odihneşte-te în pace - nu-ţi dori lucruri spirituale, nu-ţi dori raiul, nu-1 dori nici măcar pe Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi dorit - când eşti lipsit de dorinţe, el vine la tine. Când eşti lipsit de dorinţe, eşti eliberat. însuşirea de a fi un buddha nu poate fi dorită, pentru că dorinţa este marele obstacol. Când nu mai există bariere, Buddha explodează dintr-odată în tine. Ai deja sămânţa în tine. Când eşti gol, când există spaţiu, sămânţa explodează. Spune Tilopa:

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău. Nici dând, nici luând, lasă-ţi mintea să se odihnească.

Nu e nimic de dat, nu e nimic de căpătat. Totul e absolut în regulă aşa cum e. Nu ai nevoie nici să dai, nici să iei. Te simţi pierdut aşa cum eşti.

Această învăţătură orientală a fost foarte greşit înţeleasă în Occident. Occidentalii spun: „Ce învăţătură mai e şi asta? Atunci oamenii nu se vor mai strădui să ajungă

mai sus. Nu vor mai face nici un efort pentru a-şi schimba caracterul, pentru a-şi transforma apucăturile rele în obiceiuri bune. Atunci ar putea deveni victime ale diavolului", în Occident, sloganul este „Perfecționează-te" - fie în termenii acestei lumi, fie în termenii celeilalte, dar perfecțio- nează-te. Cum să te perfecționezi? Cum să devii mai mare şi mai tare? în Orient, noi înțelegem mai profund acest lucru, înțelegem că însuşi efortul de „a deveni" este bariera, pentru că deja îți porți cu tine ființa. Nu trebuie să devii nimic, ci doar să-ți dai seama cine eşti, atâta tot. Doar să-ți dai seama cine se ascunde în tine. Perfecți- onându-te, vei fi veşnic neliniştit, pentru că însuşi efortul de a te perfecționa te duce pe un drum greşit. Viitorul capătă importanță, scopul capătă importantă, idealurile capătă importanță, în minte se naşte dorința. Dorind, pierzi. Lasă dorința să se domolească, să dispară, fii un lac liniştit şi, dintr-odată, vei izbucni în râs, pentru că îți vei da seama că erai deja ceea ce încercai să devii.

Tilopa spune: *Nici dând, nici luând, lasă-ți mintea sâ se odihnească. Mahamudra ecao minte care se agață de nimic. Astfel exersând, cu timpul vei ajunge Ia condiția de buddha.*

Ce trebuie să exersezi? Să fii din ce în ce mai în largul tău. Să fii tot mai mult aici şi acum. Să fii tot mai mult în acțiune şi tot mai puțin în activitate. Să fii tot mai gol pe dinăuntru, mai pasiv. Să fii din ce în ce mai mult un privitor, un observator - indiferent, neaşteptând nimic, nedorind nimic. Să fii mulțumit de tine aşa cum eşti. Să sărbătoreşti.

Şi atunci, în orice clipă, când lucrurile s-au copt şi vine anotimpul potrivit, înfloreşti într-un buddha.

Acţionează în armonie cu natura

Creativitatea este o stare a conştiinţei şi a fiinţei foarte paradoxală. Este acţiune prin inerţie, este ceea ce Lao Tzu numeşte *wei-wu-wei.* Este permisiunea de a se întâmpla ceva în tine. Nu e o acţiune, este o permisiune. Ea devine un canal prin care poate să curgă prin tine întregul. Ea devine un bambus scobit, doar un bambus gol pe dinăuntru.

Şi atunci, imediat, ceva începe să se întâmple, pentru că în spatele omului stă ascuns Dumnezeu. Nu trebuie decât să-i faci puţin loc, să-i deschizi un mic canal, ca el să intre în tine. Asta este creativitatea - să-l laşi pe Dumnezeu să se întâmple. Creativitatea este o stare religioasă.

De asta spun că poetul e mai aproape de Dumnezeu decât teologul, iar dansatorul e şi mai aproape. Filosoful este cel mai departe, deoarece cu cât gândeşti mai mult, cu atât e mai înalt zidul pe care îl ridici între tine şi întreg. Cu cât gândeşti mai mult, cu atât mai mult eşti. Eul nu este decât toate gândurile acumulate în trecut. Când tu nu eşti, este Dumnezeu.
Asta e creativitatea.

Creativitatea înseamnă pur şi simplu că te afli în relaxare

totală. Nu înseamnă inerție, lipsă de acțiune, înseamnă relaxare, căci din relaxare se va naște multă acțiune. Dar ea nu va fi opera ta, tu vei fi doar un vehicul. în tine va începe un cântec - nu tu eşti creatorul lui, el vine de dincolo. El vine întotdeauna de dincolo. Când îl creezi tu, e un cântec banal, lumesc. Când vine în tine, are o frumusețe de nedescris, aduce cu el ceva din necunoscut.

Când a murit marele poet Coleridge, el a lăsat mii de poeme neterminate. Cât era în viață, a fost întrebat de multe ori de ce nu le termină, pentru că unora le lipseau doar unul sau două versuri. Iar el răspundea: „Nu pot. Am încercat, dar când le termin ceva nu merge. Versul meu nu e niciodată în armonie cu ceea ce vine în mine. El devine un blocaj, o piatră care obstrucționează curgerea. Aşa că trebuie să aştept. Când ceea ce curge în mine va începe iar să curgă şi să completeze poemul, el va fi încheiat, nu înainte“.

El a terminat numai câteva poeme, dar acelea sunt de o frumusețe extraordinară, de o mare splendoare mistică. Aşa a fost mereu: când poetul dispare, apare creativitatea. Atunci el e posedat. Da, acesta e cuvântul, posedat. A fi posedat de Dumnezeu înseamnă creativitate.

Simone de Beauvoir a spus: „Viața e ocupată atât cu a se perpetua, cât şi cu a se depăşi; dacă tot ce face ar fi să se mențină, atunci a trăi ar însemna doar a nu muri". Iar omul care nu creează nu face decât să nu moară, atâta tot. Viața lui nu are profunzime. Viața lui nu e încă viață, ci doar o prefață; cartea vieții lui încă n-a început. S-a născut, e adevărat, dar nu e viu.

Când devii creator, când îi dai voie creativității să se întâmple în tine, când începi să cânți un cântec care nu

e al tău, despre care nu poți să spui „E al meu" şi pe care nu poți să-ți pui semnătura, atunci viața prinde aripi, ia avânt. Avântul e în creativitate. Altfel, cel mult am continua să ne perpetuăm. Creativitatea nu înseamnă să dai naştere unui copil. Tu vei muri, iar copilul va fi aici pentru a perpetua viața. însă nu e destul să perpetuezi, dacă nu începi să te şi depăşeşti - iar depăşirea are loc numai atunci când ceva de dincolo vine în contact cu tine.

Acesta este punctul de transcendență - depăşirea. Şi în depăşire, se întâmplă minunea: nu eşti, şi totuşi, pentru prima dată, eşti.

Esența înțelepciunii este să acționezi în armonie cu natura. Acesta este mesajul tuturor misticilor mari: Lao Tzu, Buddha, Baha-ud-Din, Sosan, Sanai. Animalele acționează în mod inconştient în armonie cu natura. Omul trebuie să acționeze în armonie cu natura în mod conştient, pentru că omul are conştiință. Omul poate să aleagă să nu acționeze în armonie, de aici marea responsabilitate.

Omul are responsabilitate. Numai omul are responsabilitate, asta este grandoarea lui. Nici un alt animal nu e responsabil - el acționează pur şi simplu în armonie, nu are cum să se abată de la drumul cel bun. Animalul funcționează aşa cum funcționezi tu în somn profund.

Când dormi profund, şi tu eşti în armonie cu natura. De asta somnul profund este atât de revigorant, atât de relaxant. Doar câteva minute de somn profund şi eşti iarăşi tânăr şi proaspăt, iar tot praful pe care l-ai adunat,

toată oboseala şi toată plictiseala dispar. Ai intrat în contact cu sursa.

Dar ăsta e un mod animalic de a intra în contact cu sursa; somnul este un mod animalic de a intra în contact cu sursa. Animalele au poziție orizontală, omul are poziție verticală. Când vrei să dormi, trebuie să adopți o poziție orizontală. Numai în poziție orizontală poți să adormi, ți-ar fi foarte greu să adormi stând în picioare. Trebuie să te întorci cu milioane de ani în urmă, exact ca atunci când erai animal. Te afli la orizontală, paralel cu pământul; dintr-odată începi să-ți pierzi conştiința, dintr-odată nu mai eşti responsabil. Acest factor a fost motivul pentru care Sigmund Freud a ales divanul pentru pacient. Nu pentru confortul pacientului, ci ca o strategie. Odată ce pacientul se află la orizontală, el începe să fie iresponsabil. Şi până când nu se simte liber să spună tot felul de lucruri, nu va vorbi inconştient. Dacă ar rămâne în poziție verticală, ar rămâne responsabil şi ar judeca permanent dacă să spună sau nu un lucru. S-ar cenzura. Atunci când stă culcat la orizontală pe pat - şi psihanalistul stă în spate, nu-l vede -, dintr-odată e iarăşi ca un animal, nu are nici o responsabilitate. începe să dezvăluie lucruri pe care nu le-ar fi spus niciodată unui străin. începe să spună lucruri care se află adânc îngropate în subconştientul lui, acele lucruri subconştiente încep să iasă la suprafață. Este o strategie, o strategie freudiană de a-l face pe pacient neajutorat ca un copil sau ca un animal.

Odată ce nu te simți responsabil, devii natural. Iar psihoterapia este de mare ajutor, ea te

relaxează. Tot ce ai reprimat iese la suprafață și, după aceea, se evaporă. După ce treci prin psihanaliză ieși mai puțin împovărat, devii mai natural, ești mai mult în armonie cu natura și cu tine. Ăsta este înțelesul lui a fi sănătos.

Dar asta este întoarcere, asta este regresie. Este mersul în pivniță. Există un alt mod de depășire, și acela este mersul în pod - nu calea lui Sigmund Freud, ci calea lui Buddha. Te poți depăși fiind în contact cu natura în mod conștient. Și asta este esența înțelepciunii - să fii în armonie cu natura, cu ritmul firesc al universului. Și ori de câte ori ești în armonie cu ritmul firesc al universului ești poet, ești pictor, ești muzician, ești dansator.

încearcă. Uneori stând sub un copac, intră în armonie în mod conștient. Fii una cu natura, lasă granițele să se dizolve. Contopește-te cu copacul, cu iarba, cu vântul și, dintr-odată, vei constata că ți se întâmplă ceva ce nu ți s-a mai întâmplat niciodată. Ochii tăi încep să aibă halucinații: copacii sunt mai verzi decât au fost vreodată, trandafirii sunt mai trandafirii, și totul pare luminos. Și, dintr-odată, îți vine să cânți un cântec, neștiind de unde vine. Picioarele tale sunt gata să danseze; simți dansul fremătându-ți în vene, auzi sunetul muzicii.

Asta e starea de creativitate. A fi în armonie cu natura, a fi în acord cu viața, cu universul este calitatea de bază a stării de creativitate.

Lao Tzu i-a dat un nume frumos, wei-wu-wei, acțiune prin inacțiune. O poți numi „liniște creatoare“ - un proces care îmbină două stări aparent incompatibile, activitate supremă și relaxare supremă.

Acesta este paradoxul creativității. Dacă vezi un pictor pictând, este cert că este activ, extrem de activ, nebunește de activ - e numai acțiune. Sau dacă vezi un dansator dansând, el este numai acțiune. Şi totuşi, în adâncul lui, nu există nici un actor, nici un executant, există numai liniște. De asta spun că creativitatea este o stare paradoxală. Toate stările frumoase sunt paradoxale. Cu cât te înalți mai sus, cu atât pătrunzi mai adânc în paradoxul realității. Acțiune supremă cu relaxare supremă - la suprafață e multă acțiune, în adâncime nu se întâmplă nimic, sau *numai* nimic se întâmplă. Liniştea creatoare este acțiunea supremă - prețioasa suplețe, simplitatea, spontaneitatea şi libertatea care curg din noi, sau mai degrabă prin noi, când eul nostru şi eforturile noastre conştiente cedează în fața unei puteri care nu e a lor.

Creativitatea înseamnă să cedezi în fața unei puteri care nu e a ta, să capitulezi în fața unei puteri care este dincolo de tine. Meditația este creativitate. Iar atunci când eul dispare, rana din tine dispare; eşti vindecat, eşti întreg. Eul este boala ta. Iar atunci când eul dispare, nu mai eşti adormit, începi să curgi. începi să curgi împreună cu imensa curgere a existenței.

Norbert Wiener a spus: „Noi nu suntem materie care stă locului, ci şabloane care se perpetuează, vârtejuri de apă într-un râu veşnic curgător". Atunci nu mai eşti

un eu, ci un eveniment sau un şir de evenimente, un proces. Atunci eşti un proces, nu un lucru. Conştiinţa nu e un lucru, e un proces - noi am făcut-o un lucru. în momentul în care o numeşti „Eu", ea devine un lucru, definit, îngrădit, adormit, stagnat, şi începi să mori.

Eul este moartea ta, iar moartea eului este începutul adevăratei tale vieţi. Adevărata viaţă e creativitatea.

Nu trebuie să te duci la vreo şcoală pentru a învăţa creativitatea. Tot ce trebuie este să intri în tine şi să ajuţi eul să se dizolve. Nu-l susţine, nu-l întări, nu-l alimenta. Şi când eul nu mai e, totul e adevăr, totul e frumos. Şi atunci tot ce se întâmplă e bun. Nu spun că vei deveni un Picasso sau un Shakespeare. Vei deveni creator în felul tău. Poate ai să fii bucătar, dar şi atunci va exista creativitate. Sau poate ai să fii doar măturător, dar şi atunci va exista creativitate.

Nu va exista plictiseală. Vei deveni inventiv în lucruri mărunte. Chiar şi măturatul poate fi un gen de venerare, o rugăciune, aşa că orice vei face atunci va avea gustul creativităţii. Şi nu avem nevoie de mulţi pictori - dacă ne-am face toţi pictori, viaţa ar deveni foarte grea. Nu avem nevoie de mulţi poeţi; avem nevoie şi de grădinari, avem nevoie şi de ţărani, avem nevoie de tot felul de oameni. Dar fiecare persoană poate să fie creatoare. Dacă meditează şi e lipsită de eu, atunci Dumnezeu începe să curgă prin ea. Conform capacităţilor ei, conform potenţialului ei,

Dumnezeu începe să ia diferite forme. Şi atunci totul e bine. Nu e nevoie să devii renumit. Un om cu adevărat creator nu ţine neapărat să ajungă faimos; nu are nevoie. Este atât de împlinit în ceea ce face, este atât de mulţumit cu ce e şi unde e, încât nu mai are nici o dorinţă. Când eşti creator, dorinţa dispare. Când eşti creator, ambiţia dispare. Când eşti creator, eşti deja ceea ce ai vrut întotdeauna să fii.

Cinci obstacole

Natura îi dă fiecăruia energie creatoare. Aceasta devine distructivă numai atunci când e obstrucționată, când curgerea ei firească este împiedicată.

Conştiinţa de sine

Conştiința de sine este o boală. Conştiința e sănătate, conştiința de sine este o boală - ceva a mers prost. A apărut un anumit nod, un anumit complex. Râul conştiinței nu curge firesc, ceva străin a intrat în râul conştiinței. Ceva străin, ceva pe care râul nu-1 poate absorbi, ceva care nu poate să facă parte din râu... ceva care se opune la a face parte din râu.

Conştiința de sine înseamnă morbiditate. Conştiința de sine este o stare înghețată, blocată. Este ca o baltă murdară care nu curge, doar seacă, se evaporă şi moare. Şi, firește, pute.

Aşa că primul lucru care trebuie înțeles este diferența dintre conştiința de sine şi conştiință.

O Conştiinţa nu are nici o idee despre „Eu“, despre ego. Ea nu are nici o idee despre separarea individului de existenţă. Ea nu cunoaşte bariere, nu cunoaşte graniţe. Ea este una cu existenţa, este în unitate deplină. Nu există nici un conflict între individ şi întreg. Unitatea se varsă în întreg, iar întregul se varsă în unitate. Este ca respiraţia: inspiri, expiri: când inspiri, întregul intră în tine, iar când expiri, tu intri în întreg. E o curgere constantă, o împărtăşire constantă. întregul ţi se oferă continuu, tu te oferi continuu întregului. Echilibrul nu se pierde niciodată.

Dar la omul conştient de sine ceva a mers prost. El ia, dar nu dă niciodată. Acumulează întruna şi e incapabil de a împărtăşi. El se înconjoară întruna de graniţe, pentru ca nimeni să nu-i „încalce proprietatea“. Se înconjoară mereu cu indicatoare „Trecerea interzisă". Şi, încetul cu încetul, devine un mormânt, o fiinţă moartă - pentru că viaţa înseamnă a împărtăşi.

Şinele e un lucru mort, e viu numai cu numele. Conştiinţa este viaţă infinită, viaţă abundentă. Ea nu cunoaşte graniţe. Dar, în mod obişnuit, fiecare e conştient de sine.

A fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient. Acest paradox trebuie înţeles: a fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient, şi a fi inconştient de sine - sau a fi conştient de nesine - înseamnă a fi conştient. Iar atunci când nu mai există sine, când această entitate micuţă dispare, ai ajuns la adevăratul sine cu S mare - numeşte-l şinele suprem, şinele tuturor. El este atât non-sine, în sensul că nu e numai al tău,

A fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient.

cât şi şinele suprem, pentru că este şinele tuturor. îţi pierzi centrul micuţ şi dobândeşti centrul existenţei înseşi. Devii dintr-odată infinit, dintr-odată nu mai eşti legat, nu mai eşti în colivie, şi prin tine începe să curgă o forţă infinită. Devii un vehicul - liber, fără obstacole. Devii un flaut, şi Krishna poate să cânte prin tine. Devii doar un culoar - pustiu, fără nimic al tău. Asta este ceea ce numesc eu capitulare.

Conştiinţa de sine este o atitudine de necapitulare - este atitudinea de conflict, de luptă, de încleştare. Omul conştient de sine se luptă cu existenţa, şi e firesc ca atunci când te lupţi cu existenţa să fii continuu înfrânt. Fiecare pas e un pas spre o altă şi altă înfrângere. Frustrarea ta este certă, eşti condamnat chiar de la început, pentru că nu poţi menţine acest sine împotriva universului. Este cu neputinţă, nu poţi exista separat. Nu poţi fi călugăr.

Am spus bine „călugăr". Călugărul este un individ care încearcă să fie el însuşi, care încearcă să-şi definească graniţele şi care încearcă să existe separat de această existenţă totală. întregul lui efort este egoist, adică determinat de eu, de ego. El e menit să dea greş. Nici un călugăr nu poate să reuşească.

Poţi reuşi numai împreună cu Dumnezeu, niciodată împotriva lui. Poţi reuşi numai împreună cu întregul, niciodată împotriva lui. Aşa că dacă eşti frustrat, profund nefericit, ia aminte: tu creezi acea nefericire. Şi o creezi printr-un truc subtil: lupţi împotriva întregului.

S-a *întâmplat că, în urma* unor *ploi abundente, râul din sat s-a umflat. Oamenii au venit în fugă la Mulla*

Nasruddin şi i-au spus: „Nevasta ta a căzut în râu. Fugi repede! Salveaz-o!“

Nasruddin a fugit. A sărit în râu şi a *început să înoate împotriva* curentului. *Oamenii care se adunaseră să vadă au strigat: „Ce faci, Nasruddin? Nevasta ta nu poate să înoate împotriva curentului, apele umflate au dus-o la vale“.*

Nasruddin a spus: „Ce tot vorbiți voi acolo? îmi cunosc nevasta, ea ştie să meargă numai împotriva curentului!“

(^)

Eul este întotdeauna un efort de a merge împotriva curentului.

Oamenilor nu le place să facă lucruri uşoare.

Eul este întotdeauna un efort de a merge împotriva curentului. Oamenilor nu le place să facă lucruri uşoare. înainte de a le face, ei vor să le facă mai grele, mai dificile. Oamenilor le plac lucrurile grele. De ce? Pentru că atunci când te confrunți cu un lucru greu, eul tău devine mai subtil, mai ascuțit; există o provocare.

Când primul grup de alpinişti au ajuns în vârful Everestului, cineva l-a întrebat pe Edmund Hillary: „De ce v-ați asumat un aşa risc? Au murit atâția înaintea voastră, fără să fi reuşit să ajungă în vârf“. Cel care întreba nu putea să înțeleagă de ce oamenii continuau să încerce să escaladeze Everestul şi să-şi piardă viața. Ce rost avea? Ce dobândeau?

Se spune că Edmund Hillary a răspuns: „Nu aveam linişte atât timp cât Everestul rămânea necucerit. Trebuia să-l cucerim!“ Nu era nimic de câştigat, dar însuşi faptul

că Everestul rămânea necucerit era o provocare. O provocare pentru cine? Pentru eu.

Uită-te la viața ta - câte lucruri faci din cauza eului! Vrei o casă mare; ai putea trăi foarte confortabil In casa ta așa cum e, dar tu vrei un palat. Acel palat nu e pentru tine. acel palat e pentru eul tău. Ai putea s-o duci foarte bine așa cum ești, dar tu continui să acumulezi bani - banii ăia nu sunt pentru tine, banii ăia sunt pentru eul tău. Cum poți să stai liniștit, dacă n-ai ajuns cel mai bogat om din lume?

Dar ce ai să realizezi ajungând cel mai bogat om din lume? Ai să fii din ce în ce mai nefericit, pentru că din conflict rezultă numai nefericire. Nefericirea e un indiciu că ești în conflict. Nu arunca responsabilitatea în seama altcuiva. Oamenii se pricep foarte bine la a găsi explicații logice. Dacă sunt nefericiți, spun:

„Ce putem să facem? Karma vieților trecute ne face nefericiți".

Prostii! Karma vieților trecute trebuie să te fi făcut nefericit, dar în viețile trecute! De ce ar fi așteptat până acum?

E ușor să dai vina pe viețile trecute. Ce poți să faci? Trebuie să fii așa cum ești, acum nu se poate face nimic. Trecutul nu poate fi îndreptat, nu poți să-l ștergi printr-o fluturare a mâinii. Nu există nici un truc magic care să te ajute să ștergi trecutul. El s-a întâmplat, și s-a

©

Trecutul nu poate fi îndreptat, nu poți să-l ștergi printr-o fluturare a mâinii. Nu există nici un truc magic care să te ajute să ștergi trecutul. El s-a întâmplat, și s-a întâmplat pe vecie; acum va rămâne absolut, n-ai cum să-l schimbi.

întâmplat pe vecie; acum va rămâne absolut, n-ai cum să-l schimbi. Asta te uşurează de povară şi te gândeşti: „E în regulă, trebuie să fii nefericit din cauza karmelor trecute".

Poţi arunca responsabilitatea în seama diavolului, aşa cum fac creştinii. Hinduşii continuă să dea vina pe kar- mele trecute, iar creştinii continuă să dea vina pe diavol, căci el le întinde mereu capcane. Nu tu eşti răspunzător de faptul că eşti nefericit, ci diavolul, care te prinde în capcana nefericirii şi te atrage în jos spre iad.

Cine îşi bate capul cu tine? De ce şi-ar bate capul acest diavol cu tine?

Apoi mai sunt marxiştii, socialiştii, comuniştii - ei spun că oamenii sunt nefericiţi din cauza structurii sociale, a sistemului economic. Mai sunt şi freudienii, psihanaliştii; ei spun că de vină e relaţia copil-mamă. Dar întotdeauna altceva sau altcineva e de vină, niciodată tu.

Iar eu vreau să-ţi spun că tu eşti de vină. Dacă eşti nefericit, tu şi numai tu eşti răspunzător de acest lucru. Nici trecutul, nici structura socială, nici sistemul economic - nimic nu o să te ajute. Dacă vei rămâne tu, în orice tip de societate, vei rămâne nefericit. Vei rămâne nefericit în orice sistem economic, vei rămâne nefericit în orice lume - dacă vei rămâne tu.

Şi prima schimbare, schimbarea de bază, se petrece când începi să abandonezi acest conflict cu existenţa. Ăsta este singurul înţeles al îndemnului accentuat al tuturor religiilor „Leapădă-te de eu“. De fapt, ele spun „Abandonează conflictul“. Aş vrea să explic mai bine acest lucru, pentru că „Leapădă-te de eu“ pare prea metafizic. Eul? Unde este eul? Ce este eul? Cuvântul pare să

fie ci
estei
renu
dara
O
divei
part»
Eop
poţi
Disc
rezu
depl
nişte
E
juru
oam
sine
este
aşai
ratu
E
tota
feri
c
Ade
vast
Şi ai
Poţi
vârj
guh
.
cun
câni

fie cunoscut, familiar multora, dar e totuşi prea vag, nu este înţeles. Pentru ca totul să fie mai practic, eu îţi spun: renunţă la conflict, pentru că eul este un produs secundar al atitudinii tale conflictuale.

Oamenii vorbesc de cucerirea naturii, de cucerirea diverselor lucruri. Cum poţi să cucereşti natura, când faci parte din ea? Cum poate să cucerească partea întregul? E o prostie, o tâmpenie! Cu întregul poţi fi în armonie sau poţi fi în disonanţă, în discordanţă - pe scurt, în conflict. Discordanţa are ca rezultat nefericirea: armonia are ca rezultat fericirea. Armonia duce în mod firesc la linişte deplină, la bucurie, la încântare. Conflictul duce la nelinişte, stres, încordare.

Eul nu e decât toate tensiunile pe care le-ai creat în jurul tău. Nu era nevoie de eu dintr-un bun început, dar oamenii l-au creat şi continuă să o facă. De ce? De ce şinele continuă să fie creat? Pentru că adevăratul sine este necunoscut. Este foarte greu de trăit fără un sine, aşa că noi creăm un pseudo-sine, un înlocuitor al adevăratului sine, care este necunoscut.

De fapt, adevăratul sine nu ajunge niciodată să fie total cunoscut; el rămâne misterios, inefabil, indescriptibil.

Adevăratul sine este atât de vast, încât nu îl poţi cuprinde, şi atât de misterios încât nu poţi să-i pătrunzi esenţa. Adevăratul sine este şinele întregului. Intelectului uman îi este cu neputinţă să-l pătrundă, să-l cântărească, să-l contemple.

Adevăratul sine nu ajunge niciodată să fie total cunoscut: el rămâne misterios, inefabil, indescriptibil.

Am auzit o poveste cu un înțelept care a fost chemat la Alexandru cel Mare. Și Alexandru l-a întrebat:

„Am *auzit că ai ajuns să-I cunoști pe Dumnezeu, așa că te rog să-mi spui st mie, sa ma luminezi, ce este Dumnezeu". înțeleptul a spus: „Lasă-mă cel puțin douăzeci și patru de ore să mă gândesc Ia asta". Au trecut douăzeci și patru de ore, și Alexandru aștepta foarte nerăbdător. înțeleptul a venit și a spus: „Mai am nevoie de șapte zile". Au trecut și cele șapte zile, și Alexandru era mai mult decât nerăbdător. înțeleptul a revenit și a spus: „Mai am nevoie de* un *an". Alexandru s-a enervat și a spus: „Cum adică mai ai nevoie de un an? Știi sau nu știi? Dacă știi, știi - spune-mi. De ce pierzi timpul?"*

înțeleptul a râs și a spus: „Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât mai mult devine incognoscibil. Cu cât știu mai mult, cu *atât mi-e mai greu să știu. Douăzeci și patru de ore am tot încercat, dar mi-a alunecat printre degete. E foarte lunecos -eca mercurul. Apoi am cerut șapte zile. Nici ele nu mi-au fost de nici un folos. Acum te rog să-mi mai dai măcar* un *an, și sunt sigur că am să pot veni cu o definiție".*

înțeleptul s-a descurcat bine. Trebuie să fi fost cu adevărat Înțelept, pentru că n-ai cum să defineşti adevăratul sine.

Dar omul nu poate să trăiască fără un sine, căci s-ar simți foarte gol. S-ar simți ca o roată fără butuc, ca o circumferință fără centru. Nu, e greu să trăieşti fără un sine. Cunoașterea adevăratului sine este grea; trebuie să străbați un drum lung până să ajungi acasă. Trebuie să bați

Cunoaşterea adevăratului sine este grea.

la multe uşi până să ajungi la uşa cea bună. Dar există un truc simplu pentru a scăpa de toată această corvoadă. Trucul e să-ți creezi un sine fals. E greu să cultivi trandafiri adevărați; poți să-ți procuri trandafiri din plastic. Ei nu te păcălesc pe tine, dar îi păcălesc pe vecini. Ăsta este rolul sinelui, al eului. Pe tine nu te poate păcăli - ştii bine că tu însuți nu ştii cine eşti dar măcar îi poate păcăli pe vecini. Măcar în lumea exterioară ai o anumită etichetă cu cine eşti.

Te-ai gândit vreodată la asta? Dacă te întreabă cineva „Cine eşti?“, ce îi răspunzi? Spui cum te cheamă. Numele nu e al tău, pentru că ai venit pe lume fără nume; ai venit anonim. Nu e proprietatea ta, ți-a fost dat. Şi putea să fie oricare nume, era la fel de bun; numele e arbitrar. El nu e în nici un fel esențial. Dacă ți se spune „Ram", bine; dacă ți se spune „Hari", tot bine, n-are a face. Numele e doar o etichetă; e nevoie de el ca să ți se spună cumva, dar nu are nici o legătură cu ființa ta. Sau, la întrebarea „Cine eşti?“, spui: „Sunt doctor", spui ceva legat de profesia ta, nu despre tine. Spui cum îți câştigi existența. Îți poți câştiga existența ca inginer sau ca doctor, ori ca om de afaceri - n-are nici o relevanță. Asta nu spune nimic despre tine, nu spune nimic despre viața ta, spune ceva despre traiul tău.

Sau spui numele tatălui tău, numele mamei tale, arborele genealogic - şi astea sunt irelevante, pentru că nu te definesc. Faptul că te-ai născut într-o anumită familie este accidental; puteai la fel de bine să te fi născut în altă familie, şi nici n-ai fi observat diferența. Astea sunt doar

trucuri utilitare - şi omul devine un sine. Acest sine este un pseudo-sine, un sine creat, fabricat, de casă. Iar adevăratul tău sine rămâne ascuns în ceaţă şi mister.

Se spune că un francez traversa deşertul însoţit de o călăuză arabă. Nu trecea zi ca arabul să nu îngenuncheze pe nisipul arzător şi să nu-l invoce pe Dumnezeul lui. în cele din urmă, necredinciosul l-a întrebat pe arab: „De unde ştii că există un DumnezeuT Călăuza l-a ţintuit o clipă cu privirea pe păgân, apoi a răspuns: „De unde ştiu că există un Dumnezeu?

De unde am ştiut azi-noapte că a trecut pe lângă noi o cămilă, şi nu un om? Oare nu după urma lăsată de copita ei în nisip? Şi arătând spre soarele care sta să apună la orizont, adăugă: „Urma aceea nu e de om".

Şinele tău nu poate fi creat de tine; el nu poate fi fabricat de om. Ţi-ai adus şinele cu tine, eşti tu. Cum să-l creezi? Pentru a-1 crea, trebuie să exişti tu, în primul rând. La asta se referă creştinii, mahomedanii, hinduşii când spun că omul este o creatură. Asta înseamnă că omul nu s-a creat singur, atâta tot. Creatorul se află ascuns undeva în necunoscut. Noi am ieşit dintr-o sursă de viaţă misterioasă. Şinele tău nu-i al tău! Acest sine fals nu-i al tău pentru că tu l-ai creat; iar adevăratul sine nu e al tău, el e încă în Dumnezeu, eşti încă înrădăcinat în Dumnezeu.

Acest sine fals pe care continuăm să-l purtăm în viaţa noastră ca pe un drapel este mereu în pericol de a fi vătămat. El e foarte fragil, foarte slab, şi e normal să fie aşa pentru că e făcut de om. Cum ar putea să facă omul ceva fără de moarte? El însuşi trebuie să treacă prin multe

©

Cum ar putea să facă omul ceva fără de moarte?

morți, așa că este întotdeauna muritor ceea ce produce el. De aici teama, teama constantă că „S-ar putea să mă pierd. S-ar putea ca şinele meu să se distrugă". Ființa ta tremură permanent de frică, nu poți fi niciodată sigur de acest sine fals al tău, ştii că e fals. Poate eviți să recunoşti, dar ştii că e fals. E încropit, e fabricat; e mecanic, nu organic.

Ai remarcat diferența dintre o unitate organică şi o unitate mecanică? Poți să faci un motor de maşină. Cumperi piese de pe piață şi le asamblezi, iar motorul începe să funcționeze ca o unitate. La fel şi un aparat de radio. Cumperi componente de pe piață, le asamblezi, şi aparatul funcționează ca o unitate. Cumva, el ajunge să aibă un sine. Nici o componentă nu poate funcționa singură ca aparat de radio, toate componentele laolaltă funcționează ca radio. Totuşi, unitatea este mecanică, impusă din afară, nu s-a format singură. Dar când arunci sămânța în sol, acea sămânță moare în sol şi răsare o plantă. Această unitate este organică. Ea nu este forțată din afară, unitatea se află în sămânța însăşi. Sămânța încolțeşte, adună o mie şi unul de lucruri din pământ, din aer, de la soare, de la cer, însă unitatea iese din ea. Pe primul loc e centrul, apoi vine circumferința. La o unitate mecanică, mai întâi e circumferința, apoi centrul.

Omul este o unitate organică. Ai fost semănat într-o zi, ca orice copac; în solul din uterul mamei ai început să-ți alcătuieşti circumferința. Mai întâi a fost centrul, centrul a precedat circumferința, dar acum ai uitat de tot

©

Omul este
o unitate organică.
Ai fost semănat
într-o zi, ca orice
copac; în solul
din uterul mamei
ai început
să-ți alcătuiești
circumferința.
Mai întâi a fost
centrul, centrul
a precedat circum-
ferința, dar acum
ai uitat de tot de
centru. Trăiești
pe circumferință
și crezi că asta este
toată viața ta.

de centru. Trăiești pe circumferință și crezi că asta este toată viața ta. Această circumferință și traiul continuu pe ea creează un fel de sine, un pseu- do-sine, care îți dă sentimentul că, da, ești cineva. însă acest pseudo-sine tremură mereu, din cauză că nu are în el unitate organică. De aici frica de moarte. Dacă ți-ai cunoaște adevăratul sine, nu ți-ar mai fi frică de moarte, nici nu s-ar pune problema morții, pentru că unitatea organică nu moare niciodată. Unitatea organică este nemuritoare. Numai unitățile mecanice sunt îmbinate și mor. Tot ce este îmbinat, într-o zi, se desface. Unitatea mecanică are un început și un sfârșit. Unitatea organică e fără de început și fără de sfârșit - ea este un proces etern.

îți cunoști centrul? Dacă nu îl cunoști, atunci îți va fi permanent frică. Conștiința de sine se teme mereu, tremură mereu. Și ai întotdeauna nevoie de susținerea celorlalți - ai nevoie de cineva care să te aprecieze, de cineva care să te aplaude, de cineva care să-ți spună ce frumos ești și ce inteligent. Ai nevoie să-ți spună cineva aceste lucruri, ca o sugestie hipnotică, astfel încât să poți crede

că, da, eşti inteligent, eşti frumos, eşti puternic. Dar esenţa este că depinzi de alţii.

Vine un prost la tine şi îţi spune că eşti foarte inteligent - şi, în realitate, numai unui prost poţi să-i pari inteligent. Dacă ar fi mai inteligent decât tine, fireşte că nu i-ai mai părea inteligent. Aşadar, vine un prost şi îţi certifică inteligenţa şi eşti foarte fericit. Poţi să-i pari frumos numai unui urât. Dacă ar fi mai frumos decât tine, i-ai părea urât - pentru că totul e relativ. Dar urâtul îţi certifică faptul că eşti frumos, şi eşti extrem de fericit.

Ce inteligenţă e asta, care trebuie să fie certificată de proşti? Ce frumuseţe e asta, care trebuie certificată de urâţi? Şi una, şi cealaltă sunt absolut false. Dar noi continuăm să căutăm în lumea exterioară un sprijin pentru eul nostru, o mică susţinere, o proptea. Altfel, există pericolul ca în orice clipă eul nostru să se prăbuşească. Aşa că trebuie să-l susţinem din partea asta şi din aia, şi continuu apar griji.

Eşti mai inocent când eşti singur - eşti mai inocent în baie, semeni mai mult cu un copil.

De asta eşti mai fermecător când eşti singur - pentru că nu îţi faci griji. Nu e nimeni să te vadă. Eşti mai inocent când eşti singur - eşti mai inocent în baie, semeni mai mult cu un copil. Stai în faţa oglinzii şi te strâmbi, şi îţi face plăcere. Dar dacă îţi dai seama că băieţelul tău se uită pe gaura cheii, imediat eşti cu totul altfel. Acum e în joc eul tău. De asta se tem atât de tare oamenii de ceilalţi. Când sunt singuri, nu-şi fac griji pentru eul lor.

Am auzit o frumoasă poveste zen.

Un maestru zen picta o ideogramă şi îl pusese pe discipolul său *şef să stea lângă el pentru a-i spune când ideograma avea să fie perfectă. Discipolul era îngrijorat, pentru că nu-i văzuse niciodată pe maestru făcând ceva imperfect. însă în ziua aceea lucrurile* mergeau *prost. Maestrului nu-i ieşea nimic; cu cât se* străduia mai mult, cu *atât ideograma era un dezastru.*

în Japonia şi în China, arta caligrafiei se practică pe *hârtie de orez, o hârtie specială, foarte* sensibilă, *foarte delicată. Nu trebuie să eziţi o clipă, altfel în locul în care mâna a ezitat pătrunde mai multă cerneală în hârtie, şi ideograma e compromisă. Un ochi avizat va spune imediat:* „Asta nu e *deloc o scriere zen"-pentru că scrierea zen trebuie să fie spontană, să curgă; ea nu are ezitări, nu se împiedică.*

Maestrul tot încerca, începuse să transpire, iar discipolul clătina din *cap şi spunea: „Nu, nu e perfectă". Şi, din cauza atâtor încercări, cerneala era pe terminate, aşa că maestrul i-a spus discipolului: „Du-te afară şi mai prepară nişte cerneală". în timp* ce *discipolul era afară şi prepara cerneala, maestrul* reuşi sd *picteze o ideogramă impecabilă, o operă de artă. Când discipolul se întoarse, rămase înmărmurit, apoi spuse: „Maestre, asta e perfectă! Cum ai făcut, ce s-a întâmplat?" Maestrul a râs şi a* răspuns: „Mi-*am dat seama de un lucru - prezenţa ta, însăşi ideea că există aici cineva care să aprecieze sau să condamne, care să spună da sau nu mi-au tulburat*

liniştea *interioară. Acum n-am mai fost tulburat. Şi uite aşa am ajuns să ştiu că ceea ce încercam eu să fac perfect nu era perfect din cauza prezenței tale".*

Dă-ți silința să faci ceva perfect, şi nu va ieşi perfect. Fă acel ceva în mod firesc, natural, şi va fi perfect. Natura e perfectă; efortul e imperfect. Aşa că ori de câte ori te stră- duieşti prea mult să faci ceva, îl strici.

Toată lumea vorbeşte frumos, fiecare e un orator, oamenii vorbesc toată viața. Dar ia un om, suie-1 pe o estradă şi spune-i să vorbească unei mulțimi, şi dintr-odată devine tâmpit; uită dintr-odată tot, nu poate să scoată o vorbă. Sau, dacă reuşeşte să vorbească, vorbirea lui nu e firească, nu curge. Ce s-a întâmplat? Ştiai că omul ăsta vorbeşte foarte cursiv, foarte frumos cu prietenii, cu soția, cu copiii. Ei sunt tot oameni, aceiaşi oameni, de ce pe estradă i s-a făcut frică? Pentru că a devenit conştient de sine. Acum e în joc eul lui, se străduieşte să se achite foarte bine de sarcina de a vorbi mulțimii.

Ascultă bine: ori de câte ori te străduieşti să te achiți bine de ceva, cauți hrană pentru eu. Când eşti natural şi laşi lucrurile să se întâmple, ele sunt perfecte, şi atunci nu e nici o problemă. Când eşti natural şi laşi lucrurile să se întâmple, Dumnezeu e în spatele tău. Când ți-e teamă, când tremuri, când te străduieşti să dovedeşti ceva, l-ai pierdut pe Dumnezeu. în frica ta, ai uitat de el. Te uiți mai mult la oameni şi uiți de sursa ta.

Conştiința de sine devine o slăbiciune. Un om care este inconştient de sine este puternic, dar puterea lui nu are nimic de a face cu el, ea vine de dincolo.

Când eşti conştient de tine ai necazuri, manifeşti simptome că nu ştii cine eşti. însuşi faptul că eşti conştient de tine dovedeşte că n-ai ajuns încă acasă.

Când eşti conştient de tine ai necazuri, manifeşti simptome că nu ştii cine eşti.

Pe *lângă Mulla Nasruddin a trecut o fată drăguță, iar ei s-a întors să se uite după ea. Soția lui s-a bosumflat și a spus: „De fiecare data când vezi o fată drăguță uiți că ești însurat".*

„Aici greşeşti", spuse Mulla Nasruddin. „Nimic nu mă face mai conştient de acest lucru!"

Conştiința de sine arată că omul nu e deloc conştient de sine. Nu ştie cine este. Dacă ar şti, n-ar căuta părerea altora. Nu şi-ar face griji în legătură cu ce spun alții despre el - lucrul ăsta este lipsit de importanță! De fapt, nimeni nu spune nimic despre nimeni. Ori de câte ori cineva spune ceva despre altcineva, vorbeşte despre el însuşi.

Mă aflam într-o zi în Jaipur şi a venit un om la mine şi mi-a spus: „Eşti divin!" Eu am răspuns: „Ai dreptate!" în timp ce stăteam de vorbă a mai venit un om, care era foarte pornit împotriva mea, şi mi-a spus: „Eşti aproape diabolic!" „Ai dreptate!", am răspuns eu. Primul bărbat a cam intrat la idei. El a spus: „Cum adică? Şi mie, şi omului ăstuia ne-ai spus acelaşi lucru, dar nu se poate să avem amândoi dreptate". La care i-am spus: „Nu numai doi, ci milioane de oameni pot să aibă dreptate în privința mea, pentru că ce spun ei despre mine spun despre ei înşişi. Cum să mă cunoască pe mine, când nu s-au cunoscut încă nici

pe ei înşişi? Ce spun ei e interpretarea lor*. Omul m-a întrebat: „Atunci, cine eşti? Dacă interpretarea mea este că eşti divin, iar interpretarea lui este că eşti diavol, cine eşti?“ „Sunt eu însumi. N-am nici o interpretare despre mine. şi nici n-am nevoie. Sunt mulţumit că sunt eu însumi, indiferent ce înseamnă asta. Sunt fericit că sunt eu însumi".

Nimeni nu poate să spună ceva despre tine. Tot ce spun oamenii e despre ei înşişi. Insă tu tremuri de frică, din cauză că te agăţi de un centru fals.

Nimeni nu poate să spună ceva despre tine. Tot ce spun oamenii e despre ei înşişi.

Acel centru fals depinde de alţii, aşa că întotdeauna te uiţi la ce spun oamenii despre tine. Şi mereu îi urmezi pe alţii, mereu te străduieşti să îi mulţumeşti, încerci mereu să fii respectabil, te străduieşti mereu să-ţi împodobeşti eul. Lucrul ăsta este sinucigaş.

Decât să te deranjeze ce spun alţii, ar trebui să începi să cauţi în tine. Aflarea adevăratului sine nu e prea ieftină. Dar oamenii umblă mereu după lucruri ieftine.

Când durerea de spate a lui Mulla Nasruddin a devenit insuportabilă, acesta şi-a luat inima în dinţi şi s-a dus la un specialist să-i pună un diagnostic.

„Ei bine, spuse doctorul, problema ta poate fi rezolvată printr-o operaţie, două săptămâni de stat în spital şi şase luni de stat la orizontală.“

„Domnule doctor, dar eu nu-mi pot permite atâta cheltuială. E prea scump!“, a spus Nasruddin.

„Atunci, pentru douăzeci şi cinci de dolari, pot să-ţi retuşez radiografia“, a propus doctorul.

Asta facem noi - retuşăm radiografia şi ne gândim că minunea se va produce cumva. Când îţi împodobeşti eul, retuşezi radiografia. Asta n-o să-ţi fie de nici un folos, n-o să te ajute să te însănătoşeşti. Dar e mai ieftin. Nu e nevoie de operaţie, nu implică nici o cheltuială majoră. Dar care e rostul? Suferinţa rămâne.

Devii respectabil, dar suferinţa rămâne. Ajungi să fii foarte preţuit de societate, dar suferinţa ta rămâne. Eşti decorat cu medalii de aur, dar suferinţa ta rămâne. Aceste medalii de aur n-au să-ţi înlăture suferinţa; ele sunt ca retuşarea radiografiei. Şi pe măsură ce trece vremea devii tot mai slab şi mai slab, pentru că eul tău slăbeşte pe zi ce trece.

Corpul îţi este mai slab, mintea îţi este mai slabă, iar eul pe care l-ai creat din combinaţia minte-corp e mai slab. Frica e tot mai mare; stai pe un vulcan care poate să erupă în orice zi.
Nu mai ai linişte, nu te poţi relaxa, nu-ţi poţi permite un moment de tihnă.

Ctfc)

Corpul îţi este mai slab, mintea îţi este mai slabă, iar eul pe care l-ai creat din combinaţia minte-corp e mai slab.

Odată ce înţelegi acest lucru, toată energia se îndreaptă în altă direcţie. Trebuie să te cunoşti. Trebuie să nu-ţi faci griji pentru ce spun alţii despre tine.

Un prieten mi-a trimis o anecdotă foarte frumoasă.

Un tânăr care nu avea *prieteni şi pe care nu-i băga nimeni în seamă s-a dus la Miami, la o convenţie*

a vânzătorilor, şi acolo a văzut că ceilalţi se distrau, râdeau, vorbeau între ei, dar lui nu-i dădeau nici o atenţie.

Într-o seară era foarte deprimat şi a intrat în vorbă cu alt vânzător, căruia i-a spus despre problema lui. „Oh, ştiu cum se poate îndrepta asta!", exclamă celălalt. „Fă rost de o cămilă şi plimbă-te călare pe ea pe străzi, iar cât ai clipi din ochi toată lumea te va băga în seamă şi vei avea câţi prieteni vei vrea."

Întâmplarea a făcut ca un circ să-şi lichideze afacerea şi să vândă o cămilă. Tânărul a cumpărat-o şi a început să se plimbe călare pe stradă în sus şi în jos şi, bineînţeles, toată lumea l-a băgat în seamă. Tânărul se simţea în al nouălea cer.

Dar, după o săptămână, cămila a dispărut. Distrus, tânărul a dat imediat telefon la un ziar local pentru un anunţ privitor la cămila pierdută. „Era mascul sau femelă?", întrebă cel de la ziar. „Mascul sau femelă? De unde să ştiu eu?", se răsti tânărul. Apoi se gândi şi spuse: „Oh, da, fireşte, era mascul". „De unde ştiţi?"

„Păi, de fiecare dată când mă plimbam călare pe stradă oamenii strigau: «Uite la acel schmuck de pe cămilă!»"

Schmuck e un cuvânt din limba idiş, un cuvânt foarte frumos. El are două înţelesuri, şi înţelesuri foarte relevante. Un înţeles este „idiot", iar celălalt înţeles, la prima vedere foarte forţat, înseamnă organul genital masculin. Dar, într-un fel, ambele înţelesuri sunt foarte înrudite,

idioții trăiesc numai ca ființe sexuale, ei nu cunosc altă viață. Așa că schmuck e frumos. Dacă un om cunoaşte numai sexul ca viață, e tâmpit, e idiot. Aşadar, oamenii spuneau „uite la idiotul ăla de pe cămilă“, dar tânărul credea că ei vorbeau despre ; organul genital al cămilei, nu despre el.

Eul este foarte înşelător. El aude ce vrea să audă. Interpretează cum vrea el să interpreteze, nu vede niciodată realitatea.

Eul este foarte înşelător. El aude ce vrea să audă. Interpretează cum vrea el să interpreteze, nu vede niciodată realitatea.

Nu lasă realitatea să ți se dezvăluie. Eul e ca o perdea care modifică tot ce trece prin ea, filtrează.

Oamenii continuă să tră- '----------—
iască într-o lume mintală care e propria lor creație. Eul este centrul acestei lumi, al acestei lumi false - numeşte-o „iluzie“, *maya* -, iar în jurul lui creează o lume care nu e a altcuiva. Numai ei trăiesc în acea lume.

Când abandonezi eul, abandonezi o întreagă lume pe care ai creat-o în jurul lui. Atunci, pentru prima dată, eşti în stare să vezi lucrurile aşa cum sunt, nu cum ai vrea să fie. Iar când eşti în stare să cunoşti realitățile vieții, eşti capabil să cunoşti adevărul.

Voi spune acum o poveste zen.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic şi foarte iscusit în luptele corp la corp. în particular îşi învingea chiar profesorul, dar în public era învins până şi de tinerii Iui elevi. Cum

nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării", i-a spus maestrul. „Imaginează-ţi că eşti acele valuri, uită că eşti luptător şi fii acele valuri uriaşe care mătură totul în cale."

O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri, dar îi veneau în minte multe lucruri. Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte. Măturară în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha. în zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo, cu un surâs pe faţă.

în acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, iar de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Aceasta este o poveste despre conştiinţa de sine şi cum se poate scăpa de ea. Vom încerca să intrăm în ea pas cu pas.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic...

Fiecare om este extrem de puternic. Tu nu-ţi cunoşti puterea, dar asta e altă problemă.

Fiecare om este extrem de puternic, trebuie să fie, pentru că fiecare om îşi are rădăcinile în

&

Fiecare om este extrem de puternic. Tu nu-ţi cunoşti puterea, dar asta e altă problemă.

Dumnezeu, fiecare om îşi are

rădăcinile în acest univers. Oricât de neînsemnat ai părea, nu eşti, pentru că prin însăşi natura lucrurilor nu poţi să fii neînsemnat, nu poţi să fii mic.

Acum fizicienii spun că într-un atom mic este închisă multă energie. Hiroshima şi Nagasaki au fost distruse de energia atomică. Iar atomul este atât de mic, nimeni nu l-a văzut încă! Este doar o deducţie, nimeni n-a văzut atomul, cu toate instrumentele sofisticate pe care le are ştiinţa în ziua de azi.

Dacă atomul, care e atât de mic, poate să conţină atâta energie, despre om ce să mai spunem? Ce să spunem despre această mică flacără a conştiinţei din om? Dacă într-o zi această flacără mică ar răbufni, e de aşteptat ca ea să devină o sursă infinită de energie şi lumină. Lucrul ăsta li s-a întâmplat lui Buddha şi lui Iisus.

Fiecare om este extrem de puternic, pentru că fiecare om este divin. Fiecare om e pu- r~ " ternic, pentru că fiecare om e înrădăcinat în Dumnezeu, în însăşi originea existenţei. Ţine minte asta.

Fiecare om este extrem de puternic, pentru că fiecare om este divin. Fiecare om e puternic, pentru că fiecare om e înrădăcinat în Dumnezeu, în însăşi originea existenţei.

Mintea umană are tendinţa să uite acest lucru. Când îl uiţi, devii slab. Când devii slab, începi să cauţi moduri artificiale de a fi puternic. Asta fac milioane de oameni. Căutând să aibă bani, ce caută, de fapt? Caută putere, caută forţă. Umblând după prestigiu, după autoritate politică,

ce vor de fapt? Vor putere, forță - iar forța e disponibilă tot timpul, chiar după colț. Oamenii caută unde nu trebuie.

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri...

Noi suntem toți valuri mari în ocean. Poate că noi l-am uitat, dar oceanul nu ne-a uitat. Poate că noi am uitat într-atât, încât nici nu mai ştim ce e un ocean, şi totuşi suntem în ocean. Chiar dacă un val uită de ocean, el tot în ocean este, pentru că valul nu poate exista fără ocean. Oceanul poate să existe fără val, dar valul nu poate să existe fără ocean. Valul nu e decât o unduire a oceanului; el e un proces, nu o entitate. Este chiar oceanul bucu- rându-se de sine, oceanul cercetând oceanul, în joacă. El are o energie fantastică - ce să facă cu ea?

Un luptător pe nume O-Nami, Marile Valuri, era extrem de puternic... Dar această forță este posibilă numai atunci când valul ştie că e un val dintr-un ocean mare, infinit. Dacă valul uită acest lucru, atunci e foarte slab. Iar „puterea" noastră de a uita este fantastică. Memoria noastră este foarte micuță, extrem de uitucă. Uităm întruna. Uităm foarte uşor ceea ce este evident. Uităm foarte uşor ceea ce este foarte aproape. Uităm foarte uşor ceea ce e mereu disponibil.

Ții minte că respiri? îți amintești de respirație doar atunci când ai o problemă - o răceală, ceva. De asta oamenii îşi aduc aminte de Dumnezeu numai atunci când au necazuri; altfel, cine îşi aduce aminte? Şi Dumnezeu e mai aproape decât respirația, e mai aproape decât eşti tu de tine însuți. însă uiți.

Ai observat un lucru? Dacă n-ai ceva, îți aduci aminte de acel ceva. Când îl ai, uiți de el, îl consideri de la sine

înțeles. Pentru că Dumnezeu nu poate fi pierdut, e foarte

greu să-l ții minte. Oamenii îl țin minte pe Dumnezeu numai foarte rar. Este foarte greu să ții minte ceva de care n-ai fost despărțit niciodată, care este cu tine, în tine, în jurul tău.

Peștele din ocean uită de ocean. Dacă e aruncat pe țărm, în nisipul fierbinte, atunci peștele își aduce aminte de ocean. Dar din Dumnezeu n-ai cum să fii aruncat, el nu are țărm - Dumnezeu e un ocean nețărmuit. Iar tu ești ca un pește, ca un val. Tu ești exact ca Dumnezeu; natura ta și natura lui Dumnezeu sunt la fel.

Ăsta e înțelesul simbolic al alegerii numelui din această poveste.

Era foarte iscusit în luptele corp la corp. în particular își învingea chiar profesorul... dar în particular, pentru că se vede treaba că în particular putea să-și uite șinele.

Ține minte această sutra. Când îți ții minte șinele, uiți de Dumnezeu; când uiți de șinele tău, îți amintești de Dumnezeu - și nu poți să îți amintești în același timp și de sine, și de Dumnezeu. Când valul se gândește la el ca la un val, uită că e în ocean. Când valul se gândește la sine ca fiind oceanul, nu poate să-și aducă aminte că e un val. O singură ipostază este posibilă. Fie se consideră un val, fie se consideră oceanul.

în particular își învingea chiar profesorul, dar în public era învins până și de tinerii lui elevi.

Trebuie că în particular uita de tot de șinele său, de eu. Atunci era extraordinar de puternic. în public devenea prea conștient de sine. Atunci era slab. Conștiința de sine e slăbiciune. Uitarea de sine e tărie.

Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării", a spus maestrul.

Maestru este cel care poate întocmi scheme, poate găsi procedee pentru toţi. Un maestru nu are procedee fixe, bătute în cuie. Aşadar, maestrul s-a uitat la acest om, a aflat că îl cheamă O-Nami - Marile Valuri - şi, pornind de la numele lui, a creat procedeul şi a spus: „Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării".

Ascultarea este unul dintre secretele de bază ale intrării în templul lui Dumnezeu. Ascultarea înseamnă pasivitate. Ascultarea înseamnă să uiţi de tot de tine - numai atunci poţi să asculţi. Când asculţi atent pe cineva, uiţi de tine. Dacă nu poţi să uiţi de tine, nu asculţi. Dacă eşti prea conştient de tine, te prefaci doar că asculţi - nu asculţi. Poate dai din cap; poate spui când şi când da şi nu - dar nu asculţi.

©

Când asculţi, devii doar un culoar - un uter pasiv, receptiv. Devii feminin.

Când asculţi, devii doar un culoar - un uter pasiv, receptiv. Devii feminin. Ca să ajungi, trebuie să devii feminin. Nu poţi ajunge la Dumnezeu ca un invadator agresiv, ca un cuceritor. Poţi să ajungi la Dumnezeu numai... sau e mai bine să spun că Dumnezeu poate să ajungă la tine când eşti receptiv, ai o receptivitate feminină. Când devii yin, receptivitate, uşa se deschide. Şi aştepţi.

Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen dintr-un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest *templu şi ascultă valurile mării", a spus maestrul.*

Maestru este cel care poate întocmi scheme, poate găsi procedee pentru toţi. Un maestru nu are procedee fixe, bătute în cuie. Aşadar, maestrul s-a uitat la acest om, a aflat că îl cheamă O-Nami - Marile Valuri - şi, pornind de la numele lui, a creat procedeul şi a spus: „Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării".

Ascultarea este unul dintre secretele de bază ale intrării în templul lui Dumnezeu. Ascultarea înseamnă pasivitate. Ascultarea înseamnă să uiţi de tot de tine - numai atunci poţi să asculţi. Când asculţi atent pe cineva, uiţi de tine. Dacă nu poţi să uiţi de tine, nu asculţi. Dacă eşti prea conştient de tine, te prefaci doar că asculţi - nu asculţi. Poate dai din cap; poate spui când şi când da şi nu - dar nu asculţi.

Când asculţi, devii doar un culoar - un uter pasiv, receptiv. Devii feminin. Ca să ajungi, trebuie să devii feminin. Nu poţi ajunge la Dumnezeu ca un invadator agresiv, ca un cuceritor. Poţi să ajungi la Dumnezeu numai... sau e mai bine să spun că Dumnezeu poate să ajungă la tine când eşti receptiv, ai o receptivitate feminină. Când devii yin, receptivitate, uşa se deschide. Şi aştepţi.

©

Când asculţi, devii doar un culoar - un uter pasiv, receptiv. Devii feminin.

Ascultarea este arta de a deveni pasiv. Buddha a pus mare accent pe ascultare. La fel şi Mahavira şi Krishnamurti. Urechile sunt simbolice. Ele nu sunt decât nişte culoare, nişte găuri - nimic altceva. Urechile sunt mai feminine decât ochii; ochii sunt mai masculini. Urechile sunt partea yin; ochii sunt partea yang. Când te uiți la cineva eşti agresiv. Când asculți pe cineva eşti receptiv. De asta uitatul prea lung la cineva devine vulgar, nepoliticos, nemanierat. Există o anumită limită; psihologii spun trei secunde. Dacă te uiți trei secunde la o persoană, e în regulă; se poate tolera. Dacă te uiți mai mult de atât, atunci deja nu te uiți, te holbezi, ofensezi persoana, îi încâlci intimitatea.

Dar ascultarea nu are limită, pentru că urechile nu încalcă nimic, ele rămân la locul lor. Ochii au nevoie de odihnă, urechile nu. Noaptea ochii se odihnesc, urechile n-au nevoie să se odihnească. Ele stau deschise douăzeci şi patru de ore pe zi, lună de lună, an de an. Ochii nu pot să rămână deschişi nici măcar câteva minute, ei clipesc continuu, obosesc. Agresivitatea oboseşte, pentru că agresivitatea îți scoate energia din tine, aşa că ochii trebuie să clipească întruna, să se odihnească. Urechile sunt mereu odihnite.

De asta multe religii au folosit muzica pentru a însoți rugăciunea; muzica face urechile mai sensibile, le face să vibreze mai mult. Trebuie să fii mai mult urechi şi mai puțin ochi, asta apropo de expresia „A fi numai ochi şi urechi".

„Fii doar urechi", a spus maestrul. „Ascultă, doar. N-ai altceva de făcut - nu trebuie decât să asculți, fără să ştii

de ce, fără să ai vreo idee despre ce se întâmplă. Tu doar ascultă, fără să interpretezi, fără să te implici în vreo activitate, fără să depui vreun efort." Iar apoi *„Imaginează-ți că ești acele valuri".*

„Mai întâi ascultă, intră în armonie cu valurile, iar când simți că eşti total liniştit şi receptiv, imaginează-ți că eşti acele valuri. Acesta este al doilea pas. Primul pas e să nu fii agresiv, să devii receptiv. Iar când ai devenit receptiv, topeşte-te în acele valuri, imaginează-ți că eşti acele valuri."

Maestrul i-a oferit un procedeu prin care să uite de şinele său, de eul său. Primul pas e receptivitatea - pentru că eul nu poate să existe în receptivitate, el există numai în conflict. Iar atunci când eşti receptiv, capacitatea ta de a-ți imagina devine dintr-odată extraordinar de puternică.

Oamenii receptivi, oamenii sensibili sunt oameni cu imaginație. Cei care pot să vadă verdeața copacilor fără nici o agresiune din partea lor, nici chiar o agresiune subtilă, cei care sorb pur şi simplu verdeața copacilor, care o absorb ca un burete devin foarte creatori, imaginația lor ia proporții uriaşe. Aceştia sunt poeții, pictorii, muzicienii. Ei absorb universul într-o receptivitate profundă, iar apoi toarnă în imaginația lor tot ce au absorbit.

Oamenii receptivi, oamenii sensibili sunt oameni cu imaginație.

Imaginația este singura capacitate pe care o ai, care se apropie cel mai mult de Dumnezeu. Dumnezeu trebuie să aibă o imaginație grozava, nu-i aşa? Uită-te la lumea

lui. Atâtea flori, atâția fluturi, atâția copaci, atâtea râuri şi atâția oameni! Ce imaginație îți trebuie ca să faci toate astea şi multe altele! Atâtea stele şi atâtea lumi, lumi dincolo de lumi, fără sfârşit... Dumnezeu trebuie să fie un mare visător. în Orient, hinduşii spun că lumea e visul lui Dumnezeu, imaginația lui. Lumea e magia lui, imaginația lui. El o visează, iar noi facem parte din visul lui.

Când maestrul i-a spus lui O-Nami „Apoi imaginează-ți că eşti acele valuri", îi spunea, de fapt: „Apoi fii creator. Mai întâi fii receptiv, iar apoi fii creator. Şi odată ce'ţr-ai abandonat eul, devii atât de flexibil, încât tot ce îți imaginezi se va întâmpla. Atunci imaginația ta va deveni realitatea ta". *„Uită că eşti luptător şi fii acele valuri uriaşe care mătură totul în cale." O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri...* Fireşte, la început i-a fost greu, în minte îi veneau multe lucruri. E normal, dar a rămas. Trebuie să fi fost un om foarte răbdător.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri

Apoi a venit un moment... Dacă insişti, dacă perseverezi, vine un moment când lucrul pe care îl doreşti de multe vieți se întâmplă, dar pentru asta e nevoie de răbdare.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte.

Ei bine, valurile astea care se rostogolesc tot mai înalte nu sunt valurile adevărate ale mării. Acum nu mai există nici o distincție între valurile imaginației lui şi valurile adevărate. Această distincție s-a şters. Acum el nu mai ştie ce e; nu mai ştie ce e vis şi ce e adevărat. A redevenit copil.

Nulitate. Dimineața copilul plânge după jucăria

pe care a visat-o şi o vrea înapoi şi întreabă: „Unde e jucăria mea?“ Poţi să-i spui tu cât vrei că a fost doar un vis - el o ţine pe-a lui, îşi vrea jucăria şi nu te înţelegi cu el. El nu face nici o deosebire între vis şi starea de veghe. El cunoaşte realitatea ca fiind unică.

Când ajungi să fii foarte receptiv, redevii copil. Şi-acum, valurile astea:

Când ajungi să fii foarte receptiv, redevii copil.

Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte. Măturau în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha.

Foarte frumos! Unui budist îi este foarte greu să şi-l imagineze pe Buddha măturat din cale. Dacă ar fi fost prea ataşat de religia sa, acesta ar fi punctul în care s-ar fi despărţit complet de imaginaţia lui. Ar fi spus: „Ajunge! Buddha măturat din cale! Ce-i în capul meu? Nu, nu mai sunt un val". S-ar fi oprit la picioarele lui Buddha, le-ar fi atins, dar nu mai mult de atât. însă ia aminte: într-o zi, chiar şi picioarele alea care te-au ajutat enorm pe drum trebuie să plece. Şi toţi buddha trebuie măturaţi din cale, pentru că uşa poate să devină un obstacol dacă te agăţi de ea.

Tot mai mari - *ele măturau în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia din bronz a lui Buddha. în zori, templul era devastat de apă...*

Asta nu s-a întâmplat cu adevărat - i s-a întâmplat lui O-Nami. Dacă ai fi fost în templu la acea vreme, n-ai fi văzut nici un strop de apă - asta i s-a întâmplat numai lui O-Nami. S-a întâmplat într-o cu totul altă dimensiune

a fiinţei lui. Această dimensiune este dimensiunea poeziei, a imaginaţiei, a visului - dimensiunea intuitivă, feminină, copilăroasă, inocentă. El deschisese uşa capacităţii sale imaginative. Ascultând valurile, devenind receptiv, a devenit imaginativ. Imaginaţia lui a înflorit ca un lotus cu o mie şi una de petale.

în zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

Devenise un buddha! Acelaşi surâs care a apărut într-o zi pe faţa lui Buddha în timp ce şedea sub copacul bodhi trebuie să fi apărut şi pe faţa lui O-Nami. Dintr-odată, el nu mai era - iar acela era zâmbetul întoarcerii acasă. Zâmbetul că a ajuns, zâmbetul că acum nu mai are unde să se ducă. Zâmbetul că a ajuns la sursă, zâmbetul că a murit şi a înviat.

O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

în acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, şi de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Pentru că acum asta nu este energia lui. El nu mai e O-Nami, nu mai sunt valurile, acum e oceanul. Cum poţi să înfrângi oceanul? Poţi să înfrângi numai valurile.

Odată ce ai abandonat eul, ai abandonat înfrângerea, eşecul, frustrarea. Atât timp cât porţi eul cu tine, eşti condamnat la eşec. Poartă mai departe eul şi vei rămâne slab. Leapădă eul, şi o forţă infinită începe să curgă prin tine. Lepădând eul, devii ca un râu, începi să curgi, devii viu. Viaţa este a întregului. Dacă încerci să trăieşti pe cont propriu, eşti pur şi simplu prost. E ca şi cum o frunză ar încerca să trăiască pe cont propriu, şi nu numai asta, ci şi să se lupte cu copacul, să se lupte cu alte frunze, cu

rădăcinile, să îi considere pe toţi duşmanii ei. Noi suntem exact ca frunzele unui copac, un copac mare - numeşte-l Dumnezeu sau întreg, dar noi suntem frunzuliţe în copacul infinit al vieţii. Nu e nevoie de luptă. Singurul mod de a ajunge acasă este să capitulezi.

Perfecţionismul

Am auzit o poveste frumoasă.

Era odată un mare sculptor, un artist desăvârşit. Arta lui era atât de formidabilă, încât atunci când făcea statuia unui om era greu de spus care e omul şi care e statuia. Statuia semăna perfect cu omul, era la fel de vie. Un astrolog i-a spus că i se apropie moartea, că o să moară curând. Bineînţeles că sculptorului i s-a făcut foarte frică şi, aşa cum vrea fiecare om să evite moartea, a vrut şi el s-o evite. S-a gândit, a meditat şi a găsit o soluţie. A făcut nişte statui reprezen- tându-l pe el însuşi, unsprezece Ia număr, iar când îngerul Morţii a bătut la uşă şi a intrat, el stătea ascuns *printre statui, ţinându-şi răsuflarea.*

îngerului Morţii nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Niciodată nu i se mai întâmplase aşa ceva - doisprezece oameni absolut identici! Se ştie că Dumnezeu nu creează niciodată două persoane la fel; el creează numai unicate. Nu e adeptul rutinei, nu e ca o linie de asamblare. El e categoric împotriva copiilor la indigo, el creează numai originale. Ce se întâmplase? Douăsprezece persoane absolut identice? Şi el pe care s-o ia? Trebuia să ia numai una. îngerul Morţii

nu *se putea hotărî. Nedumerit, frământat, nervos, s-a întors la Dumnezeu şi l-a întrebat: „Ce-ai făcut? Există douăsprezece persoane exact la fel, iar eu trebuie să aduc numai una. Cum să aleg?"*

Dumnezeu a râs. L-a chemat aproape pe îngerul Morţii şi i-a şoptit formula la ureche, secretul prin care să descopere persoana adevărată. I-a dat un cod secret şi i-a spus: „Du-te şi rosteşte asta în camera aceea în care acel sculptor stă ascuns printre statuile lui".

îngerul Morţii a întrebat: „O să meargă?"

Dumnezeu i-a răspuns: „Fii fără grijă. Fă cum ţi-am spus".

îngerul *Morţii a plecat foarte îndoit că formula o să aibă efect, dar nu putea să nu se supună poruncii lui Dumnezeu. A intrat în cameră, s-a uitat înjur şi, fără să se adreseze cuiva anume, a spus: „Domnule, totul e perfect, în afară de un lucru. Te-ai descurcat foarte bine, dar ai scăpat din vedere un aspect. Există o greşeală".*

Sculptorul a uitat *de tot că se ascundea. A sărit, întrebând: „Ce greşeală?" îngerul Morţii a râs şi a spus: „Te-am prins! Asta e singura greşeală: nu poţi să uiţi de tine. Haide, urmează-mă!"*

în mod obişnuit, artistul este cea mai egoistă persoană din lume. însă nu e un adevărat artist. El se foloseşte de artă pentru a-şi satisface eul. Artiştii sunt foarte egoişti, se laudă întruna, se luptă constant între ei. Fiecare crede că el e primul şi ultimul. Dar asta nu este artă adevărată.

Adevăratul artist dispare cu desăvârşire. Ceilalţi sunt doar

tehnicieni. Eu nu-i numesc artişti, ci tehnicieni. Nu-i

In mod obişnuit,
artistul este
cea mai egoistă
persoană din lume.
Insă nu e un
adevărat artist.
El se foloseşte
de artă pentru
a-şi satisface eul.
Artiştii sunt
foarte egoişti,
se laudă întruna,
se luptă constant
între ei.

numesc creatori, îi numesc compozitori. Da, să compui un poem e una, iar să creezi un poem e cu totul alta. Ca să compui poezie trebuie să cunoşti limba, gramatica, regulile poeziei. E un joc al cuvintelor. Iar dacă ştii jocul, poţi să compui poezie.

Nu va fi ea prea poetică, dar va avea aspect de poezie. Din punct de vedere tehnic ar putea fi perfectă, dar în ea e cuprins numai trupul, sufletul lipseşte.

Sufletul e prezent numai atunci când artistul dispare în arta lui, se contopeşte cu arta lui, nu mai e separat de ea. Când pictorul pictează cu o aşa abandonare încât nu mai există, încât se simte vinovat să-şi semneze tabloul pentru că ştie că nu el l-a făcut, că o forţă necunoscută l-a posedat şi a creat prin intermediul lui tabloul, abia atunci se poate numi cu adevărat artist. Aşa s-a întâmplat cu toţi marii artişti de-a lungul secolelor - s-au simţit posedaţi. Cu cât e mai mare artistul, cu atât mai clar este sentimentul.

Cei cu adevărat mari - un Mozart, un Beethoven, un Kălidăsa, un Rabindranath Tagore - au ştiut că nu sunt decât un bambus găurit prin care cânta existenţa. Ei erau flautul, dar cântecul nu era al lor. Acesta curgea prin ei, dar venea dintr-o sursă necunoscută. Ei nu-l împiedicau - asta era tot ce făceau -, însă nu ei îl creau.

Cei cu adevărat
mari au ştiut
că nu sunt decât
un bambus găurit
prin care cânta
existenţa. Ei
erau flautul,
dar cântecul
nu era al lor.

Acesta e paradoxul. Adevăratul creator ştie că el nu a creat nimic, că existenţa a lucrat prin el. L-a posedat, i-a posedat mâinile, fiinţa şi a creat ceva prin intermediul lui. El a fost instrumentul. Asta e adevărata artă - când artistul dispare, când nu se mai pune deloc problema eului. Şi atunci arta devine religiozitate. Atunci artistul e un mistic - nu numai corect din punct de vedere tehnic, ci şi autentic din punct de vedere existenţial.

Cu cât e mai puţin artistul în munca lui, cu atât mai desăvârşită e. Când artistul e total absent, creaţia e perfectă. Cu cât artistul e mai prezent, cu atât mai lipsit de perfecţiune va fi produsul. Dacă artistul e prea prezent, produsul va fi ameţitor, va fi nevrotic. Va fi doar eu, ce altceva ar putea fi?

Eul este nevroză. Şi mai e ţinut minte un lucru: eul vrea întotdeauna să fie perfect. Eul este perfecţionist. Eul vrea mereu să fie mai mare şi mai tare decât alţii, de aceea este perfecţionist. Dar perfecţiunea nu e niciodată posibilă prin mijlocirea eului, prin urmare efortul este absurd, inutil. Perfecţiunea este posibilă numai în absenţa eului, dar atunci nimeni nu se gândeşte deloc la perfecţiune.

Adevăratul artist nu se gândeşte la perfecţiune. El habar n-are de perfecţiune, se lasă în voia capitulării, şi ce-o fi o fi. Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă

la totalitate, dar nu la perfecţi- fie total în opera lui, dar atât. dansează,
vrea să dispară în dans. Nu vrea fie acolo, căci prezenţa dan- cu satorului ar fi o perturbare a dansului. Graţia, curgerea ar fi perturbate, obstrucţionate. care se dansatorul este absent în tQtal sunt dans, pietrele au dispărut, şi I ---------- ---------- 1

(**)

Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, iar frumuseţea e că aceia care se dăruiesc total sunt perfecţi.

une. El vrea să Când

Adevăratul artist se gândeste să siguranţă la totalitate, iar fru. museţea e că aceia dăruiesc Când perfecţi.

curgerea este foarte lină, foarte liniştită.

Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, iar frumuseţea e că aceia care se dăruiesc total sunt perfecţi. Cei care se gândesc la perfecţiune nu sunt niciodată perfecţi. Dimpotrivă, cu cât se gândesc mai mult la perfecţiune, cu atât devin mai nevropaţi. Au idealuri, compară mereu şi întotdeauna dau greş!

Când ai un ideal, te consideri perfect numai dacă acest ideal este împlinit, şi asta te împiedică să te dăruieşti total acţiunii tale. Dacă, de exemplu, îţi impui să fii un dansator precum Nijinski, cum poţi să te dăruieşti total dansului? Eşti veşnic atent la tine, cauţi să te perfecţionezi, ţi-e frică să nu faci vreo greşeală... eşti împărţit. O parte din tine dansează, iar o alta stă deoparte, judecă, critică. Eşti divizat.

Nijinski era perfect pentru că se dăruia total. Când dansa el, salturile pe care le făcea erau incredibile chiar şi pentru oamenii de ştiinţă. Salturile lui infirmau legea gravităţii! Iar când revenea pe podea, o făcea cu o încetineală de fulg, care şi ea infirma legea gravităţii. Era mereu

întrebat cum de reuşea asta. Cu cât îl întrebau oamenii mai mult, cu atât mai conştient devenea el de ceea ce făcea. Şi cu cât devenea el mai conştient, cu atât acea dăruire totală se pierdea, până când, într-o zi, n-a mai existat deloc. în clipa în care el a devenit pe deplin conştient de dansul lui, dăruirea totală a dispărut, perfecţiunea a dispărut. Perfecţiunea exista numai atunci când Nijinski se pierdea total în dansul lui. în acea pierdere totală, în acea relaxare totală, el funcţiona într-o cu totul altă lume, după legi total diferite.

Una dintre legi, pe care mai devreme sau mai târziu ştiinţa o va descoperi, eu o numesc legea graţiei. Ea nu e acum cunoscută, dar nici legea gravitaţiei nu era cunoscută acum trei sute de ani. Ea funcţiona dinainte de a fi cunoscută; nu e nevoie ca o lege să fie cunoscută pentru ca ea să funcţioneze. Legea gravitaţiei a funcţionat dintotdeauna; ea nu a apărut din senin când Newton a văzut mărul căzând din pom. Merele cădeau şi înainte de Newton! Nu mai întâi Newton a descoperit legea, iar apoi merele au început să cadă. Legea exista, Newton a descoperit-o.

Tot aşa, mai există o lege - legea graţiei, care înalţă. Legea gravitaţiei trage lucrurile în jos; legea graţiei le înalţă, le ridică. într-o anumită stare de abandon, într-o anumită stare de beţie - îmbătare nu cu vin, ci cu divin -, într-o anumită stare de capitulare totală, de totală lipsă de eu, această lege începe să funcţioneze. Te înalţi. Devii imponderabil.

Asta s-a întâmplat în cazul lui Nijinski. Condiţia ca această lege să funcţioneze este să te dăruieşti total, să nu mai exişti ca eu.

Eul e ca o piatră atârnată de gâtul tău, te trage în jos. în lipsa eului, devii imponderabil.

Eul e ca o piatră atârnată de gâtul tău, te trage în jos. în lipsa eului, devii imponderabil. Şi n-ai simţit uneori asta în viaţa ta? Există momente când simţi un fel de imponderabilitate.

Mergi de parcă plutești, de parcă picioarele tale n-ar atinge pământul. Există momente de bucurie, momente de rugăciune, momente de meditație, momente de sărbătoare, momente de iubire, când ești imponderabil, te înalți. Şi eu spun că, mai devreme sau mai târziu, ştiinţa va descoperi această lege, pentru că ştiinţa crede într-un anumit principiu: principiul polilor opuşi, al existenței contrariilor. Nici o lege nu poate fi singură, ea trebuie să aibă un opus. Electricitatea nu poate funcționa doar cu un singur pol, pozitiv sau negativ; e nevoie de ambii poli, care se completează unul pe celălalt.

Ştiinţa ştie că fiecare lege are un opus care o completează. Şi gravitația trebuie să aibă o lege opusă, iar eu o numesc legea grației. Poate că, atunci când o vor descoperi, oamenii de ştiinţă o vor numi altfel, dar mie legea „grației“ mi se pare numele perfect.

Intelectul

„Mintea contemporană“ este o contradicție în termeni. Mintea nu e niciodată contemporană, ea e mereu veche. Mintea e trecut - trecut şi trecut şi nimic altceva. Mintea înseamnă memorie, aşadar nu are cum să existe minte

Mintea e trecut - trecut şi trecut şi nimic altceva.

contemporană. Să fii contemporan înseamnă să fii fără minte (nu în sensul de prost). Dacă eşti aici şi acum, eşti contemporan. Dar atunci, vezi tu, mintea dispare; nu ai gânduri, nu ai dorințe; te-ai deconectat de la trecut şi te-ai deconectat de la viitor.

Mintea nu e niciodată originală, n-are cum să fie. Non-mintea e originală, proaspătă, tânără; mintea e mereu bătrână, veştejită, stătută.

însă sintagma „minte contemporană" se foloseşte, dar într-un sens total diferit. în acel sens, cuvintele sunt pline de înțeles. Mintea secolului al XlX-lea era altfel de minte; întrebările care se puneau atunci nu se mai pun acum. întrebările care în secolul al XVIII-lea erau foarte importante acum sunt întrebări prosteşti. în Evul Mediu, una dintre cele mai importante întrebări teologice era: „Câți îngeri pot dansa pe vârful unui ac?" Mai poți găsi acum o persoană atât de proastă încât să considere că întrebarea asta e importantă? Şi întrebarea asta era dezbătută de cei mai mari teologi, nu de fitecine; profesori mari au scris tratate pe tema asta, au ținut conferințe. „Câți îngeri...?" Păi, cui îi pasă? Este total lipsit de relevanță.

Pe vremea lui Buddha, o mare întrebare era „Cine a creat lumea?". întrebarea a persistat de-a lungul secolelor, dar acum tot mai puțini oameni îşi bat capul cu cine a creat lumea. Da, mai există şi oameni de modă veche, dar mie mi s-au pus foarte rar astfel de întrebări. însă Buddha

se confrunta zilnic cu întrebarea „Cine a creat lumea?" Nu exista zi să nu i-o pună cineva. Iar Buddha era nevoit să repete întruna că lumea a existat dintotdeauna, că nu a creat-o nimeni; dar oamenii nu erau mulţumiţi. Acum nimănui nu-i pasă cine a creat lumea. în acest sens, pe măsură ce timpul trece, mintea se schimbă. în acest sens, mintea contemporană e o realitate.

Soţul îi spune soţiei: „Am zis că n-o să ieşim diseară în oraş, şi lucrul ăsta este pe jumătate hotărât". Ei bine, *asta* e minte contemporană. în trecut, nici un bărbat nu i-ar fi spus asta nevestei lui. întotdeauna lucrul era hotărât; el avea ultimul cuvânt.

Două englezoaice din înalta societate s-au întâlnit întâmplător în Londra, în timp ce erau la cumpărături. Una a remarcat că cealaltă era gravidă şi a spus: „Vai, dragă, ce surpriză! Se vede treaba că de când nu ne-am mai văzut te-ai măritat!"

A doua răspunse: „Da. E un om minunat. E ofiţer în armata nepaleză". Prima fu oripilată:„Un nepalez! Ăia nu sunt toţi negri, dragă?" „Oh, nu", răspunse a doua. „Numai soldaţii de rând."

„Cât de contemporan!“, exclamă prima.

în acest sens, există o minte contemporană. Altfel, nu. Moda vine şi pleacă; dacă te gândeşti la modă, există schimbări. Dar, în esenţă, mintea e veche. Mintea ca atare e veche, e bătrână, nu există minte modernă. Chiar şi cele mai moderne minţi aparţin trecutului.

Un om cu adevărat viu este un om care trăieşte aici şi acum. El nu trăieşte din trecut, nu trăieşte pentru viitor;

el trăieşte doar în clipa prezentă, pentru clipa prezentă.

Clipa e totul. El e spontan; acea spontaneitate este parfumul non-minții. Mintea se repetă, se învârte întotdeauna în cerc.

Mintea e un mecanism: o alimentezi cu cunoştinţe, şi ea repetă întruna aceleaşi cunoştinţe. Rumegă iar şi iar aceleaşi cunoştinţe. Non-mintea este claritate, puritate, inocență.

Non-mintea este adevăratul mod de a trăi, adevăratul mod de a cunoaşte, adevăratul mod de a fi.

Un om cu adevărat viu este un om care trăieşte aici şi acum. El nu trăieşte din trecut, nu trăieşte pentru viitor; el trăieşte doar în clipa prezentă,pentru clipa prezentă.

Intelectul este ceva fals. El e un înlocuitor al inteligenței. Inteligența este un fenomen total diferit - ea e autentică.

Inteligența presupune un curaj fantastic, inteligența presupune o viață aventuroasă. Inteligența presupune să te avânți mereu în necunoscut, pe mări netrecute pe hartă.

Atunci inteligența se dezvoltă, se ascute. Ea se dezvoltă numai atunci când, în fiecare clipă, te confrunți cu necunoscutul. Oamenii se tem de necunoscut; în fața necunoscutului se simt în nesiguranță. Ei nu vor să treacă dincolo de ceea ce le este cunoscut: de aceea au creat

Inteligența presupune un curaj fantastic, inteligența presupune o viață aventuroasă.

un înlocuiți intelect. In să fie creat Du-te în tivă se des cărora oan medicină, nici unul i toate ajun citeşte, nii le citesc; d scrie şi ei Dar ur un Milto Rabindra duc num; activitati Intelij un Beetl nu are n Intelect' a inimii recunoş nie cu e Crea e produ Sica este o mult rr

un înlocuitor din plastic al inteligenței, pe care l-au numit intelect. Intelectul este doar un joc mintal. El nu poate să fie creator.

Du-te în universități şi ai să vezi ce fel de muncă creativă se desfăşoară acolo. Se scriu mii de tratate, în baza cărora oamenilor li se conferă tot felul de titluri: doctor în medicină, doctor în filosofie, doctor în litere. După aceea, nici unul nu ştie ce s-a întâmplat cu teza lui de doctorat; toate ajung maldăre de gunoi în biblioteci. Nimeni nu le citeşte, nimeni nu se inspiră din ele - ba da, câțiva oameni le citesc; dar aceştia sunt oameni care, la rândul lor, au să scrie şi ei o teză. Bineînțeles că viitorii doctori le citesc.

Dar universitățile nu produc nici un Shakespeare, nici un Milton, nici un Dostoievski, nici un Tolstoi, nici un Rabindranath, nici un Kahlil Gibran. Universitățile produc numai oameni fără valoare, total inutili. Aceasta este activitatea intelectuală care se desfăşoară în universități.

Inteligența produce un Picasso, un Van Gogh, un Mozart, un Beethoven. Inteligența e cu totul altă dimensiune. Ea nu are nimic de a face cu capul, ea are de a face cu inima. Intelectul se află în cap; inteligența este o stare de veghe a inimii. Când inima este trează, când inima dansează de recunoştință adâncă, când inima este în acord, în armonie cu existența, din acea armonie se naşte creativitatea.

Creativitatea intelectuală nu e cu putință. Intelectul e productiv, el poate să fabrice, dar nu poate să creeze.

Şi care e diferența dintre a fabrica şi a crea? Fabricarea este o activitate mecanică. O fac computerele, şi încă mult mai eficient decât e de sperat din partea omului.

Inteligența creează, nu fabrică. Fabricarea înseamnă un exercițiu care se repetă; un lucru deja făcut se face în continuare, iar şi iar.

Creativitatea înseamnă a aduce pe lume ceva mare, ea este o cale prin care necunoscutul pătrunde în cunoscut, cerul vine pe pământ.

Creativitatea înseamnă a aduce pe lume ceva mare, ea este o cale prin care necunoscutul pătrunde în cunoscut, cerul vine pe pământ.

Când există un Beethoven sau un Michelangelo, sau un Kălidăsa, cerurile se deschid şi începe să ningă cu flori de dincolo. Nu-ți spun nimic despre Buddha, Hristos, Krishna, Mahavira, Zarathustra, Maho- med, dintr-un anumit motiv: ceea ce au creat ei e atât de subtil, încât n-ai să poți înțelege. Ce a creat Michelangelo e palpabil; ce a creat Van Gogh e vizibil. Ce creează un buddha este absolut invizibil. Pentru a fi înțeles, e nevoie de un cu totul alt gen de receptivitate. Ca să-l înțelegi pe un buddha, trebuie să fii inteligent. Creația lui Buddha nu e doar fantastic de inteligentă, ci şi supramintală, de aceea trebuie să fii inteligent ca s-o poți înțelege, intelectul nu te ajută să înțelegi.

Numai două tipuri de oameni creează: artiştii şi misticii. Artiştii creează în lumea grosieră, iar misticii creează în lumea subtilă. Artiştii creează în lumea exterioară - un tablou, o poezie, un cântec, un dans -, iar misticii creează în lumea interioară. Mai întâi trebuie să-l înțelegi pe artist, şi numai după aceea, într-o zi, vei putea să-l înțelegi pe mistic. Misticul este floarea cea mai de

preț a creativității. Dar s-ar putea să nu vezi nimic din ce face misticul.

Buddha n-a pictat în viața lui un tablou, n-a compus nici o poezie, n-a cântat nici un cântec. Nimeni nu l-a văzut dansând. Dacă îl urmăreai ce face, îl vedeai doar şezând liniştit; întreaga lui ființă era liniște. Da, era înconjurat de grație, de o grație de o infinită frumusețe, dar trebuia să fii foarte sensibil ca s-o simți. Trebuia să fii foarte deschis, nu gâlcevitor. Cu Buddha nu puteai fi spectator, ci participant, pentru că Buddha era un mister la care trebuia să participi. Abia atunci vedeai ce crea el. El crea conştiință, iar conştiința e forma cea mai pură de exprimare.

Un cântec e frumos, un dans e frumos pentru că în el e prezentă o părticică din divinitate. Dar într-un Buddha este prezent Dumnezeu tot. De asta noi l-am numit pe Buddha „Bhagwan", l-am numit pe Mahavira „Bhagwan". Activitatea intelectuală poate să te facă specialist în anumite lucruri, poate să te facă util, eficient. Dar intelectul bâjbâie în întuneric. Nu are ochi, pentru că nu este contemplativ, nu ştie să mediteze. Intelectul este împrumutat, nu are putere de pătrundere proprie.

La un concurs televizat al cărui premiu era de o sută de mii de dolari, pe Arthur îl mai despărțea o singură întrebare de câştigarea premiului. Ultima întrebare era din domeniul „Arta de a face dragoste". Pentru această ultimă întrebare, lui Arthur i s-a permis să aducă un specialist. El a ales un profesor de sexologie din Franța, de renume mondial. întrebarea era: „Dacă ai fi fost rege al Imperiului Asirian în primii cincizeci

de ani de existență a Iui, care trei părți ale anatomiei miresei tale le-ai fi sărutat în noaptea nunții?“

La primele două puncte ale întrebării răspunsul a venit repede. Arthur a răspuns: „Buzele şi gâtul".

La al treilea, s-a împotmolit şi s-a întors înnebunit spre specialistul francez. Acesta şi-a aruncat mâinile în aer şi a mormăit: „Alors, mon ami, *nu mă întreba pe mine. Eu am greşit deja de două ori!"*

Specialistul, cunoscătorul, intelectualul nu are putere de pătrundere, intuiție proprie. El depinde de cunoştințele împrumutate, de tradiție, de convenții. El are în cap biblioteci întregi, o mare povară, dar nu are viziune. Cunoaşte multe, fără a cunoaşte ceva. Şi pentru că viața nu e niciodată aceeaşi - ea este în continuă schimbare, e nouă de la clipă la clipă -, specialistul rămâne mereu în urmă, răspunsul lui e mereu inadecvat. El poate doar să reacționeze, nu poate să răspundă, din cauză că nu e spontan. El a ajuns deja la anumite concluzii; poartă în cap răspunsuri de-a gata, or, întrebările pe care le ridică viața sunt mereu noi.

Mai mult, viața nu e un fenomen logic, iar intelectualul trăieşte bazându-se pe logică; de aceea nu e în ton cu viața, iar viața nu e în ton cu el. Bineînțeles că viața nu e în încurcătură, intelectualul are o problemă. El se simte mereu ca un outsider,

Viața nu e
un fenomen logic,
iar intelectualul
trăieşte bazân-
du-se pe logică;
de aceea nu e
în ton cu viața,
iar viața nu e
în ton cu el.

nu că viaţa l-ar fi expulzat; el singur a hotărât să rămână în afara vieţii. Dacă te agăţi prea mult de logică, n-ai să poţi face parte niciodată din procesul trăirii care este existenţa. Viaţa e mai mult decât logică; viaţa e paradox, viaţa e mister.

Tot ce faci cu ajutorul intelectului este să deduci. Nu e o experimentare a adevărului, ci doar o deducţie bazată pe logică, iar logica este invenţia ta.

Intelectul poate să facă anumite deducţii, dar el e un fenomen inconştient. Te comporţi aproape ca şi cum ai fi adormit.

Inteligenţa este stare de veghe. iar dacă nu eşti pe deplin treaz, orice decizie iei va fi greşită sub o formă sau alta.
Şi e firesc să fie aşa, pentru că ai ajuns la acea concluzie cu o minte inconştientă.

Inteligenţa
este stare de veghe,
iar dacă nu eşti
pe deplin treaz,
orice decizie iei
va fi greşită
sub o formă
sau alta.

Ca să activezi inteligenţa, n-ai nevoie de mai multe informaţii, n-ai nevoie de mai multă meditaţie. Trebuie să devii mai liniştit, mai lipsit de gânduri. Trebuie să devii mai puţin minte şi mai mult inimă. Trebuie să devii conştient de magia care te înconjoară - magia care e viaţa, magia care e Dumnezeu, magia care se află în copacii verzi şi în florile roşii, magia care se află în ochii oamenilor. Magia este pretutindeni! Totul este miraculos, însă din cauza intelectului rămâi închis în tine, agăţându-te de concluziile prosteşti la care ai ajuns prin inconştienţă sau care ţi-au fost oferite de alţii la fel de inconştienţi ca tine.

însă inteligența este In mod cert creatoare, pentru că inteligența îți pune în funcțiune totalitatea - nu doar o parte, o mică parte, capul. Inteligența îți face să vibreze întreaga ființă; fiecare celulă, fiecare fibră din corpul tău încep să danseze şi intră în armonie cu întregul.

Când eşti în armonie cu întregul, lucrurile încep să se petreacă de la sine. Asta înseamnă creativitate. Tot ce atingi se transformă sub acțiunea divinității.

Credinţa

Creatorul nu are multe credințe; de fapt, nu are nici una. El are numai experiențe proprii. Iar frumusețea experienței este că experiența e întotdeauna deschisă, pentru că ea lasă loc explorărilor ulterioare. Credința e întotdeauna închisă; după ea se pune punct. Credința e mereu terminată; experiența nu e niciodată terminată, ea rămâne neterminată. Cât timp trăieşti, experiența ta e în continuă schimbare, în continuă creştere, în continuă mişcare. Ea se mişcă permanent de la cunoscut la necunoscut şi de la necunoscut la incognoscibil.

Şi, nu uita, experiența are frumusețe pentru că e neterminată. Unele dintre cele mai frumoase cântece sunt cele neterminate. Unele dintre cele mai frumoase cărți sunt cele neterminate. Tot ce e ---------- _ ----- ---- neterminat e frumos. Am auzit o parabolă zen:

Experiența are frumusețe pentru că e neterminată,

Un rege s-a dus la un maestru zen ca să învețe arta grădi-

ndr*itului. Maestrul l-a învățat*---------- —__

timp de trei ani, *iar regele şi-a făcut o grădină mare şi frumoasă, în care lucrau sute de grădinari. Timp de trei ani, tot ce a* învăţat *de la maestru a experimentat în grădina sa. După trei ani, grădina era gata, iar regele l-a invitat pe* maestru *să vină s-o vadă. Regele avea mari emoţii,* pentru că maestru/ era *foarte sever. Acesta avea să fie un fel de examen.*

Şi ca examenul să fie trecut cu bine, au fost luate toate măsurile de precauţie ca totul să fie perfect. Numai atunci l-a adus regele pe maestru să vadă. însă maestrul s-a întristat chiar de la început. S-a uitat în jur, s-a *plimbat prin toată grădina şi, pe* măsură ce se *uita, devenea tot mai grav. Regelui i s-a făcut* tare *frică. Gravitatea maestrului nu prevestea nimic bun. Luându-şi inima în dinţi, regele a întrebat: „Ce s-a întâmplat? De ce nu-mi spui? Te-ai întristat şi tot clatini din cap. De ce? Ce nu-ţi place? Am făcut tot după cum am învăţat de la tine".*

Maestrul a spus: „Grădina asta este atât de terminată, încât e *moartă. De asta nu-mi place. Trebuia să* rămână *neterminată. Unde sunt frunzele veştede? Nu văd nici o frunză uscată. Pe alei nu sunt frunze uscate, şi nici în copaci frunze care să fi îngălbenit. Unde sunt?"*

„Le-am spus grădinarilor mei să le înlăture pe toate, să facă astfel încât grădina să arate perfect", a răspuns *regele.*

Iar maestrul a spus: „De asta arată atât de lipsită de strălucire şi neinteresantă. Se vede de la o poştă că e făcută de om. Lucrurile lui Dumnezeu nu sunt *niciodată terminate".*

Şi maestrul a ieşit grăbit din grădină. S-a dus la mormanul de frunze veştede, care se afla dincolo de zidul grădinii, a luat o mână de frunze şi s-a întors în grădină, unde le-a aruncat în vânt. Frunzele se jucau în vânt, duse pe alei de adiere. încântat, maestrul a spus: „Uite cât de vie arată grădina!" Frunzele foşneau în vânt, şuşoteau ca nişte fiinţe vii. Acum grădina nu mai era moartă ca un cimitir. Foşnetul frunzelor se transformase în cântec, alungând liniştea mormântală.

îmi place foarte mult această poveste.

Zilele trecute a venit la mine o femeie. Mi-a spus că scrie un roman şi că este într-o dilemă. Romanul a ajuns într-un punct în care poate fi terminat, dar poate fi şi continuat. M-a întrebat ce să facă. I-am spus: „Termină-1 cât este încă neterminat. Lasă acea neterminare să plutească în jurul lui ca un mister".

Nici o poveste nu e frumoasă dacă e terminată definitiv. Atunci ea e moartă. Experienţa rămâne întotdeauna deschisă, adică neterminată. Credinţa este întotdeauna încheiată. Prima calitate a experienţei este deschiderea. Mintea înseamnă toate ere-

dinţele adunate laolaltă. Deschiderea înseamnă non-minte; deschiderea înseamnă că îţi laşi mintea de o parte şi eşti gata să priveşti viaţa cu alţi ochi, nu cu cei vechi. Ochii vechi se datorează minţii, ea îţi dă idei şi, când te uiţi la un lucru,

Mintea înseamnă toate credinţele adunate laolaltă.

Deschiderea înseamnă non-minte.

de fapt nu te uiți la el așa cum e, ci proiectezi asupra lui o idee. Adevărul devine un ecran pe care tot proiectezi idei. Privește cu non-mintea. Când privești cu non-min- tea, percepția ta devine eficientă, pentru că vezi lucrurile așa cum sunt, adevărate. Iar adevărul eliberează. Toate celelalte duc la sclavie, numai adevărul eliberează.

în acele momente de non-minte, adevărul se filtrează în tine ca lumina. Cu cât te bucuri mai mult de această lumină, cu atât devii mai capabil și mai curajos de a abandona mintea. Mai devreme sau mai târziu, va veni o zi când nu vei mai avea minte. Atunci, când te vei uita, nu te vei mai uita după nimic, te vei uita pur și simplu. Privirea ta va fi pură. în acel moment vei deveni *avalokita,* cel care privește cu ochi puri. Ăsta este unul dintre numele lui Buddha - „Avalokita". El privește fără idei, privește și atât.

Creativitatea nu e legată de o activitate anume - pictură, poezie, dans, cântec -, ea nu e legată de nimic îndeosebi. Orice activitate poate fi creatoare, căci tu îi dai activității calitate. Activitatea în sine nu e nici creatoare, nici necreatoare. Poți să cânți într-un mod necreator, poți să pictezi într-un mod necreator. Poți spăla podeaua într-un mod creator, poți să gătești într-un mod creator.

Creativitatea este o calitate pe care o aduci în activitatea pe care o desfășori. Este o atitudine, o abordare lăuntrică; ea denotă felul în care privești lucrurile.

Creativitatea nu se limitează la ceva anume - ăsta e primul lucru care trebuie ținut minte. Cel care este creator este omul. Dacă un om este creator, atunci în tot ce face el există creativitate; până și în mersul lui vezi creativitate. Iar dacă stă liniștit și nu face nimic, chiar

şi această „non-facere" este un act creator. Buddha şedea sub copacul bodhi şi nu făcea nimic, iar el a fost cel mai bi
mare creator pe care l-a cunoscut lumea. ră

Nu toţi oamenii pot fi pictori, şi nici nu trebuie. Dacă p<
fiecare om ar fi pictor, lumea ar fi urâtă, ar fi greu de trăit v<
în ea. Nu tot omul poate fi dansator, şi nici nu trebuie. ţi
însă fiecare om poate fi creator.

Indiferent ce faci, dacă faci cu bucurie, dacă faci cu iubire, şi nu doar din motive pur economice, activitatea ta e creatoare. Dacă pui suflet în ceea ce faci, acea activitate este spirituală, este creatoare, este divină.

Indiferent ce faci, dacă faci cu bucurie, dacă faci cu iubire, şi nu doar din motive pur economice, activitatea ta e creatoare.

Cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai divin. Toate religiile lumii spun că Dumnezeu e Creatorul. Nu ştiu dacă e sau nu Creatorul, dar ştiu un lucru: cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai evlavios. Când creativitatea ta atinge apogeul, când toată viaţa ta devine creativitate, trăieşti în Dumnezeu. Aşa că trebuie să fie Creatorul, pentru că oamenii creatori sunt cel mai aproape de el.

Iubeşte ceea ce faci. Meditează în timp ce faci un lucru, indiferent care e el. Atunci ai să ştii că până şi frecatul duşumelei poate să fie un act de creaţie. Când freci podeaua cu iubire, creezi un tablou nevăzut. Plăcerea cu care trăieşti acele momente te face să te dezvolţi lăuntric. După un act creator, nu mai eşti acelaşi.

Creativitate înseamnă să iubeşti ceea ce faci - să te bucuri, să sărbătoreşti! Poate că actul tău de creaţie va rămâne necunoscut. Şi-apoi, cine o să te laude că ai spălat podeaua? Istoria nu va consemna acest lucru, ziarele nu vor scrie despre el, dar asta nu are nici o importanţă. Ţie ţi-a făcut plăcere. Valoarea e intrinsecă.

Dacă faci ceva urmărind doar faima, dacă pictezi doar pentru a ajunge renumit ca Picasso, atunci nu eşti deloc creator, eşti doar ambiţios. Creaţia înseamnă iubire. Fă cu iubire ceea ce faci, şi atunci eşti creator. Lucrurile mărunte devin mari prin atingerea iubirii şi a plăcerii. Dacă însă eşti încredinţat că nu eşti creator, nici n-ai să fii creator, deoarece credinţa nu e doar credinţă. Ea deschide uşi; ea închide uşi. Dacă ai o credinţă greşită, ea va fi pentru tine ca o uşă închisă, va obstrucţiona curgerea. Nu-ţi va lăsa energia să curgă, din cauză că spui continuu că nu eşti creator.

în lume foarte puţini oameni sunt recunoscuţi ca fiind creatori - unul la un milion. Asta e o prostie! Fiecare om se naşte creator. Uită-te la copii şi ai să vezi că toţi sunt creatori. Dar, încetul cu încetul, le distrugem creativitatea, încetul cu încetul, le impunem credinţe greşite. încetul cu încetul, îi abatem de la creativitate, îi facem să fie din ce în ce mai ambiţioşi.

Fiecare om se naşte creator.

Când intră ambiţia, creativitatea dispare, din cauză că omul ambiţios nu poate să fie creator, omul ambiţios nu poate să iubească nici o activitate de dragul ei. în timp ce scrie o carte, să zicem, priveşte înainte şi se întreabă: „Când

am să primesc Premiul Nobel?" Când pictează un tablou, priveşte înainte, e mereu în viitor. Omul creator este întotdeauna în prezent.

Noi distrugem creativitatea. Dar nu-ţi este de nici un folos să dai vina pe societate. Trebuie să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Trebuie să te lepezi de condiţionările greşite. Trebuie să te lepezi de autosugestiile greşite, hipnotice care, prin sugestionări repetate, ţi-au fost induse în copilărie. Leapădă-te de ele! Purifică-te de toate condiţionările şi apoi, dintr-odată, vei vedea că eşti creator.

A fi şi a fi creator sunt sinonime. Este cu neputinţă să fii şi să nu fii creator. Dar acest lucru imposibil s-a întâmplat, acest fenomen urât s-a produs, din cauză că toate sursele noastre creatoare au fost astupate, blocate, distruse, şi întreaga noastră energie a fost canalizată în diverse activităţi pe care societatea le consideră rentabile.

întreaga noastră atitudine faţă de viaţă se învârte în jurul banilor, al puterii, iar banii şi puterea sunt distructive, nu creatoare. Omul care umblă după bani este distructiv, pentru că banii trebuie furaţi, trebuie luaţi de la mulţi oameni prin exploatare, sub o formă sau alta; numai atunci poţi să-i ai. Puterea presupune să faci mulţi oameni neputincioşi, să-i distrugi; numai atunci eşti puternic.

Acapararea de bani şi acapararea de putere sunt acte distinctive. Actul creator sporeşte frumuseţea lumii; el dă ceva lumii, nu îi ia. Omul creator vine

()
Actul creator sporeşte frumuseţea lumii; el dă ceva lumii, nu îi ia.

pe lume şi îi sporeşte frumuseţea - un cântec aici, un tablou acolo. El face lumea să danseze mai bine, să se distreze mai bine, să iubească mai bine, să mediteze mai bine. Când părăseşte această lume, lasă în urma lui o lume mai bună. S-ar putea ca unii să-l cunoască, alţii nu, dar nu asta e important; important e că lasă în urma lui o lume mai bună şi pleacă din ea extraordinar de împlinit, pentru că viaţa lui a avut o valoare intrinsecă.

Acumularea de bani, de putere şi lupta pentru prestigiu sunt activităţi care nu creează nimic, şi nu numai că nu creează, ci şi distrug. Fereşte-te de ele! Dacă te fereşti de ele, poţi să devii foarte uşor creator. Şi nu spun că propria-ţi creativitate îţi va aduce putere, prestigiu, bani. Nu, nu îţi promit grădini de trandafiri. Ea s-ar putea să-ţi aducă necazuri. S-ar putea să te oblige să duci o viaţă de om sărac. Tot ce pot să-ţi promit este că în adâncul fiinţei tale vei fi cel mai bogat om din lume; în adâncul fiinţei tale vei fi împlinit; în adâncul fiinţei tale vei fi plin de bucurie şi de sărbătoare. Vei primi continuu tot mai multe binecuvântări. Viaţa ta va fi o binecuvântare.

Este posibil ca în afară să nu fii renumit, să n-ai bani, să nu fi reuşit în aşa-zisa lume. Dar să reuşeşti în aşa-zisa lume înseamnă să eşuezi în lumea interioară. Şi ce ai să faci cu lumea la picioarele tale, dacă ţi-ai pierdut şinele? Şi ce ai să faci când vei stăpâni toată lumea, dar nu te vei stăpâni pe tine? Omul creator este stăpân pe fiinţa lui; el e stăpân, nu servitor.

De asta, în Orient, noi îi numim pe căutătorii adevărului *swami. Swami* înseamnă stăpân. Cerşetorii sunt numiţi *swami* - stăpâni. împăraţii s-au dovedit în cele

din urmă, la finele vieţii lor, cerşetori. Omul care umblă după bani şi prestigiu şi putere e cerşetor, pentru că el cere continuu. El nu are nimic de dat lumii.

Fii darnic! împarte tot ce poţi! Şi, ia aminte, eu nu fac nici o distincţie între lucrurile mărunte şi lucrurile mari. Dacă zâmbeşti din toată inima, dacă iei pe cineva de mână şi zâmbeşti, ăsta e un act de creaţie, un mare act de creaţie. E suficient să strângi pe cineva la piept ca să fii creator. E suficient să te uiţi la cineva cu ochi iubitori, ca să-i schimbi întreaga lume.

Fii creator. Nu contează dacă ceea ce faci este un lucru mărunt sau un lucru mare - fă-l în mod creator, cu devoţiune. Atunci munca ta devine venerare. Atunci ceea ce faci devine rugăciune, devine o ofrandă, o jertfă pe altar. Leapădă-te de credinţa că nu eşti creator. Poate că nu eşti primul în clasă; poate că felul în care pictezi nu e apreciat; poate că atunci când cânţi la flaut vecinii îţi bat în perete. Dar, din cauza acestor lucruri, nu căpăta credinţa greşită că nu eşti creator.

Şi nu-i imita pe alţii, în ideea de a fi creator. Trebuie să descoperi ce poţi să faci şi ce nu poţi să faci. Nimeni nu poate să facă tot! Trebuie să cercetezi şi să-ţi afli destinul. Trebuie să bâjbâi în întuneric, ştiu. Nu e prea limpede care e destinul tău, dar aşa este viaţa. Şi e bine că trebuie să-l cauţi, pentru că însăşi căutarea duce la dezvoltare.

Dacă atunci când vii pe lume ţi s-ar da o diagramă a vieţii - „Asta va fi viaţa ta: ai să devii chitarist“ -, viaţa ta ar fi mecanică. Numai funcţionarea unei maşini se poate prestabili. Omul este imprevizibil. Omul este întotdeauna o deschidere spre o mie şi unul de lucruri posibile. La

fiecare pas i se deschid o mulțime de uși, o mulțime de alternative, și el trebuie să aleagă.
Dacă însă iubește viața, își va găsi destinul, creativitatea.

Dacă nu iubește viața și iubește altceva, atunci există o problemă. Dacă iubește banii și vrea să fie și creator, nu poate deveni creator. însăși ambiția pentru bani îi va distruge creativitatea. Dacă vrea faimă, trebuie să renunțe la creativitate. Faima vine mai ușor dacă e distructiv. Faima vine mai ușor pentru un Adolf Hitler, pentru un Henri Ford. Faima se dobândește mai ușor dacă ești competitiv, violent competitiv. Dacă ucizi și distrugi oameni, faima vine mai ușor.

©

Omul este
imprevizibil.
Omul este
întotdeauna
o deschidere
spre o mie și unul
de lucruri posibile.

Istoria este plină de criminali. Prim-miniștrii, președinții nu sunt decât niște măști. în spatele lor se ascund oameni foarte violenți, teribil de violenți, care zâmbesc. Acele zâmbete sunt politice, diplomatice. Când măștile cad, vezi că în spatele lor s-au ascuns Ginghis Han, Timur Lenk, Nadir Shah, Alexandru, Hitler.

Dacă vrei faimă, nu vorbi de creativitate. Nu spun că faima nu vine niciodată la un om creator, însă vine foarte, foarte rar. Seamănă mai mult cu un accident și ia timp. Aproape întotdeauna se întâmplă că atunci când faima ajunge la un om creator, acesta e deja mort. Ea vine cu întârziere, postum.

Iisus nu a fost faimos în vremea lui. Dacă n-ar fi fost Biblia, n-ar fi existat nici o consemnare despre el.

Consemnările le aparţin celor patru discipoli ai săi; nimeni altcineva n-a pomenit despre el. Nu era faimos; nu era un om de succes. Nu era înţeles, era hulit. Dar, încetul cu încetul, a devenit din ce în ce mai important; încetul cu încetul, oamenii l-au recunoscut. Asta ia timp.

Cu cât e mai mare un om, cu atât e nevoie de mai mult timp ca oamenii să-l recunoască, pentru că atunci când se naşte un om mare, n-ai după ce criterii să îl judeci, n-ai hărţi cu care să îl cauţi. El trebuie să-şi creeze singur valoarea. La vremea când valoarea lui e creată, recunoscută, el nu mai este. Durează sute de ani ca o persoană creatoare să fie recunoscută, şi nici atunci nu e sigur. Au existat mulţi oameni creatori care n-au fost niciodată recunoscuţi. Este un lucru accidental ca o persoană creatoare să aibă succes. Succesul e mai sigur pentru oamenii distructivi, necreatori.

Aşadar, dacă în numele creativităţii cauţi altceva, renunţă la ideea de a fi creator. Fă ce vrei să faci în mod conştient, deliberat, nu te ascunde după măşti. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, atunci banii, succesul, prestigiul, respectabilitatea ies din discuţie. Atunci activitatea ta îţi face plăcere, şi fiecare acţiune are o valoare intrinsecă. Dansezi pentru că îţi place dansul; dansezi pentru că te încântă să dansezi. Dacă îţi apreciază cineva dansul, bine, îi eşti recunoscător. Dacă nimeni nu ţi-1 apreciază, n-ai de ce să-ţi faci griji. Ai dansat, ţi-a făcut plăcere, eşti deja împlinit.

Dacă în numele creativităţii cauţi altceva, renunţă la ideea de a fi creator.

însă credința că nu ești creator e periculoasă - abandoneaz-o! Nu există nimeni care să nu fie creator. Până și copacii sunt creatori, până și pietrele sunt creatoare. Cei care înțeleg copacii și îi iubesc știu că fiecare copac își creează propriul spațiu. Fiecare piatră își creează propriul spațiu, el nu seamănă cu nici unul dintre spațiile celorlalte pietre. Dacă devii sensibil, dacă devii capabil de a înțelege, prin empatie, vei avea enorm de câștigat. Vei vedea că fiecare copac e creator în felul lui, că fiecare copac e unic, are personalitatea lui. Fiecare piatră are personalitate. Copacii nu sunt doar copaci, ei sunt oameni. Pietrele nu sunt doar pietre, ele sunt oameni. Așază-te lângă o piatră, uită-te la ea cu iubire, atinge-o cu iubire, mângâi-o cu iubire.

Se spune că un maestru zen era în stare să ridice pietre foarte mari, în ciuda faptului că era un om foarte plăpând. Ridica extrem de ușor pietre pe care oameni mult mai puternici decât el nu erau în stare nici să le clintească. A fost întrebat care era secretul lui, iar el a răspuns: „Nu-i nici un secret. Eu iubesc piatra, așa că ea mă ajută. Mai întâi îi spun: «Oamenii ăștia au venit să se uite; acum prestigiul meu e în mâinile tale. Te rog să mă ajuți, să cooperezi». După aceea îmbrățișez piatra și aștept indiciul. Când piatra îmi dă indiciul - îl simt ca un freamăt, o vibrație în lungul șirei spinării -, când piatra îmi dă semnalul că e gata să mă ajute, acționez. Voi vă luptați cu piatra; de asta aveți nevoie de foarte multă energie. Eu îmi unesc eforturile cu ale pietrei și o ridic. De fapt, nu e bine spus «o ridic». Piatra se ridică singură".

Un mare maestru zen era tâmplar. Mesele şi scaunele făcute de el aveau o anumită calitate inefabilă, un magnetism fantastic. Când a fost întrebat cum *făcea acele obiecte, maestrul a spus: „Simplu. Mă duc în pădure şi întreb copacii care dintre ei este gata să devină scaun sau masă. Stau acolo trei zile şi văd care copac e dornic să vină cu mine, să coopereze, numai atunci îl iau. Uneori se întâmplă ca nici* un *copac să nu fie gata să devină scaun sau masă, iar atunci mă întorc acasă cu mâinile goale. Atunci când copacul vine de bunăvoie, el cere pur şi simplu ajutorul tâmplarului. în asta constă toată arta".*

Dacă eşti iubitor, vei vedea că întreaga existenţă are personalitate. Nu forţa lucrurile. Uită-te, comunică cu ele, cere-le ajutorul, şi astfel se va conserva multă energie.

© Dacă eşti iubitor, vei vedea că întreaga existenţă are personalitate.

Până şi copacii sunt creatori, chiar şi pietrele sunt creatoare. Tu eşti om, punctul culminant al existenţei. Eşti în vârf, pentru că ai cunoştinţă. Niciodată să nu gândeşti prin prisma credinţelor greşite, niciodată să nu te ataşezi de credinţa greşită că nu eşti creator. Poate cauţi în direcţii greşite, în direcţii în care nu eşti creator. Dar trebuie să existe o direcţie în care eşti creator. Caută şi cercetează şi fii mereu disponibil şi continuă să bâjbâi până găseşti direcţia.

Fiecare om vine pe lume cu un anume destin - el are ceva de îndeplinit, un mesaj de transmis, o treabă de terminat. Nu te afli aici accidental - te afli aici cu un scop.

în spatele tău există un scop. întregul intenționează să facă ceva prin intermediul tău.

Jocul sorţii

Toată structura vieții noastre are la bază credința care ne-a fost inoculată încă din copilărie, şi anume că, fără recunoaştere, suntem nimeni, suntem lipsiți de valoare. Nu munca e importantă, ci recunoaşterea. Asta răstoarnă lucrurile cu susul în jos. Munca trebuie să fie importantă, o bucurie prin ea însăşi. Trebuie să munceşti, nu ca să fii recunoscut, ci pentru că îți face plăcere să fii creator. Trebuie să iubeşti munca de dragul ei.

Munca trebuie să fie importantă, o bucurie prin ea însăsi.

Aşa trebuie privite lucrurile - munceşti dacă îți place să munceşti. Nu căuta recunoaştere; dacă ea vine, foarte bine; dacă nu vine, nu te gândi la ea. împlinirea ta trebuie să fie munca în sine. Dacă fiecare om ar învăța arta de a-şi iubi munca, indiferent care e ea, dacă ar face-o cu plăcere, fără să urmărească recunoaştere, am avea o lume mult mai frumoasă, o lume în care ar exista doar sărbătoare.

însă, aşa cum stau lucrurile, dorința de recunoaştere face ca nimeni să nu muncească în tihnă, liniştit, făcând cu plăcere ceea ce face. Iar viața e alcătuită din lucruri mărunte, pentru care nu se dau premii şi titluri, care să reflecte recunoaşterea.

Unul dintre cei mai mari poeți ai secolului XX, Rabindranath Tagore, a trăit în Bengal, India. El şi-a publicat

scrierile în limba bengaleză, dar n-a avut parte de recu- noaştere. Apoi a tradus în engleză o cărticică, *Gitanjali* (O ofrandă lirică). El ştia foarte bine că originalul avea o frumusețe pe care traducerea nu putea s-o aibă, din cauză că cele două limbi, bengaleza şi engleza, au structuri diferite, moduri de exprimare diferite. Bengaleza este o limbă foarte dulce; chiar şi atunci când te certi, pare că eşti angajat într-o conversație plăcută. E foarte muzicală; fiecare cuvânt are o rezonanță muzicală. Engleza nu are această calitate şi nici nu o poate căpăta prin traducere. însă Tagore a reuşit cumva să traducă acea cărțulie - în comparație cu originalul, traducerea e modestă - şi a câş- tigat pentru asta Premiul Nobel. Atunci toată India l-a băgat în seamă dintr-odată. Ani de zile cartea fusese disponibilă în bengaleză şi în alte limbi indiene, dar nimeni nu-i dăduse atenție. Fiecare universitate voia să-i ofere titlul onorific de doctor în litere - şi, bineînțeles, prima a fost cea din Calcutta, unde locuia el -, însă el a refuzat spunând: „Nu vreți să-mi dați titlul ca o recunoaştere a muncii mele, ci ca o recunoaştere a Premiului Nobel, pentru că această carte a fost aici ani de zile, într-o formă mult mai frumoasă, şi nimeni nu s-a deranjat să scrie un cuvânt de apreciere. Titlul pe care vreți să mi-1 oferiți mă jigneşte".

Jean-Paul Sartre, unul dintre cei mai mari filosofi şi un om cu o adâncă înțelegere a psihologiei umane, a refuzat Premiul Nobel. El a spus: Am fost răsplătit destul în timp ce mi-am creat opera. Un Premiu Nobel n-ar putea veni cu nimic în plus, dimpotrivă, m-ar trage în jos. El e bun pentru amatori care sunt în căutarea recunoaşterii. Eu sunt destul de bătrân şi am avut parte de destulă

plăcere. Am iubit tot ceea ce am făcut. Lucrul ăsta e în sine o răsplată şi n-am nevoie de alta, pentru că nimic nu poate să fie mai bun decât ceea ce deja am obţinut". Şi avea dreptate. Dar oamenii care au dreptate sunt foarte puţini în lume.

De ce să-ţi baţi capul cu recunoaşterea? Frământarea privitoare la recunoaştere are sens numai dacă nu-ţi iubeşti munca. Atunci, da, are sens, urmăreşte găsirea unui înlocuitor. Urăşti munca, nu-ţi place, dar o faci pentru că va exista recunoaştere; vei fi apreciat, respectat. Decât să te gândeşti la recunoaştere, mai bine reconsiderări munca. O iubeşti? Foarte bine. N-o iubeşti? Schimb-o! Părinţii, profesorii îţi bagă în cap ideea că trebuie să fii recunoscut, acceptat. Asta e o strategie foarte vicleană de a ţine oamenii sub control. învaţă un lucru de bază: Fă ce vrei să faci, iubeşte ce faci şi nu cere recunoaştere. Asta e cerşit. De ce să ceri recunoaştere? De ce să stai cu mâna întinsă pentru acceptare?

Caută în tine. Poate că nu îţi place ce faci, poate că te temi că eşti pe drumul greşit. Acceptarea te va ajuta să simţi că ai dreptate. Recunoaşterea te va face să simţi că te îndrepţi spre ţelul cel bun. Problema ţine de ce simţi tu în sinea ta, n-are nici o legătură cu lumea exterioară. Şi de ce să depinzi de alţii? Acceptarea, recunoaşterea şi aprecierea depind de alţii, iar umblând după ele devii tu însuţi dependent.

Eu nu voi accepta nici un Premiu Nobel. Această condamnare a mea de către toate naţiunile

Eu nu voi accepta nici un Premiu Nobel.

lumii, de către toate religiile e mult mai valoroasă pentru mine. Acceptarea Premiului Nobel ar însemna să devin dependent - n-aş mai fi mândru de mine, ci de Premiul Nobel. Acum sunt mândru numai de mine, n-am de ce altceva să fiu mândru. în felul ăsta sunt eu însumi, un individ liber. Iar a fi un individ care trăieşte în libertate totală, pe propriile picioare, bând din propriile surse este începutul înfloririi supreme.

Orice om care are personalitate trăieşte din propria iubire, din propria muncă, fără să-i pese de ce spun alţii. Cu cât e mai valoroasă munca ta, cu atât posibilitatea de a fi respectat pentru ea e mai mică. Iar dacă munca pe care o faci e muncă de geniu, n-ai să vezi nici un respect cât trăieşti. Cât trăieşti, vei fi un damnat... iar apoi, după două sau trei secole, ţi se vor ridica statui, munca ta va fi respectată. Cam atât durează ca omenirea să ajungă la gradul de inteligenţă pe care îl are azi un geniu. Decalajul e uriaş.

Ca să fii respectat de tâmpiţi trebuie să te comporţi conform aşteptărilor lor. Ca să fii respectat de această omenire bolnavă trebuie să fii mai bolnav decât ea. Atunci te va respecta. Dar ce vei câştiga? Iţi vei pierde sufletul şi nu vei câştiga nimic.

Patru secrete ale reuşitei

Ori de câte ori creezi, simți gustul vieții, și asta depinde de intensitatea cu care creezi, de dăruirea ta totală. Viața nu e o problemă filosofică, e un mister religios. Când faci ceva în *mod creator, cu iubire, cu dăruire totală,* atunci orice *poate* deveni uşa - *chiar şi spălatul podelei. Atunci* simți *gustul vieții.*

A redeveni copil

Fii iarăşi copil şi vei fi creator. Toți copiii sunt creatori. Creativitatea are nevoie de libertate. Mintea, cunoştințele, prejudecățile înrobesc. Creativitatea necesită eliberarea de toate acestea. Omul creator este cel care încearcă ceea ce este nou. Omul creator nu e un robot. Roboții nu sunt niciodată creatori, ei repetă ce li s-a stocat în memorie. Aşa că fii iarăşi copil. Toți copiii, indiferent de locul în care se nasc, sunt creatori. însă noi nu le permitem să fie creatori, ne repezim asupra lor şi le zdrobim, le omoram creativitatea şi îi învățăm modul corect de a face lucrurile.

Ține minte, omul creator încearcă mereu să facă lucrurile altfel, în stilul lui. Dacă urmezi modul corect de a face un lucru, n-ai să fii niciodată creator, pentru că modul corect înseamnă modul descoperit de alții. Și modul corect înseamnă că vei fi în stare să faci ceva, să devii un producător, un fabricant, un tehnician, dar nu un creator.

Care e diferența dintre un producător și un creator? Producătorul cunoaște modul corect de a face un lucru, cel mai economic mod de a face un lucru, cu efort minim și rezultate maxime. Creatorul pierde vremea. El nu știe care e modul corect de a face un lucru, așa că cercetează, și caută în direcții diferite. De multe ori o ia într-o direcție greșită, dar găsește el acolo ceva din care să învețe, iar în felul ăsta devine din ce în ce mai bogat. El face ceva pe care nu l-a mai făcut nimeni. Dacă ar fi urmat calea cea bună, modul corect de a face un lucru, n-ar fi putut să facă ce nu s-a mai făcut.

Voi spune o anecdotă...

învățătoarea le-a cerut elevilor să facă un *desen cu Sfânta Familie. După ce i-au fost aduse desenele, ea a văzut că toți elevii, cu excepția unuia, făcuseră desene convenționale* - Sfânta *Familie în grajd, Sfânta Familie călare pe măgar etc. L-a chemat pe băiețelul care constituia* excepția *și i-a cerut să-și explice desenul, în care apărea* un avion pe *ale cărui ferestre ieșeau* patru capete. *„înțeleg că ai* desenat *trei capete ca să-i reprezinți pe Iosif, Maria și Ii sus. Dar al cui e al patrulea cap?“*

„Oh", răspunse băiețelul, „ăsta e Pilotul din Pont/“

Asta înseamnă creativitate! Băieţelul a descoperit ceva. Dar numai copiii pot face asta. Ţie ţi-ar fi frică s-o faci. ţi-ar fi frică să nu râdă lumea de tine. Creatorul trebuie să fie în stare să înfrunte primejdia, trebuie să-şi rişte aşa-zisa respectabilitate. De asta poeţii, pictorii, dansatorii, muzicienii nu sunt oameni prea respectaţi. Iar când devin respectabili, când li se acordă un Premiu Nobel, nu mai sunt creatori. Din clipa aceea creativitatea dispare. Ce se întâmplă? Ai văzut vreun laureat al Premiului Nobel scriind altceva care să fie cât de cât de valoare? Ai văzut vreodată un om respectabil făcând ceva creator? Nu face deoarece se teme că, dacă iese ceva prost, ce se va alege de prestigiul lui? Nu-şi permite asta. Atunci când un artist devine respectabil, creativitatea din el moare.

Numai cei care sunt gata să-şi pună în joc iar şi iar prestigiul, mândria, respectabilitatea şi care pot să pătrundă în ceva în care nimeni nu crede că merită să pătrunzi sunt creatori. Creatorii sunt consideraţi nebuni, aşa a fost întotdeauna.

sunt gata să-şi pună în joc iar şi iar prestigiul, mândria, respectabilitatea şi care pot să pătrundă în ceva în care nimeni nu crede că merită să pătrunzi sunt creatori.

In cele din urmă valoarea le este recunoscută, dar foarte târziu. Creatorii sunt oameni excentrici. Şi, spun iarăşi să iei aminte, fiecare copil se naşte cu capacitatea de a deveni

›i nu-i lăsăm. începem imediat să-i învăţăm modul

crea-

corect de a face un lucru, şi odată ce au învăţat modul corect de a face un lucru devin roboţi. Atunci, cu cât fac mai des lucrul corect, cu atât ajung să fie mai eficienţi. Şi cu cât sunt mai eficienţi, cu atât sunt mai respectaţi.

La copil, undeva între vârsta de şapte ani şi cea de paisprezece ani, are loc o mare schimbare. Psihologii cercetează fenomenul, căutând să afle ce se întâmplă şi de ce.

Creierul are două emisfere, două minţi. Emisfera stângă este necreatoare. Ea este foarte capabilă din punct de vedere tehnic, însă în ceea ce priveşte creativitatea este absolut neputincioasă. Ea poate să facă un lucru numai odată ce l-a învăţat, şi îl face eficient, perfect, mecanic. Emisfera stângă este emisfera raţionamentului, a logicii, a matematicii. Este emisfera calculului, a deşteptăciunii, a ordinii şi disciplinei.

Emisfera dreaptă este exact opusul celeilalte. Este emisfera haosului, nu a ordinii; este emisfera poeziei, nu a prozei, este emisfera iubirii, nu a logicii. Ea are o mare atracţie spre frumuseţe, spre originalitate, dar nu este eficientă, nu are cum să fie. Creatorul nu poate să fie eficient, întrucât el explorează întruna, nu are timp să se specializeze într-atât încât să ajungă să facă ceva mecanic.

Creatorul nu se poate stabili într-un loc. El e un vagabond, care îşi cară cortul pe umăr.

Da, poate să rămână într-un loc peste noapte, dar dimineaţă porneşte iarăşi la drum, de aceea e numit vagabond. El nu e un

(tt)

nu se poate stabili
într-un loc. El e un
vagabond, care
îşi cară cortul
pe umăr.

om gospodar, nu se poate stabili nicăieri, stabilirea ar însemna pentru el moarte. El e veşnic gata să rişte. Riscul e povestea lui de iubire. însă asta este emisfera dreaptă. Emisfera dreaptă funcţionează când copilul se naşte; atunci emisfera stângă nu funcţionează. însă noi începem imediat să-l dăscălim pe copil, şi o facem neştiinţific, fără cunoştinţe reale. De-a lungul secolelor am învăţat trucul prin care să mutăm energia din emisfera dreaptă în emisfera stângă şi să oprim funcţionarea emisferei drepte, punând-o în funcţiune pe cea stângă. Asta e şcolirea noastră. Asta este toată instruirea şi aşa-zisa educaţie a noastră, de la grădiniţă până la universitate. Este un efort de a distruge emisfera dreaptă şi de a ajuta funcţionarea emisferei stângi. Undeva între şapte şi paisprezece ani, reuşim să distrugem copilul. Atunci copilul nu mai e sălbatic, el devine cetăţean. Atunci învaţă disciplina, limba, logica, proza. începe să se întreacă la şcoală, devine egoist, începe să înveţe toate lucrurile absurde care prevalează în societate. Devine tot mai interesat de putere, de bani, se gândeşte cum să ajungă mai şcolit pentru a fi mai puternic, cum să aibă mai mulţi bani, cum să aibă o casă mare, şi tot aşa... Atunci emisfera dreaptă funcţionează tot mai puţin - sau funcţionează numai în timpul somnului profund. Sau, uneori, sub influenţa unui drog... în Occident există un mare apetit pentru droguri, care se explică prin aceea că, din cauza învăţământului obligatoriu, Occidentul a reuşit să distrugă de tot emisfera dreaptă. Occidentul a devenit prea educat, ceea ce înseamnă că a mers într-o singură direcţie, până la extrem. Acum. singurul mod de a stopa consumul de droguri este găsirea unor căi de înviere

a emisferei drepte în şcoli şi universităţi. Consumul de droguri nu poate fi oprit numai prin lege. Fără restabilirea echilibrului intern el nu poate fi stăvilit.

Drogurile acţionează ca un schimbător de viteză - ele mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă. Lucrul ăsta l-a făcut de-a lungul secolelor alcoolul, dar în prezent îl fac mult mai eficient drogurile, iar odată cu trecerea timpului apar droguri tot mai puternice.

există un mare apetit pentru droguri, care se explică prin aceea că, din cauza învăţământului obligatoriu, Occidentul a reuşit să distrugă de tot emisfera dreaptă.

Iar criminal nu e consumatorul de droguri, criminali sunt politicianul şi sistemul de învăţământ. Ei sunt vinovaţi. Din cauza lor mintea umană simte nevoia să se revolte. Poezia a dispărut de tot din viaţa oamenilor, frumuseţea a dispărut, iubirea a dispărut, iar singurii zei sunt banii, puterea şi influenţa. Cât mai poate continua omenirea să trăiască fără poezie, fără bucurie şi fără sărbătoare? Nu mult.

Iar noua generaţie din toată lumea face un mare serviciu arătând stupiditatea aşa-zisei educaţii din ziua de azi. Nu e o coincidenţă că aproape întotdeauna consumatorii de droguri se lasă de şcoală. Lucrul ăsta nu e o coincidenţă, face parte din aceeaşi revoltă.

Şi odată ce omul s-a deprins cu plăcerea, cu bucuria pe care o dau drogurile, îi este foarte greu să se lase de ele. Tinerii se pot lăsa de droguri numai dacă se găsesc căi

mai bune de a le elibera poezia. Meditația e o cale mai bună. mai puțin distructivă, mai puțin dăunătoare decât orice gen de substanță chimică. De fapt, nu e deloc dăunătoare, e benefică. Și meditația face același lucru: mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă, eliberează capacitatea lăuntrică de a fi creator.

Marea calamitate care va devasta lumea din cauza consumului de droguri poate fi evitată printr-un singur lucru - prin meditație. Altă cale nu există. Dacă meditația devine tot mai răspândită și intră tot mai mult în viața oamenilor, drogurile vor dispărea. Iar educația trebuie să înceteze să se mai opună emisferei drepte și funcționării ei. Dacă de mici copiii vor fi învățați să își folosească ambele emisfere, lumea va fi mai bună. Sunt situații în care este nevoie de emisfera stângă, când trebuie să faci calcule - la piață, în treburile de zi cu zi. Și există situații când ai nevoie de emisfera dreaptă.

Și nu uita niciodată că emisfera dreaptă e scopul, iar emisfera stângă e mijlocul. Emisfera stângă trebuie să servească emisfera dreaptă, emisfera dreaptă e stăpânul - deoarece câștigi bani numai pentru că vrei să te bucuri de viață, vrei să-ți faci din viață o sărbătoare. Vrei un anumit cont în bancă numai ca să poți iubi. Muncești numai ca să te poți juca - joaca rămâne țelul.

Muncești numai ca să te poți relaxa. Relaxarea rămâne scopul, munca nu e scopul.

Etica muncii este o reminiscență a trecutului care trebuie

o reminiscență a trecutului care trebuie abandonată.

abandonată. Iar învățământul trebuie să treacă printr-o revoluție adevărată. Oamenilor, copiilor nu trebuie să li se impună șabloane. Ce este învățământul din ziua de azi? Este un sistem care nu urmărește decât formarea memoriei și antrenarea ei. Nu te ajută să devii inteligent, dimpotrivă, prin el ajungi să fii tot mai puțin inteligent. Ajungi prost! Fiecare copil intră în școală foarte inteligent, dar foarte rar se întâmplă ca la terminarea universității un tânăr să mai fie încă inteligent. Da, iese cu o licență, dar acea licență a fost obținută cu un preț mare: și-a pierdut inteligența, și-a pierdut bucuria, și-a pierdut viața, iar asta din cauză că funcționarea emisferei drepte a încetat. Și ce a învățat? A acumulat informații. Și-a format o memorie bună, care este în stare să repete, să reproducă informațiile adunate. în asta constau examenele. Este considerat inteligent cel care poate să vomite tot ce i-a fost vârât pe gât. Mai întâi a fost forțat să înghită, iar apoi, la examene, trebuie să vomite. Dacă știe să vomite în mod eficient, este inteligent. Dacă știe să vomite exact ce i s-a dat, este inteligent.

însă trebuie înțeles un lucru: poți vomita același lucru numai dacă nu l-ai digerat. Dacă l-ai digerat, poate să iasă altceva. Poate să iasă sânge, dar nu bucata de pâine pe care ai mâncat-o. Ea a dispărut, s-a asimilat. Ca să fii considerat foarte, foarte inteligent trebuie să ții informațiile în tine fără să le digeri. Omul cel mai prost este considerat cel mai inteligent. Asta este trista stare a lucrurilor. Știi că Albert Einstein

(ʎ)

este considerat cel mai inteligent.

n-a luat examenul de admitere la facultate? O inteligență atât de creatoare! I-a fost greu să se comporte la fel de prosteşte cum se comportau toți ceilalți.

Toți aşa-zişii medaliați cu aur ai colegiilor şi facultăților dispar. Nu se dovedesc de nici un folos. Gloria lor sfârşeşte odată cu primirea medaliilor de aur. apoi nu mai sunt găsiți nicăieri. Viața nu le datorează nimic. Ce s-a întâmplat cu ei? S-au distrus. Şi-au luat diplomele şi au pierdut tot.

Genul ăsta de educație trebuie transformat total. în sala de clasă trebuie adusă mai multă bucurie, în universitate trebuie adus mai mult haos - mai mult dans, mai mult cântec, mai multă poezie, mai multă creativitate, mai multă inteligență. Trebuie să se renunțe la gradul atât de mare de dependență față de memorie.

Oamenii trebuie vegheați şi ajutați să devină mai inteligenți. Când un elev, un student răspunde într-un fel nou, el trebuie apreciat. Răspunsul nu trebuie să fie corect, pentru că nu există aşa ceva. Există doar răspuns prostesc şi răspuns inteligent. însăşi catalogarea drept corect şi greşit e greşită. Răspunsul este fie prostesc, o repetare a unui lucru deja memorat, fie creator, inteligent. Chiar dacă răspunsul ce repetă pare a fi corect, el nu trebuie apreciat mult. Şi cu toate că răspunsul inteligent ar putea fi mai puțin corect, în raport cu ideile vechi, el trebuie prețuit, pentru că este nou. El denotă inteligență.

Ce trebuie să faci dacă vrei să fii creator? Să anihilezi tot ce ți-a făcut societatea, tot ce ți-au făcut părinții şi profesorii. Să anihilezi tot ce ți-au făcut polițistul şi politicianul şi preotul. După aceea vei fi iarăşi creator, vei simți iarăşi fiorul pe care l-ai avut la început. El încă
există şi aşteaptă, înăbuşit. Când acea emoție, acea energie creatoare se descătuşează în tine, eşti religios. Pentru mine,

omul religios este omul care este creator. Fiecare om se naşte creator, dar foarte puţini rămân creatori.

Depinde de tine să ieşi din capcană. Poţi. Fireşte, îţi trebuie mult curaj, pentru că atunci când începi să distrugi ce ţi-a făcut societatea pierzi respectul. Nu mai eşti considerat respectabil, oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie, îşi spun: „Săracul om, a păţit el ceva!" Ăsta este marele curaj - să pătrunzi într-o viaţă în care oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie.

Fireşte, trebuie să rişti. Dacă vrei să fii creator, trebuie să rişti totul. Dar merită. Puţină creativitate valorează mai mult decât toată această lume.

A fi gata să înveţi

„Disciplină" este un cuvânt frumos, dar a fost folosit greşit, la fel ca toate celelalte cuvinte frumoase. Cuvântul „disciplină" are aceeaşi rădăcină ca şi cuvântul „discipol", înţelesul cuvântului-rădăcină este „proces de învăţare". Cel care este gata să înveţe este discipolul, iar procesul de a fi gata să înveţi este disciplina. Omul cunoscător nu e niciodată gata să înveţe, pentru că el crede deja că ştie; e foarte concentrat în aşa-zisa lui cunoaştere. Cunoştinţele lui nu sunt decât hrană pentru eul său. El nu poate fi discipol, nu se poate afla în adevărata disciplină.

Socrate spune: „Singurul lucru pe care îl ştiu este că nu ştiu nimic". Ăsta este începutul disciplinei. Atunci când nu ştii nimic, apare dorinţa de a cerceta, de a explora,

de a investiga. Iar în clipa în care începi să înveți, urmează inevitabil alt factor: trebuie să renunți continuu la ceea ce ai învățat, altfel devine cunoaştere, şi cunoaşterea va împiedica învățarea pe mai departe.

Adevăratul om al disciplinei nu acumulează niciodată; el moare în fiecare clipă pentru ceea ce a învățat şi redevine neştiutor. Această ignoranță este în realitate luminoasă. Sunt de acord cu Dionisie când numeşte ignoranța luminoasă. Una dintre cele mai frumoase experiențe din viață este să fii într-o stare de ne-cunoaştere luminoasă. Când eşti în acea stare de ne-cunoaştere eşti deschis, nu mai există bariere, eşti gata să explorezi.

Disciplina a fost greşit interpretată. Oamenii le tot spun altora să-şi disciplineze viața, să facă asta, să nu facă aia. Omului i-au fost impuse mii de „trebuie“ şi „nu trebuie", iar când omul trăieşte cu aceste restricții nu poate să fie creator. E prizonier; oriunde s-ar duce dă de un zid.

Cel care vrea să fie creator trebuie să se smulgă din lanțurile tuturor „trebuie“ şi „nu trebuie". El are nevoie de libertate şi spațiu, mult spațiu, are nevoie de cerul întreg şi de toate stelele, şi numai atunci spontaneitatea lui lăuntrică disciplină; începe să se dezvolte.

Ia aminte, disciplina la care să mă refer eu nu are nimic din Cele Zece Porunci. Eu nu îți dau nici o disciplină; îți dau doar nişte repere care să te ajute să atotcunoscător. înveți necontenit, fără a deveni _ _____

I
6)
Eu nu „ți dau nici o
nici o disciplină;
îți dau doar nişte repere care să te ajute să învești necontenit, fără a deveni atotcunoscător.
repere
care
învești

atotcunoscător. Disciplina ta trebuie să vină din însăşi inima ta, trebuie să fie a ta proprie - iar asta e o mare diferenţă. Când altcineva îţi dă disciplina, ea nu ţi se potriveşte; e ca şi cum ai purta hainele altuia. îţi sunt fie prea largi, fie prea strâmte, şi nu te simţi deloc bine în ele.

Mahomed le-a dat o disciplină mahomedanilor; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. Buddha le-a dat o disciplină milioanelor de budişti; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. O disciplină e un fenomen individual; dacă o împrumuţi, începi să trăieşti conform unor principii stabilite, unor principii moarte. Or, viaţa nu e nicicând moartă; viaţa se schimbă în fiecare clipă. Viaţa e un flux.

Heraclit are dreptate: nu poţi intra de două ori în acelaşi râu. De fapt, eu, unul. aş spune că nu poţi intra în acelaşi râu nici măcar o dată, pentru că râul curge atât de repede! Viaţa e ca un râu. Trebuie să iei aminte la fiecare situaţie ce apare şi la nuanţele ei, iar apoi să răspunzi situaţiei conform momentului respectiv, nu conform vreunui răspuns de-a gata dat de alţii.

îţi dai seama de prostia omenirii? Acum cinci mii de ani, Mânu le-a dat hinduşilor o disciplină, şi ei o mai urmează şi acum. Acum trei mii de ani, Moise le-a dat evreilor o disciplină, şi ei încă o mai urmează. în urmă cu cinci mii de ani, Adinatha le-a dat jainiştilor o disciplină, iar ei o mai urmează încă. Aceste discipline înnebunesc întreaga lume! Ele sunt depăşite, trebuiau să fie îngropate de mult. Oamenii le cară ca pe nişte cadavre, iar cadavrele put îngrozitor. Ce viaţă poţi să ai când trăieşti înconjurat de cadavre?

Eu îţi spun să trăieşti clipa şi să simţi libertatea clipei şi responsabilitatea clipei. Ce poate să fie bine în clipa asta poate să fie rău în clipa următoare. Nu încerca să fii consecvent, altfel vei fi mort. Numai morţii sunt consecvenţi. Caută să fii viu, cu toate

inconsecvențele pe care le implică acest lucru, şi să trăieşti fiecare clipă fără nici o raportare la trecut, fără nici o raportare la viitor. Trăieşte clipa în contextul clipei, şi răspunsul tău va fi total. Iar acea totalitate are frumusețe, şi acea totalitate înseamnă creativitate.

A găsi nirvana în tot ce e obişnuit

Ai auzit ca un grădinar, care creează viață, să fi primit Premiul Nobel? Un țăran, care ară câmpul şi ne dă tuturor hrană, a fost vreodată premiat? Nu, el trăieşte şi moare de parcă nici n-ar fi existat.

Diferențierea asta este urâtă. Fiecare suflet creator - nu contează ce anume creează - ar trebui să fie cinstit şi respectat, căci creativitatea trebuie cinstită. însă până şi politicienii primesc Premiul Nobel, or, ei nu sunt decât nişte criminali deştepți. Toată vărsarea de sânge din lume este opera acestor politicieni, iar ei continuă să fabrice alte şi alte arme nucleare pentru o sinucidere globală.

într-o societate adevărată, cinstită, creativitatea va fi respectată, onorată, pentru că sufletul creator participă la lucrarea lui Dumnezeu.

Gândul îmi zboară la Abraham Lincoln. El era fiu de cizmar şi a ajuns preşedintele Statelor Unite.

Firește, aristocrații n-au văzut *cu ochi buni acest lucru și au fost foarte* supărați. *N u e o coincidență că nu peste mult timp Abraham Lincoln a fost asasinat. Ei n-au putut admite ca țara să aibă ca președinte* un *fiu de cizmar.*

În prima zi când Lincoln urma să se adreseze pentru prima dată Senatului, chiar înainte de a începe, un aristocrat urât s-a ridicat și a spus: .Domnule Lincoln, deși printr-un accident ai devenit președintele țării, nu *uita că veneai cu tatăl tău la mine acasă ca să faceți încălțările familiei. Și există mulți* senatori care poartă *pantofi făcuți de tată! tău, așa că să nu-ți uiți niciodată originea".*

Acel senator credea că o să-l umilească. însă nu poți umili un om ca Abraham Lincoln. Numai *oamenii mărunți. care suferă de complexe de inferioritate, pot fi umiliți. Ființele superioare sunt dincolo de umilire.*

Abraham *Lincoln a spus ceva care ar trebui să fie* ținut minte de toată (urnea. El a spus: „Vă sunt foarte *recunoscător că mi-ați amintit de tata chiar înainte de a rosti prima alocuțiune* în *fața Senatului. Tata a fost un suflet creator, un artist* minunat, nimeni *nu mai făcea pantofi atât de* frumoși. Știu foarte bine că, *orice aș face, n-am să fiu niciodată un președinte atât de mare pe cât de mare creator a fost el. N-am cum să-l întrec. Și, apropo, vreau să vă amintesc dumneavoastră,* aristocraților, *că și eu* am învățat de *la el arta cizmăriei. Așa că, deși* nu sunt un cizmar grozav, *pot să vă corectez pantofii făcuți de tatăl meu, în caz că vă strâng. Nu trebuie decât să* mă înștiințați, *și voi veni acasă la* dumneavoastră".

In Senat se lasă tăcerea, şi senatorii înţeleseră că era imposibil să-l umileşti pe acest om. însă el dovedea un mare respect faţă de creativitate.

Nu contează dacă pictezi, sculptezi sau faci pantofi, dacă eşti grădinar, ţăran, pescar sau tâmplar. Nu contează ce faci; ceea ce contează este să pui suflet în ceea ce faci. Atunci roadele creaţiei tale au ceva din calitatea divinităţii.

(*fc)

Ţine minte, creativitatea nu ţine de o muncă anume. Creativitatea ţine de calitatea conştiinţei tale. Tot ce faci poate să devină creaţie dacă ştii ce înseamnă creativitatea. Creativitatea înseamnă să-ţi placă ceea ce faci, să faci munca respectivă cu iubire profundă. Creativitatea înseamnă să faci ceva nu ca pe o corvoadă, nu ca pe o obligaţie care trebuie îndeplinită cumva, nu ca pe o povară. Şi spălatul podelei poate fi creaţie. Crezi că dacă pictezi ai să te simţi creator? Pictatul este tot atât de obişnuit ca spălatul podelei. Orice lucru mărunt se poate transforma în creaţie.

creativitatea nu ţine de o muncă anume. Creativitatea ţine de calitatea conştiinţei tale.

Stai de vorbă cu un prieten şi ai impresia că pierzi timpul, că în timpul ăsta puteai să scrii o carte frumoasă. Insă puţină bârfă nu strică, e chiar frumoasă. Fii creator.

Toate marile scripturi nu sunt decât bârfe ale unor oameni care au fost creatori. Noi ce crezi că facem aici? Bârfim. Bârfele astea vor deveni evanghelii într-o bună zi, dar la origine sunt tot bârfe. Mie îmi place să bârfesc; aş putea să bârfesc o veşnicie. Tu te-ai putea plictisi

într-o zi; eu nu m-aş plictisi niciodată. Pentru mine, bârfitul e o încântare. S-ar putea ca într-o zi să te saturi şi să pleci de aici, iar odată cu tine să plece şi ceilalţi, dar eu voi continua să vorbesc. Dacă iubeşti cu adevărat ceva, acel lucru e creaţie.

însă lucrul ăsta se întâmplă cu toată lumea. La mine vin mulţi oameni. Prima oară când vin. spun: „Dă-ne orice de făcut, Osho, orice muncă, chiar şi să facem curăţenie!" Exact aşa spun: .Chiar şi curăţenie!" Apoi, după câteva zile, vin iarăşi la mine şi spun: „Curăţenie... Am vrea să facem ceva important, o muncă de creaţie".

Am auzit o anecdotă.

îngrijorată de lipsa de pasiune din viaţa lor sexuală, tânăra soţie şi-a convins în cele din urmă soţul să urmeze un *tratament prin* hipnoză. *După câteva şedinţe,* interesul lui *sexual a fost iarăşi aţâţat, însă de fiecare dată când făceau dragoste, el ţâşnea din dormitor, se ducea la baie, apoi se întorcea. Roasă de curiozitate, soţia l-a urmărit* într-o zi până *la baie.* Mergând în vârful *picioarelor până la uşă, l-a văzut stând* în *faţa oglinzii,* uitându-*se fix la imaginea sa şi murmurând:* „Nu-i nevasta *mea... nu-i nevasta mea... nu-i nevasta mea".*

Când te îndrăgosteşti de o femeie, bineînţeles că nu e nevasta ta. Faci dragoste cu ea, îţi place, apoi lucrurile se aşază. Apoi lucrurile se învechesc. Atunci e nevasta ta. Totul la ea ţi-e cunoscut - faţa, corpul, topografia - şi te plictiseşti. Hipnotizatorul s-a descurcat bine. Tratamentul

/

lui s-a bazat pe sugestie. Tot ce a trebuit să facă soțul pentru a restabili armonia vieții sexuale a fost să-și repete mereu: „Nu e nevasta mea... nu e nevasta mea".

Așa că, în timp ce faci curățenie, spune-ți întruna că pictezi. Repetă-ți mereu: „Asta nu e curățenie, e un act de mare creație“, și va fi! Nu poți să fii creator din cauză că mintea îți joacă feste. Dacă înțelegi, atunci îți aduci creativitatea în tot ce faci.

Omul care înțelege este continuu creator. Nu că ar vrea cu tot dinadinsul să fie creator. Felul în care stă este un act de creație. Uită-te la el cum stă și vei găsi în mișcările lui o anumită calitate a dansului, o anumită demnitate. Chiar zilele trecute citeam povestea maestrului zen care stătea în groapă cu mare demnitate - mort. Până și moartea lui era un act de creație. O făcea foarte bine, nu puteai să-i aduci îmbunătățiri. Chiar și mort, stătea cu demnitate, cu grație. Atunci când înțelegi, tot ce faci - curățenie, mâncare, spălat - poate să fie un act de creație. Viața e alcătuită din lucruri mărunte; numai eul tău spune necontenit că astea sunt lucruri mărunte. Ți-ar plăcea să faci ceva important, să fii un Shakespeare sau un Kâlidâsa sau un Milton. Eul tău este cel care îți creează probleme. Leapădă eul și totul este creație.

O *gospodină era atât de mulțumită de promptitudinea cu care îi aducea băiatul lăptarului laptele. încât îl întrebă cum îl cheamă. „Shakespeare*", *răspunse*

bâiatul. „Oh, ăsta e un nume renumit.“ „Aşa ar trebui. *Livrez laptele în cartierul ăsta de aproape trei ani.“*

îmi place! De ce să-ţi baţi capul să fii Shakespeare? Trei ani de livrat lapte într-un cartier echivalează cu scrisul unei cărţi, al unui roman, al unei piese. Este aproape la fel de frumos. Viaţa e alcătuită din lucruri mărunte. Dacă iubeşti, ele devin importante. Dacă nu iubeşti, eul îţi spune întruna: „Lucrul ăsta nu-i demn de tine. Curăţenie?

Nu e ceva demn de tine. Fă ceva important - fii Ioana d'Arc!“ Toate astea sunt prostii.

Curăţenia e importantă. Nu te lua după eu. Ori de câte ori eul încearcă să te convingă să faci ceva important intră imediat în gardă, debarasează-te de el şi astfel, încetul cu încetul, vei descoperi că trivialul e sfânt. Nimic nu e profan; totul e sacru şi sfânt.

Iar atât timp cât totul nu devine sfânt pentru tine, viaţa ta nu poate să fie religioasă.

Un om sfânt nu e ceea ce lumea numeşte în mod obişnuit un sfânt. Un om sfânt este un om obişnuit căruia îi place viaţa obişnuită. Fie că taie lemne, fie că aduce apă de la fântână sau găteşte, tot ce atinge el devine sfânt. El nu face lucruri importante, măreţe, dar tot ce face, face cu măreţie.

Măreţia nu stă în lucrul făcut. Măreţia stă în conştiinţa pe care o aduci în facerea acelui lucru.

încearcă. Mângâie cu multă iubire o pietricică; ea devine un Koh-i-Noor, un diamant grozav. Zâmbeşte, şi te transformi dintr-odată într-un rege sau o regină. Râzi bucură-te... Fiecare clipă din viaţa ta trebuie transformată de iubirea ta.

Când îţi spun să fii creator, nu vreau să spun că trebuie să te faci pictor sau poet. Ca să fii creator, lasă-ţi viaţa să fie o pictură, lasă-ţi viaţa să fie un poem. Să nu uiţi niciodată acest

lucru, altfel eul o să te bage în bucluc, întreabă-i pe criminali de ce au ales să fie criminali, şi ei îţi vor răspunde că n-au găsit de făcut nimic important. Nu puteau să ajungă preşedinte de ţară - bineînţeles, nu toţi oamenii pot să ajungă preşedinţi -, aşa că au ucis un preşedinte; asta e mai uşor. Au ajuns la fel de renumiţi ca preşedintele. Pozele lor au fost în toate ziarele pe prima pagină.

Cu câteva luni în urmă, un om a omorât şapte persoane şi a fost întrebat de ce a făcut-o, când acele şapte persoane îi erau total străine. El a spus că voia să devină important şi nici un ziar nu fusese dispus să-i publice articolele. Şi, cum dorinţa era mare, iar viaţa trecea în zbor, a omorât şapte oameni şi astfel toată lumea a ajuns să-l cunoască.

Intre politicieni şi criminali nu e mare deosebire. Toţi politicienii sunt criminali, nu numai Richard Nixon. Bietul Richard Nixon a fost prins asupra faptului, atâta tot. Alţii par să fie mai deştepţi şi mai vicleni.

Doamna Moskowitznu mai putea de mândrie.„Ai auzit de fiul meu Louie?". o întrebă ea pe vecina ei. „Nu.

Ce e cu Louie?" „Merge la psihiatru. In fiecare săptămână merge de două ori la psihiatru."„Şi asta e bine?" „Bineînţeles că e bine. Dă patruzeci de dolari pe oră. Patruzeci de dolari! Şi nu vorbeşte decât despre mine!"

Să nu te laşi niciodată tentat să devii important, renumit, cineva mai mare decât mărimea naturală. Fii exact în mărime naturală, fii obişnuit. Dar trăieşte obişnuitul într-un mod neobişnuit. în asta constă conştiinţa nirvanică.

Şi să-ţi mai spun un lucru. Dacă pentru tine nirvana devine un mare ţel de atins, viaţa ta va fi un coşmar. Atunci nirvana poate deveni ultimul şi cel mai mare coşmar. Dar dacă nirvana e în lucruri mărunte, felul în care le trăieşti, felul în care transformi fiecare lucru mărunt într-o acţiune sfântă, într-o rugăciune face din casa ta un templu, şi din trupul tău locuinţa lui Dumnezeu. Atunci nirvana este libertate.

Nirvana înseamnă să trăieşti viaţa obişnuită atât de conştient, atât de plin de lumină, încât totul devine luminos.

Se poate. O spun pentru că aşa am trăit-o eu, aşa o trăiesc. O spun în cunoştinţă de cauză. Când o spun, nu-1 citez pe Buddha sau pe Iisus. Când o spun, mă citez pe mine.

Nirvana înseamnă să trăieşti viaţa obişnuită atât de conştient, atât de plin de lumină, încât totul devine luminos.

Pentru mine a fost cu putinţă; poate să fie şi pentru tine. Nu te agăţa de eu, nu te lua după el. Iubeşte viaţa, ai încredere în viaţă, şi viaţa îţi va da tot ce ai nevoie. Viaţa va deveni pentru tine o binecuvântare.

A fi visător

Una dintre afirmațiile lui Friedrich Nietzsche sună așa: „Asupra omenirii se va abate cea mai mare nenorocire în ziua în care toți visătorii vor dispărea". întreaga evoluție a omului s-a datorat faptului că omul a visat la ea. Ce a fost ieri un vis astăzi este realitate, iar ce este azi un vis mâine va deveni realitate.

Toți poeții sunt visători, toți muzicienii sunt visători, toți misticii sunt visători. De fapt, creativitatea este un produs secundar al visării. Dar aceste vise nu sunt visele pe care le analizează Sigmund Freud. Trebuie să faci o distincție între visul unui poet, visul unui sculptor, visul unui arhitect, visul unui mistic şi visele unei minți bolnave. E mare păcat că Sigmund Freud nu şi-a bătut capul cu marii visători care sunt baza întregii evoluții umane. El a dat numai de oameni bolnavi psihic, şi din cauză că toată viața lui a analizat visele psihopaților, însuşi cuvântul „visare" a ajuns să fie condamnat. Nebunul visează, dar visul lui va fi distructiv pentru sine. Creatorul visează şi el, dar visul lui va îmbogăți lumea.

©

este un produs secundar al visării.

Mă gândesc la Michelangelo. fntr-o zi trecea printr-o piață unde se vindea marmură de toate felurile şi a văzut un bloc de marmură frumoasă, aşa că a întrebat cât costă. Proprietarul a spus: „Dacă vrei piatra

asta. poți s-o iei gratis, căci stă pe aici și ocupă locul, în doisprezece ani *nimeni n-a întrebat de ea. Nici eu nu văd să existe vreun potențial în piatra asta".*

Michelangelo a luat-o. a lucrat la ea timp de aproape un an și a realizat poate cea mai frumoasă statuie care a existat vreodată. Acum câțiva ani. un *nebun a încercat s-o distrugă. Statuia era la Vatican și îl reprezintă pe Iisus după ce a fost coborât de pe cruce și zăcea în poala mamei sale Maria.*

Eu am văzut numai o fotografie a statuii, dar e atât de vie, de parcă Iisus urmează să se trezească în orice clipă. Michelangelo a folosit marmura cu atâta artă încât simți în același timp și tăria, și fragilitatea lui Iisus. Iar în ochii mamei lui Iisus sunt lacrimi.

Cu doar câțiva ani în urmă, un nebun a dat cu ciocanul în statuia făcută de Michelangelo, și când a fost întrebat de ce a făcut asta, a răspuns: „Și eu vreau să fiu renumit. Michelangelo a lucrat la ea un an, și apoi a devenit renumit. Eu n-a trebuit să lucrez decât cinci minute ca s-o distrug. Și numele meu a făcut înconjurul lumii, ca titlu în toate ziarele".

Ambii oameni au lucrat la aceeași bucată de marmură. Unul a fost creator, celălalt nebun.

După un an, când a terminat lucrarea. Michelangelo l-a rugat pe vânzătorul de marmură să vină la el acasă, pentru că voia să-i arate ceva. Vânzătorului nu i-a venit să-și creadă ochilor. „De *unde ai luat marmura asta frumoasă*?", *a întrebat el. Michelangelo a* spus: „N-o *recunoști? E aceeași piatră urâtă care stătea de doisprezece ani în fața prăvăliei tale". „Dar cum* ți-ai *dat seama că acea piatră urâtă putea fi transformată* într-o *statuie atât de*

frumoasă?", a mai întrebat vânzătorul. Micheiangelo a rdspuns: „Nu *m-am gândit Ia asta. Visam să fac statuia asta. şi când am trecut pe lângă piatră l-am văzut dintr-odată pe Iisus, care mi-a spus: «Sunt închis în piatră. Eliberează-mă; ajută-mă să ies din piatra asta». Am văzut în piatră exact aceeaşi statuie. Aşa că am făcut doar un lucru minor: am înlăturat părţile de prisos şi i-am eliberat pe Iisus şi pe Maria".*

Ar fi fost o mare realizare dacă un om de calibrul lui Sigmund Freud, în loc să-i analizeze pe oamenii bolnavi şi visele lor, s-ar fi ocupat de visele oamenilor sănătoşi psihic, şi nu doar sănătoşi, ci şi creatori. Analiza viselor lor nu ar fi arătat că toate visele sunt reprimări. Analiza viselor lor ar fi arătat că există vise care se nasc dintr-o conştiinţă mai creatoare decât cea a oamenilor obişnuiţi. Şi că visele lor nu sunt bolnave, visele lor sunt cu adevărat sănătoase, întreaga evoluţie a omului şi a conştiinţei lui depinde de aceşti visători. întreaga existenţă este o unitate organică. Oamenii nu se ţin de mână numai între ei, se ţin de mână şi cu copacii. Tot universul respiră odată cu oamenii.

Universul este într-o armonie profundă. Numai omul a uitat limbajul armoniei, şi menirea mea aici este să i-1 reamintesc. Nu eu creez armonia, armonia este realitatea ta. Doar că tu ai uitat de ea. Poate e firesc să uiţi de ea. d te-ai născut în ea, cum să te gândeşti la ea?

O *parabolă străveche spune că un peşte cu înclinaţii filosofice l-a întrebat pe alt peşte: „Am auzit atâtea despre ocean. Unde este?" Şi el era în ocean! însă s-a născut* în ocean, a *trăit în ocean, aşa că nu vedea* oceanul ca *pe ceva* separat. *Celălalt peşte, mai bătrân, i-a spus: „Oceanul e ăsta în care ne aflăm". Dar tânărul peşte filosof nu* l-a crezut. „*Glumeşti. Ce numeşti tu ocean e* apă. Va trebui să *mai întreb şi pe alţii, mai* înţelepţi."

Peştele ajunge să ştie de ocean numai atunci când e prins de pescar şi scos din ocean, aruncat pe nisip. Atunci, pentru prima dată, înţelege că a trăit întotdeauna în ocean, că oceanul e viaţa lui şi că, fără el, nu poate să supravieţuiască. Dar în cazul omului lucrurile stau altfel. Omul nu poate fi scos din existenţă. Existenţa e infinită, nu există ţărmuri pe care să stai retras şi să vezi existenţa. Oriunde s-ar afla, el face parte din existenţă.

Noi respirăm împreună. Facem parte dintr-o singură orchestră. Să înţelegi asta este o mare experienţă - nu o numesc visare, pentru că visarea a căpătat o conotaţie foarte proastă din cauza lui Sigmund Freud. Altfel e unul dintre cele mai frumoase cuvinte, un cuvânt foarte poetic. Şi fiind liniştit, pur şi simplu, fiind plin de bucurie, existând, pur şi simplu, în această linişte, vei simţi că eşti unit cu ceilalţi. Când te gândeşti, eşti separat de ceilalţi pentru că tu te gândeşti la ceva, iar ceilalţi se gândesc la alte lucruri. Dar când şi tu, şi ceilalţi sunteţi liniştiţi, fără gânduri, zidurile dintre voi dispar. Tăcerile nu pot rămâne mai multe. Ele devin una.

Toate marile valori ale vieții - iubirea, liniștea, fericirea, extazul, evlavia - te fac conștient de o imensă unicitate. Noi toți suntem expresii diferite ale unei singure realități, cântece diferite ale unui singur cântăreț, dansuri diferite ale unui singur dansator, tablouri diferite - dar pictorul este unul singur. însă nu voi numi acest lucru vis, pentru că numindu-l vis n-ai să înțelegi că e o realitate. Iar realitatea e mult mai frumoasă decât orice vis. Realitatea este mai psihedelică, mai colorată, mai veselă decât îți poți imagina. însă noi trăim atât de inconștient...

diferite ale unei singure realități, cântece diferite ale unui singur cântăreț, dansuri diferite ale unui singur dansator, tablouri diferite - dar pictorul este unul singur.

Prima inconștiență a noastră este faptul că noi credem că suntem separați. Dar, accentuez, nici un om nu e o insulă, toți facem parte dintr-un continent vast. Există varietate, dar asta nu ne separă. Varietatea face viața mai bogată - o parte din noi e în Himalaya, o parte din noi e în stele, o parte din noi e în trandafiri. O parte din noi e în aripile păsărilor, o parte din noi e în verdele copacilor. Suntem răspândiți peste tot. Experimentarea acestui lucru ca realitate îți va transforma întreaga atitudine față de viață. îți va transforma fiecare acțiune, îți va transforma însăși ființa.

Vei deveni plin de iubire; vei deveni plin de reverență față de viață. După părerea mea. vei deveni pentru prima dată cu adevărat religios - nu creştin, nu mahomedan, nu hindus, ci. cu adevărat, pur religios.

Cuvântul .religios" e frumos. El provine dintr-o rădăcină care înseamnă .a-i aduce laolaltă pe cei care s-au dezbinat în ignoranța lor"; a-i aduce laolaltă, a-i trezi astfel încât să vadă că nu sunt separați.

Atunci nu vei putea să faci rău nici măcar unui copac. Atunci compasiunea şi iubirea ta vor fi spontane - nu cultivate, nu impuse prin disciplină. Dacă iubirea e disciplină, e falsă. Dacă nonviolența e cultivată, e falsă. Dacă compasiunea este învățată, e falsă. Dar dacă ele vin spontan, fără nici un efort din partea ta. atunci au o realitate profundă, minunată.

Multe crime s-au comis în trecut în numele religiei. Oamenii religioşi au omorât mai mulți oameni decât oricine altcineva. Este cert că toate aceste religii au fost false. Trebuie să se nască adevărata religie.

H.G. Wells a fost întrebat odată; .Ce părere ai despre civilizație?" Iar H.G. Wells, care tocmai îşi publicase *Istoria l*urnii, a răspuns: .E o idee bună, dar cineva trebuie să facă ceva ca s-o transpună în realitate".

Până acum n-am fost civilizați, n-am fost cultivați, n-am fost religioşi. în numele civilizației, în numele culturii. în numele religiei am comis tot felul de acte barbare. primitive, animalice.

Omul s-a îndepărtat mult de realitate. El trebuie trezit la adevărul că toți suntem una. Şi asta nu e o ipoteză;

este experiența tuturor celor f care au meditat de-a lungul se- i colelor. Existența e una. este o | unitate organică.

A.șa că nu confunda nici o experiență frumoasă cu un vis. - Numind-o vis îi anulezi realitatea. Visele trebuie transpuse în realitate, nu realitatea schimbată în vise.

mult de realitate. El trebuie trezit la adevărul că toți suntem una.

Patru întrebări

Ai în *inimă un cântec de* cântat *şi ai un dans de dansat, dar dansul e invizibil, iar cântecul nici nu l-ai* auzit încă. *El e* ascuns în *străfundul fiinţei tale; trebuie adus la suprafaţă, trebuie exprimat. Asta se înţelege* prin *„auto-actualizare".*

Memoria şi imaginaţia

Ne **implori în** *mod constant să renunţăm la memorie, să trăim aici şi* **acum. Dar,** *renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare, deoarece sunt scriitor, iar tot ce scriu îşi are rădăcinile in amintirile mele. Mă întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă. Un Tolstoi n-ar putea deveni niciodată un Buddha, dar oare* **un** *Buddha ar putea să scrie* **Război şi pace?**

Nu m-ai înţeles, dar e firesc. Este cu neputinţă să mă înţelegi căci. pentru a mă înţelege, trebuie să-ţi abandonezi

memoria. Memoria e cea care te împiedică să înțelegi. Tu asculți numai cuvintele mele, și apoi le interpretezi prin prisma memoriei tale, conform trecutului tău. Dacă nu ești aici și acum, nu poți să mă înțelegi; altfel, ești prezent aici fizic, dar psihic ești absent.

Eu nu-ți spun să te lepezi de memoria ta faptică, efectivă. Asta ar fi o tâmpenie! Memoria efectivă este o trebuință. Trebuie să știi cum te cheamă, cine îți este tată și cine îți este mamă și unde locuiești; trebuie să te întorci la hotel și să-ți găsești camera. Nu la memoria efectivă, faptică mă refer eu, ci la memoria psihică. Nu memoria faptică e problema, ea este pură aducere aminte. Problema apare atunci când această memorie te afectează psihic, încearcă să înțelegi diferența.

Ieri cineva te-a insultat. Astăzi dai iarăși de el. Memoria faptică este; .Omul ăsta m-a insultat ieri". Memoria psihică este faptul că la vederea acelui om te superi, începi să fierbi. Și poate că omul acela a venit doar pentru a-și cere scuze, doar pentru a-și cere iertare pentru comportamentul de ieri. Poate și-a dat seama că a greșit și vrea să fiți iar prieteni, însă tu fierbi de supărare, ești furios, începi să strigi la el. Tu nu-i vezi fața de aici și acum; continui să fii afectat de fața care a fost ieri. Dar ieri e ieri! Câtă apă a curs pe Gange? Omul ăsta nu e același om. în douăzeci și patru de ore s-au produs multe schimbări, și nici tu nu mai ești același om.

Memoria faptică spune; „Acest om m-a insultat ieri"; dar acest om s-a schimbat, la fel cum te-ai schimbat și tu. Este ca și cum acel incident s-ar fi petrecut între două persoane cu care nu mai ai nici o legătură - deci ești liber

din punct de vedere psihic. Nu spui: „încă sunt supărat". Nu mai există supărare care persistă. Există memorie, dar nu există afectare psihică. Te întâlneşti cu omul aşa cum este el acum, şi îl întâlneşti aşa cum eşti acum.

Un om a venit şi l-a scuipat pe Buddha în faţă. Era foarte supărat Era brahmin, iar Buddha spunea nişte lucruri care îi supărau foarte tare pe preoţi. Buddha şi-a şters faţa şi l-a întrebat: „Moi ai ceva de spus?" Discipolul lui, Ananda, s-a supărat rău şi i-a spus lui Buddha: „Lasă-mă să-l pun la punct pe omul ăsta. Nu pot să tolerez ce a făcut. E prea mult!"Buddha i-a spus: „Dar nu pe tine te-a scuipat în faţă. Asta e faţa mea. Şi, în al doilea rând, uită-te la el. E într-o mare încurcătură. Fie-ţi milă de el. Vrea să-mi spună ceva, dar cuvintele sunt nepotrivite. Problema asta o am şi eu, e problema mea de-o viaţă, şi văd că omul ăsta e în aceeaşi situaţie. Vreau să-ţi relatez lucruri pe care am ajuns să le cunosc, dar nu pot să ţi le relatez pentru că vorbele sunt nepotrivite. Omul ăsta e în aceeaşi barcă: e atât de supărat încât nici o vorbă nu poatesă-i exprime supărarea. Eu am atâta iubire încât nici o vorbă, nici o *faptă nu poate s-o exprime".*

în cazul lui Buddha e vorba de memoria faptică. La Ananda e vorba de memoria psihică.

Omului nu i-a venit să creadă ce spunea Buddha. Era foarte şocat. N-ar fi fost şocat dacă Buddha l-ar fi lovit sau dacă Ananda ar fi tăbărât asupra lui. Ar fi fost ceva de aşteptat, ceva natural Aşa reacţionează fiinţa umană. Dar compasiunea lui Buddha,

înțelegerea lui... Omul a plecat, n-a dormit toată *noaptea, a chibzuit, a meditat. Și-a dat seama ce făcuse și a simțit o mare durere. în inima lui s-a deschis o rană.*

Dimineața devreme, a alergat la Buddha, s-a aruncat la picioarele lui, i-a sărutat *picioarele. Iar Buddha i-a spus Iui Ananda: „Uite. aceeași problemă din nou! Acum îi pare atât de rău de ce a făcut, încât* nici nu *poate să vorbească.*

îmi sărută picioarele. Omul ăsta e tare neajutorat. Tot ce e *prea mult nu poate fi exprimat, nu poate fi comunicat* prin *cuvinte. Trebuie găsite gesturi care să-l exprime. Privește!"*

Și omul a început *să plângă și* a *spus: „Iartă-mă. îmi pare* nespus *de rău. A fost* un *gest necugetat să* scuip un *om ca tine".*

Buddha a spus: „Uită de asta. Omul pe care l-ai scuipat *nu mai este, și nici omul care a scuipat* nu *mai este. Tu ești nou. și eu sunt nou. Uite, soarele ăsta care răsare e* nou. *Totul e nou. Ziua de ieri nu mai este. Gata! Și cum să te iert? Nu m-ai scuipat pe mine. Omul pe care l-ai scuipat a plecat".*

Conștiința este un râu care curge neîncetat.

Când spun să renunți la memorie, mă refer la memoria psihică, nu la memoria faptică.

£)

Buddha ține minte perfect că acest om l-a scuipat ieri, dar ține minte și că nici el, nici acest om nu sunt aceiași. Capitolul acela e închis; nu merită să-l cari toată viața. însă tu cari mai departe.

Cineva ți-a spus ceva acum zece ani, și tu încă mai cari spusele lui. Mama ta s-a supărat pe tine când erai copil, și tu încă mai cari vorbele spuse de ea la supărare. Tatăl tău ți-a dat o palmă la șapte ani. și tu încă mai ții minte.

Memoria psihică te împovărează. îți răpește libertatea, îți distruge vioiciunea, te încătușează. Memoria faptică este absolut în regulă.

Şi mai trebuie să înțelegi un lucru: când nu există memorie psihică, memoria faptică este plină de acuratețe, pentru că memoria psihică este un factor perturbator. Când eşti foarte tulburat psihic, cum să-ți aminteşti cu acuratețe? E cu neputință! Când tremuri tot, cum să îți aminteşti cu exactitate? Vei exagera, vei adăuga ceva. vei omite ceva. îți va ieşi ceva nou. Nu se va putea pune bază pe tine. Pe un om fără memorie psihică se poate pune bază. Computerele sunt mai demne de încredere decât oamenii, pentru că ele nu au memorie psihică. Ele redau fapte stricte, fapte goale. Când tu vorbeşti despre un fapt, nici el nu e fapt, a intrat în el multă ficțiune. L-ai modelat, l-ai schimbat, l-ai vopsit, i-ai dat culori de la tine şi nu mai e fapt! Numai un Buddha, un Tathăgata, un iluminat ştie ce e un fapt, tu nu dai niciodată de un fapt, pentru că în mintea ta e foarte multă ficțiune. Imediat ce găseşti un fapt, îi imprimi ficțiunea ta. Nu vezi niciodată ceea ce este, distorsionezi continuu realitatea. Buddha spune că un Tathăgata. un om deşteptat, este întotdeauna autentic deoarece vorbeşte în conformitate cu realitatea. Un Tathăgata spune adevărul, niciodată altfel. Un Tathăgata este sinonim cu „ca atare". El reflectă realitatea aşa cum e ea, este o oglindă.

Ce vreau să spun eu este să te lepezi de memoria psihică şi să fii ca o oglindă.

Tu spui: *„Ne implori în mod constant să* renunţăm *la memorie, să trăim aici şi acum..."* Asta nu înseamnă că nu trebuie să-ţi ţii minte trecutul.

Trecutul face parte din prezent; orice ai fost în trecut, orice ai făcut în trecut face parte din prezentul tău. e *aici.* Copilul e în tine, tânărul e în tine, tot ce ai făcut e în tine. Mâncarea pe care ai mâncat-o e trecut, dar ea a devenit sângele tău, care circulă aici şi acum. a devenit oasele tale. măduva ta. Iubirea pe care ai simţit-o poate că a trecut, dar ea te-a transformat. Ţi-a dat o nouă viziune despre viaţă, ţi-a deschis ochii.

Clipa prezentă conţine tot trecutul tău. Şi dacă mă înţelegi, clipa prezentă va conţine şi tot viitorul tău, pentru că trecutul te-a schimbat, te-a pregătit, iar viitorul se va întâmpla după cum trăieşti în prezent. Felul în care trăieşti aici şi acum va avea un mare impact asupra viitorului tău. în clipa prezentă este conţinut tot trecutul tău, şi în clipa prezentă se află tot viitorul potenţial, însă nu trebuie să cari psihic trecutul, nu trebuie să fii împovărat de el. El este deja conţinut în prezent. Copacul nu se gândeşte la apa pe care a absorbit-o ieri, dar ea există! Copacul nu se gândeşte la razele pe care le-a aruncat soarele ieri. Copacii nu sunt atât de proşti ca oamenii.

(*fc)

conţine tot trecutul tău.

De ce să-şi bată capul cu razele de ieri? Ele au fost absorbite, digerate, au devenit în parte verdeaţă. Copacul

se bucură de soarele din dimineața *asta,* fără nici o memorie psihică despre ziua de ieri. Totuși, ziua de ieri este conținută în frunze, în ramuri. în rădăcini, în sevă. Există! Și vine și viitorul; bobocii care mâine vor deveni flori există. Și mugurii care mâine vor deveni frunze există.

Clipa prezentă conține tot. Acum este veșnicie.

Așadar, eu nu spun să uiți trecutul faptic; spun doar să nu mai fii tulburat de el. El nu trebuie să fie o investiție psihică. Este un fapt fizic - lasă-1 să fie așa.

Și mai spui; „Dar, renunțând ia memorie, *trebuie să renunț și ia imaginația mea creatoare...“* Ce legătură are memoria cu imaginația creatoare? De fapt, cu cât ai o memorie mai bună. cu atât mai puțin vei fi creator, pentru că memoria nu face decât să repete, pe când creativitatea aduce ceva nou. Pentru a lăsa noul să se întâmple, memoria trebuie lăsată deoparte, astfel încât trecutul să nu se amestece.

Lasă noul să te pătrundă.

Lasă noul să vină să-ți înfioare inima. Trecutul va fi necesar, dar nu acum; el va fi necesar când vei începe să exprimi această experiență nouă. Atunci va fi necesar pentru că va fi nevoie de limbaj, or limbajul vine din trecut. Nu poți să inventezi pe loc un limbaj sau. dacă-1 inventezi, el nu va însemna nimic, va fi o bolboroseală fără rost. Nu va fi un mijloc de comunicare, va fi o păsărească, din care nu va ieși nimic creator.

pătrundă. Lasă noul să vină să-ți înfioare inima.

Ca să te faci înțeles e nevoie de limbaj; dar limbajul vine din trecut. însă el trebuie să vină numai atunci când

experiența s-a produs! Atunci folosește-l ca pe o unealtă. Limbajul nu trebuie să te împiedice.

Când vezi trandafirul deschizându-se sub soarele dimineții, *vezi-l* Lasă înflorirea lui să aibă impact asupra ta, las-o să pătrundă adânc în tine. Lasă trandafirul să pună stăpânire asupra ta, să te copleșească. Nu spune nimic, așteaptă. Ai răbdare, fii deschis. Absoarbe. Lasă trandafirul să ajungă la tine, și ajunge și tu la trandafir. Lasă să existe o continuare între două ființe - tu și trandafirul. Lasă să existe o pătrundere, o întrepătrundere.

Și ține minte: cu cât pătrunde mai adânc trandafirul în tine, cu atât mai adânc poți să pătrunzi tu în trandafir. Vine un moment când nu mai știi care e trandafirul și care e privitorul. Vine un moment când trandafirul și cu tine sunteți unul, când dualitatea dispare. In acel moment cunoști realitatea trandafirului. Atunci ești stăpân pe limbaj, ești stăpân pe artă. Dacă ești pictor, pui mâna pe penel și pe culori și îl pictezi. Dacă ești poet, apelezi la memoria faptică pentru cuvintele potrivite, ca să poți exprima această experiență.

Dar în timp ce experiența are loc, nu continua să vorbești în sinea ta. Vorbăria lăuntrică va fi un obstacol. N-ai să cunoști trandafirul în profunzimea și intensitatea lui. Vei cunoaște numai suprafața, și doar pe ea o vei exprima; arta ta nu va avea mare valoare.

Tu spui: „Dar, *renunțând la memorie, trebuie să renunț și la imaginația mea creatoare..."* N-ai înțeles sensul cuvântului „creator". Creator înseamnă nou, noutate, original. Creator înseamnă proaspăt, necunoscut. Trebuie să fii deschis, vulnerabil.

Lasă deoparte memoria. Ea e utilă mai târziu. în clipa de faţă e un obstacol. De exemplu, acum, când mă asculţi, lasă deoparte memoria. La ce îţi trebuie? îţi repeţi în gând toată matematica pe care o ştii? Faci adunări în gând? îţi repeţi geografia pe care o cunoşti? Ai lăsat deoparte toate astea. Fă la fel şi cu limbajul. Vei avea nevoie de el, dar numai atunci foloseşte-1. Lasă-ţi deoparte mintea întreagă.

Nu distrugi mintea, ci doar o laşi să se odihnească. N-ai nevoie de ea, poţi să-i oferi o vacanţă. Spune-i: „Odih- neşte-te o oră şi lasă-mă să ascult. Iar după ce voi fi ascultat, după ce voi fi asimilat, voi avea nevoie de ajutorul tău-voi avea nevoie de limbajul tău, de cunoştinţele tale, de informaţiile tale. Atunci am să pictez un tablou sau am să scriu o poezie, dar acum poţi să te odihneşti". Şi, după odihnă, mintea va fi proaspătă. Mintea ta rămâne mediocră din cauză că nu o laşi să se odihnească.

mediocră din cauză că nu o laşi să se odihnească.

Gândeşte-te la un atlet care vrea să participe la Olimpiadă, şi aleargă întruna, douăzeci şi patru de ore pe zi. pregătindu-se pentru Olimpiadă. Când va veni vremea să ia parte la concurs nu va fi în stare să se mişte, va fi obosit mort. înainte de concurs trebuie să te odihneşti cât mai bine, astfel încât corpul să întinerească.

Acelaşi lucru trebuie făcut şi cu mintea. Imaginaţia creatoare nu are nimic de a face cu memoria - numai atunci e creatoare. Dacă mă înţelegi şi abandonezi memoria psihică. vei deveni creator. Altfel, ceea ce numeşti tu creaţie nu e chiar creaţie - este doar compoziţie. între creaţie

şi compoziţie e o mare diferenţă. Continui să aranjezi în mod diferit lucruri vechi, cunoscute, dar ele sunt vechi; nu există nimic nou. Reuşeşti doar să schimbi structura.

E ca şi cum ţi-ai aranja salonul - mobila e aceeaşi, tablourile de pe pereţi sunt aceleaşi, perdelele sunt aceleaşi, dar le schimbi locul, le rearanjezi. O arăta altfel salonul, dar nu e nou. Este o compoziţie; n-ai creat nimic. Asta fac mereu nouăzeci şi nouă la sută dintre scriitori, dintre pictori, dintre poeţi. Ei sunt mediocri, nu sunt creatori.

Omul creator este cel care aduce ceva din necunoscut în lumea cunoscutului, care aduce în lume ceva de la Dumnezeu, care îl ajută pe Dumnezeu să exprime ceva - care devine un bambus scobit şi-l lasă pe Dumnezeu să curgă prin el. Cum poţi tu să devii un bambus scobit când eşti prea plin de minte? Iar creativitatea vine de la creator, nu de la tine. Când tu dispari, când creatorul pune stăpânire pe tine, atunci apare creativitatea. Adevăraţii creatori ştiu foarte bine că nu ei sunt creatorii, că ei sunt doar nişte instrumente, nişte mediumi. Ceva s-a întâmplat prin ei, adevărat, dar nu ei sunt autorii.

Adu-ţi aminte de diferenţa dintre un tehnician şi un om creator. Tehnicianul ştie doar cum să facă un lucru. S-ar putea să ştie perfect cum să facă un lucru, dar nu are intuiţie, nu are putere de pătrundere. Creatorul are intuiţie, el vede lucruri pe care nu le-a mai văzut nimeni, aude lucruri pe care nu le-a mai auzit nimeni.

(tt)

are intuiţie,
el vede lucruri
pe care nu le-a
mai văzut nimeni,
aude lucruri pe
care nu le-a mai
auzit nimeni.

Afirmațiile lui Iisus sunt creatoare - nimeni n-a mai vorbit ca el înainte. Nu era un om cu şcoală. Nu avea talent de orator, nu se pricepea la elocvență, dar a fost elocvent cum foarte puțini oameni au fost. Care era secretul lui? Avea intuiție, avea putere de pătrundere. Vedea în Dumnezeu, vedea în necunoscut. A întâlnit necunoscutul şi incognoscibilul. A fost în acel spațiu şi a adus din el câteva fragmente. Numai fragmente se pot aduce, dar când aduci pe pământ câteva fragmente din incognoscibil, transformi întreaga calitate a conştiinței umane.

El a fost creator. Eu îl numesc artist. Buddha, Krishna sau Lao Tzu au fost adevărați artişti. Ei au făcut imposibilul să se întâmple. Imposibilul este întâlnirea cunoscutului cu necunoscutul, întâlnirea minții cu non-mintea. Ei au făcut posibilă această întâlnire.

Tu spui: „Dar, *renunțând la memorie, trebuie să renunț şi la imaginația mea creatoare..."* Nu. Asta n-are nici o legătură cu imaginea creatoare. De fapt, dacă laşi la o parte memoria, vei avea imaginație creatoare. Nu poți să ai imaginație creatoare dacă eşti prea împovărat de memorie.

Şi continui: „... *deoarece sunt scriitor şi tot ce scriu îşi are* rădăcinile în *amintirile mele".* Atunci nu prea eşti scriitor. Scrii despre trecut, îți scrii amintirile. Tu nu aduci viitorul în prezent, înregistrezi amintiri. Eşti un arhivar! Poți să devii scriitor, dar pentru asta trebuie să intri în contact cu necunoscutul, nu cu ce îți aminteşti. Amintirile sunt deja moarte. Trebuie să intri în contact cu ceea ce este, trebuie să intri în legătură cu realitatea care te înconjoară. Trebuie să pătrunzi adânc în prezent, astfel încât să prinzi în năvod şi ceva din trecut. Adevărata

creativitate nu se naşte din amintiri, ci din conştienţă. Trebuie să devii mai conştient. Cu cât eşti mai conştient, cu atât e mai mare năvodul şi, fireşte, mai mult peşte prinzi.

Adevărata creativitate nu se naşte din amintiri, ci din conştienţă. Trebuie să devii mai conştient.

Tu spui: .Mă *întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta* posibilă". Nouăzeci şi nouă la sută din artă nu e deloc artă, e gunoi. Rareori apare o operă de artă, foarte rar. Marea majoritate a aşa-zişilor artişti sunt imitatori, tehnicieni - oameni talentaţi, oameni deştepţi, dar nu artişti. Şi dacă acea parte covârşitoare de nouăzeci şi nouă la sută din artă ar dispărea de pe Pământ, ar fi o binecuvântare, pentru că nu are nimic creator.

Acum există ceva foarte util - terapia prin artă. Când oamenii sunt bolnavi, bolnavi mintal, arta poate fi de folos. Bolnavului mintal i se dau culori, pensule şi pânză şi i se spune să picteze ce vrea el. Bineînţeles că ce pictează el e o nebunie, dar după câteva picturi nebuneşti, bolnavul se înzdrăveneşte, redevine întreg la minte. Pictatul a fost ca o purgaţie. I-a curăţat organismul. L-a ajutat, a fost bun pentru el, dar nu e bun pentru alţii.

Uită-te la un tablou de Michelangelo şi poţi să meditezi ore întregi. Şi cu cât meditezi mai mult, cu atât eşti mai liniştit, mai împăcat. Nu e o purgaţie. Michelangelo a adus ceva din necunoscut. El nu şi-a curăţat organismul de nebunie prin pictat. El nu a fost bolnav şi a vrut să scape de boală, nu. El a fost însărcinat, nu bolnav.

A fost însărcinat -însărcinat cu Dumnezeu. în fiinţa lui ceva prinsese rădăcină şi a vrut să-l împartă cu alţii. A fost o rodire, o împlinire. A trăit într-un mod creator şi a iubit viaţa într-un mod creator. A lăsat viaţa să intre în cel mai ascuns altar al lui şi a rămas însărcinat cu viaţa, sau însărcinat cu Dumnezeu. Iar când eşti însărcinat trebuie să naşti.

Michelangelo a născut, Buddha a născut. Şi Beethoven a născut, din el a ieşit ceva de o valoare imensă. Ascultă-i muzica şi eşti transformat, eşti transportat într-o altă lume. El te face să întrezăreşti celălalt ţărm.

Nouăzeci şi nouă la sută din arta modernă este patologică. Dacă ar dispărea de pe Pământ, lumea ar fi foarte sănătoasă. N-ar fi nici o pagubă dacă ar dis-

A
la sută din arta modernă este patologică.
modernă este patologică,

parea, dimpotrivă, ar fi un lucru foarte bun. Mintea modernă este o minte supărată. Este supărată din cauză că omul nu îşi poate contacta fiinţa, din cauză că omul şi-a pierdut tot rostul şi nu-şi cunoaşte semnificaţia.

Una dintre cele mai cunoscute cărţi ale lui Jean-Paul Sartre este *Greaţa.* Asta e starea minţii moderne; mintea modernă e îngreţoşată, e într-un mare chin. Iar chinul este propria ei creaţie.

Friedrich Nietzsche a declarat că Dumnezeu a murit, în ziua în care a declarat acest lucru, a început să înnebunească. Bineînţeles că Dumnezeu nu poate fi mort doar pentru că declari tu asta. Declaraţia ta nu are nici o importanţă. însă în clipa în

care Nietzsche a început să creadă

că Dumnezeu a murit, a început să moară, a început să-si piardă mințile. O lume fără Dumnezeu e menită să fie o lume nebună, pentru că o lume fără Dumnezeu n-ar avea nici un context în care să fie semnificativă. De exemplu, citești o poezie; cuvintele acelei poezii au înțeles numai în contextul poeziei. Dacă scoți un cuvânt din context, el n-are înțeles. în context era foarte frumos. Dacă tai o bucată dintr-un tablou, ea nu are nici un înțeles, pentru că și-a pierdut rădăcinile din context. în tablou era foarte frumoasă. îndeplinea un scop, avea un rost. Acum nu mai are nici un înțeles.

Poți să-mi scoți un ochi din orbită, și el va fi un ochi mort, fără nici un înțeles în el, fără nici un rost. Dacă mă privești în ochi acum, ochii mei sunt plini de înțeles, pentru că ei există în contextul meu total; fac parte dintr-o poezie, fac parte dintr-un tablou mai mare. înțelesul reiese întotdeauna prin raportare la ceva mai mare decât tine.

în ziua în care Nietzsche a declarat că Dumnezeu a murit, a ieșit din context. Fără Dumnezeu, omul nu poate să aibă nici o semnificație, pentru că omul e un cuvânt mic în marea epopee a lui Dumnezeu, omul este o notă mică în marea orchestră a lui Dumnezeu. Singură, acea notă mică ar fi monotonă, ar zgâria urechea, ar fi înnebunitoare.

Asta s-a întâmplat cu Nietzsche. El credea cu adevărat în afirmația sa. Credea că Dumnezeu a murit și că omul e liber, însă a ajuns nebun, nu liber. Iar secolul ăsta l-a urmat pe Nietzsche într-o mie și unul de feluri, și tot secolul a înnebunit. în întreaga istorie a lumii n-a existat nici un secol care să fi fost mai nebun ca acest secol. Istoricii viitori vor scrie despre el ca fiind secolul nebuniei. Este un secol nebun pentru că și-a pierdut contextul.

De ce trăieşti? Ca să ce?

Ridici din umeri. Asta nu ajută prea mult. Pari să existi accidental. Dacă n-ai fi existat, n-ar fi fost nici o diferenţă. Nu e nici o diferenţă dacă existi sau nu.

Nu e nevoie ! de tine, eşti inutil. ! Nu îndeplineşti I nimic aici.

Nu e nevoie de tine, eşti inutil.

Nu îndeplineşti nimic aici. Cum să fii fericit, cum să rămâi sănătos la minte? Existi accidental, doar accidental? Păi, dacă existi accidental. înseamnă că totul e în regulă, crima e în regulă, sinuciderea e în regulă, pentru că ţi-e indiferent, nimic nu contează pentru tine. Dar nu e aşa, nu e totul în regulă, pentru că există câteva lucruri care îţi oferă bucurie şi câteva lucruri care te fac nefericit, câteva lucruri care produc extaz şi câteva lucruri care provoacă doar agonie, câteva lucruri care creează doar iad şi câteva lucruri care te duc în paradis. Nu, toate lucrurile nu sunt la fel. Dar odată ce crezi că Dumnezeu a murit, odată ce pierzi contactul cu totalitatea - şi Dumnezeu nu e decât totalitate... Ce e un val, când a uitat de ocean? Nu e nimic.

Reţine: adevărata artă se naşte din adevărata religiozitate, pentru că religiozitatea este găsirea unei comuniuni cu realitatea.

Tu spui: „Mă întreb cum ar *fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă*". Dacă nouăzeci la sută din aşa-zisa artă ar dispărea, lumea ar fi mult mai bogată, pentru că atunci ar exista adevărata artă. Dacă aceşti pretinşi artişti, aceşti nebuni ar dispărea... şi nu spun că ei n-ar trebui să picteze - trebuie să picteze.

dar ca terapie. Picasso are nevoie de terapie; el trebuie să picteze, dar acele tablouri nu trebuie expuse sau, dacă sunt, să fie numai în ospicii. Ele ar putea ajuta câțiva nebuni să se curețe de nebunii; sunt purgative.

Adevărata artă înseamnă ceva care te ajută să meditezi. Gurdjieff numea adevărata artă artă obiectivă-care te ajută să meditezi. Taj Mahal este artă adevărată. Ai fost vreodată la Taj Mahal? Merită să te duci. într-o noapte cu lună plină, doar stând acolo şi uitându-te la acea frumoasă capodoperă, te vei simți plin de necunoscut. Vei începe să simți ceva de dincolo.

Aş vrea să povestesc cum a *luat fiinţă Taj Mahal. A* venit *un om din Shiraz, Iran. Era* un *mare artist, cel mai* renumit din *Shiraz. I se spunea Shirazi pentru că venea din Shiraz. I se* dusese vestea că *era un vrăjitor,* circulau multe *poveşti despre el. Pe vremea aceea domnea şahul Jahân. El a auzit poveştile şi l-a invitat pe sculptor la curte. Shirazi era un mistic, un mistic sufist.*

Şahul Jahăn l-a întrebat; „Am *auzit că poţi să sculptezi corpul unui* bărbat *sau* al *unei femei doar* atingând mâna bărbatului sau a *femeii, fără să-i vezi deloc faţa. E adevărat?" Shirazi a spus: „Pot să-ţi dovedesc, dar cu o condiţie. Pune după un paravan* sau o *draperie douăzeci şi* cinci *de femei frumoase din palatul tău. Eu le voi atinge* mâinile şi o voi alege pe *cea pe care o voi sculpta. Dacă sculptura va corespunde întru totul realităţii şi vei fi mulţumit, mi-o vei da de soţie pe acea femeie. Asta e credinţa mea".*

Şahul Jahân a fost de acord. Douăzeci şi cinci de sclave frumoase au fost puse după o draperie. Doar din joacă, fiica şahului s-a aşezat şi ea după draperie. Shirazi a trecut de la prima până la a douăzeci şi cincea sclavă, respingându-le pe toate. Când a respins-o pe ultima, fata şahului a întins şi ea mâna. *Shirazi a atins-o, a închis ochii şi a simţit ceva. A spus: „Asta e mâna". A pus pe degetul fetei un inel, ca semn că „Dacă reuşesc, ea îmi va fi soţie".*

Şahul s-a uitat *după draperie şi s-a îngrozit când* a văzut *că era vorba de fata lui. Dar s-a liniştit, spu- nându-şi că era* cu *neputinţă ca Shirazi să realizeze o statuie care s-o reprezinte identic pe fiica sa doar atingându-i mâna.*

Shirazi s-a închis într-o cameră unde, timp de trei luni, a lucrat zi şi noapte. Iar după trei luni, i-a spus şahului să vină cu întreaga curte să vadă. Şahului nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Statuia semăna perfect cu fata *lui. Oricât a încercat să-i găsească un cusur, n-a găsit. Nu-i convenea deloc ca fata lui să se mărite cu* un om *sărac, dar* nu *avea ce face. îşi dăduse cuvântul. De supărare, soţia lui s-a îmbolnăvit. Era însărcinată, şi a murit la naştere. O chema Mumtaz Mahal.*

Şahul se tot frământa cum să-şi salveze fata. L-a chemat pe sculptor şi i-a spus că fusese o greşeală, că era vina fetei, dar că soţia lui murise de supărare la gândul că fata ei avea să se mărite cu un om sărac şi nici el nu era de acord, deşi făcuse o promisiune.

Sculptorul a spus: „N-ai de ce să-ţi faci griji. Trebuia să-mi *spui şi plecam înapoi în Shiraz. Fii liniştit. Nu-ţi cer să te ţii de promisiune. Mă întorc în Shiraz".*

insă şahul a *spus:* „Nu *se* poate. Am promis, mi-am dat cuvântul. Mai *aşteaptă* puţin, lasă-mă *să mă gândesc".*

Principalul sfetnic al şahului a propus: „Uite ce să faci. Ăsta e un *mare artist, a* dovedit-o. Spune-i să *facă o machetă în* memoria soţiei tale. Macheta unui mormânt frumos, cel mai frumos din lume. Şi spune-i că, dacă îţi place macheta şi o aprobi, i-o vei da pe fata ta de soţie. Dacă nu, povestea s-a terminat".

Sculptorul a *fost de acord cu* propunerea, iar şahul *şi-a spus* în sinea Iui: „N-am să aprob nici o machetă".

Şi Shirazi a *făcut multe* machete, toate *foarte* frumoase, dar şahul a spus Ia fiecare „Nu".

Sfetnicul ajunsese la disperare, pentru că acele machete erau rare şi era nedrept să fie respinse. Atunci a lansat zvonul că *fata* şahului s-a îmbolnăvit. Zvonul era menit să ajungă la urechile sculptorului. Şi, conform zvonului, după trei săptămâni de boală, *fata* şahului a murit.

Când sculptorul a auzit că fata murise, a *făcut* ultima machetă, cu inima zdrobită, şi i-a *adus-o şahului,* iar acesta a aprobat-o. Nu mai avea *de ce să se teamă,* Shirazi era încredinţat că *fata* murise, aşa că nu se mai punea problema căsătoriei.

Acel model a devenit Taj Mahal. Acea machetă a fost creată de un mistic sufist.

Cum să creezi imaginea întreagă a unei femei doar atingându-i mâna o dată? El trebuie să fi fost într-un alt gen de spaţiu. în acel moment trebuie să fi fost fără

minte. Acel moment trebuie să fi fost de mare meditație, în acel moment a atins energia, și doar prin simțirea energiei a creat forma întreagă.

în prezent lucrul ăsta poate fi înțeles mult mai logic datorită fotografiilor lui Kirlian, pentru că fiecare energie are modelul ei. Fața ta nu e accidentală, ci se încadrează într-un anumit model de energie. Ochii, părul, culoarea, toate se încadrează într-un anumit șablon de energie.

Odată ce cunoști șablonul energetic, cunoști întreaga personalitate, pentru că șablonul energetic creează totul. Cunoști trecutul, cunoști prezentul, cunoști viitorul. Odată ce s-a desluşit șablonul energetic, se ştie tot ce ți s-a întâmplat şi tot ce o să ți se întâmple.

Asta este arta obiectivă. Acest om a creat Taj Mahal. într-o noapte cu lună plină, meditând la Taj Mahal, inima ta va pulsa de o nouă iubire. Taj Mahal mai poartă încă acea energie a dragostei. Mumtaz Mahal a murit din dragoste pentru fiica ei; șahul Jahăn a suferit din dragoste; iar acest Shirazi a creat acest model pentru că suferea profund, era profund rănit că femeia pe care o alesese nu mai era. Taj Mahal a luat ființă dintr-o mare iubire şi din meditație. El mai poartă încă vibrațiile iubirii. Nu e un monument obişnuit, e special. La fel sunt și piramidele din Egipt și multe, multe lucruri în lume create ca artă obiectivă, create de cei care ştiau ce făceau, create de mari meditatori. Aşa sunt Upanişadele, aşa sunt sutrele lui Buddha, aşa sunt afirmațiile lui Iisus.

Ține minte, pentru mine, creativitatea înseamnă meditație, creativitate, înseamnă o stare de non-minte - atunci Dumnezeu coboară în tine, atunci iubirea izvorăşte

din tine. Atunci din starea ta de bine se întâmplă ceva. starea de bine se revarsă, dă pe afară. Arta astfel creată este o binecuvântare.

Poți să pictezi, poți să scrii ca terapie, dar arde-ți tablourile și arde-ți poeziile. Nu trebuie să expui în fața oamenilor mizeria pe care ai aruncat-o din tine.

mine, creativitatea înseamnă meditație, creativitate, înseamnă o stare de non-minte - atunci Dumnezeu coboară în tine, atunci iubirea izvorăşte din tine.

Eu sunt întru totul pentru arta obiectivă, sunt întru totul în favoarea artei meditative, sunt întru totul pentru ceva care vine de la Dumnezeu.

Şi mai spui: „Lin *Tolstoï n-ar putea deveni niciodată un Buddha".* Cine ți-a spus asta? Un Tolstoi *poate* să devină un Buddha, şi *va deveni* mai devreme sau mai târziu.

Şi continui: __ *dar oare* un *Buddha ar putea să scrie* Războiși pace?". Dar Buddha ce făcea? Eu ce fac aici? Ai citit Gita lui Krishna? E *Război și pacel* Tolstoi a putut să scrie Războiși *pace, Anna Karenina* și multe cărți frumoase, şi nu pentru că era Tolstoi, ci în ciuda faptului că era Tolstoi. Dostoïevski a scris *Idiotul, Crimă și pedeapsă* și una dintre cele mai frumoase cărți, *Frații Karamazov,* nu pentru că era Dostoievski, ci în ciuda acestui lucru. El avea ceva dintr-un buddha; avea ceva extraordinar de religios. Dostoievski era un om religios - nu total, ci în parte, o fărâmă din el era nemaipomenit de religioasă. Era posedat de Dumnezeu, a devenit un vehicul. Bineînțeles, n-a fost un vehicul perfect, multe lucruri au

venit din mintea iui. Totuşi, *Fraţii Karamazov* e o carte frumoasă. Dacă n-ar fi fost scrisă de Dostoievski, ci de cineva fără memorie, fără eu, fără nimic patologic, *Fraţii Karamazov* ar fi fost un al doilea Nou Testament; ar fi fost la fel ca vorbele lui Iisus sau ca *Sutra de diamant,* sau ca *Upanişadele.* Are calitatea necesară!

Depresia postnatală

Când scriu o carte, sunt plină de energie curgătoare şi de încântare. Dar, după ce termin, mă simt atât de pustie şi de moartă, încât abia mai suport să trăiesc. Acum tocmai am **început** *să scriu o carte, dar cu toate că îmi face mare plăcere să scriu,* **în** *timp ce meditez mă copleşeşte teama de pustietatea care aştept să mă cuprindă peste câteva luni. Ce să fac?*

întrebarea asta vine de la o scriitoare. I-am parcurs romanele şi sunt frumoase. Are talent, ştie să spună frumos o poveste, ştie să ţească o intrigă. Şi nu este numai cazul ei, aşa se întâmplă cu aproape toţi care sunt creatori în vreun fel. Totuşi, interpretarea e greşită, iar de interpretare depind foarte multe. Când o femeie poartă în pântec un copil, e plină. Firește, după ce copilul se naşte, ea se va simţi goală. Va simţi lipsa noii vieţi care pulsa şi dădea din picioare în pântecul ei. După naşterea copilului, se va simţi pustie câteva zile. Dar iubind copilul şi ajutându-l să crească, va uita de golul din ea. Pentru un artist, lucrul ăsta nu e cu putinţă. Odată ce a terminat de scris un roman, el simte o pustietate adâncă. Şi ce să mai facă

acum cu cartea? Artistul e într-o situație mai dificilă decât o mamă. Odată ce cartea e terminată, e terminată, nu are nevoie de ajutor, nu are nevoie de iubire. Nu va crește. E perfectă, s-a născut adultă. Un tablou terminat e terminat, n-ai ce să-i mai faci. Artistul se simte foarte pustiu. Dar această pustietate trebuie analizată.

Nu spune că ești epuizată; mai degrabă spune că ești istovită. Nu spune că ești pustie, pentru că fiecare pustietate are în ea și o plinătate. Privești dintr-un unghi greșit.

Intri într-o încăpere ce are mobilă, tablouri pe pereți și alte lucruri. Apoi. toate acele lucruri sunt scoase din încăpere și intri din nou în ea. Cum o vezi acum? O vei numi încăpere goală sau încăpere plină? „încăpere“ înseamnă spațiu. Cu mobila scoasă, încăperea e plină. Când mobila era acolo, încăperea nu era plină; o mare parte din spațiu lipsea din cauza mobilei. Acum spațiul e complet, pustietatea e totală.

Așadar, poți privi din două unghiuri. Dacă te uiți numai la mobilă și nu vezi spațialitatea camerei, ea îți va părea goală, pustie. Dar dacă vezi direct pustietatea, vei simți foarte multă libertate, care înainte nu era din cauză că spațiul lipsea, nu te puteai mișca în voie. Continuă să tot aduci mobilă și va veni un moment când n-ai să te mai poți mișca deloc din cauză că tot spațiul a dispărut.

Odată am stat în casa unui om foarte bogat. Era foarte bogat, dar nu avea gust. Casa lui era atât de plină, încât nu mai era deloc casă. Nu puteai să te miști, îți era frică să te miști ca să nu dărâmi vreo piesă antică prețioasă. Și lui îi era frică să se miște. Servitorii erau permanent

speriați. Mi-a dat cea mai bună, cea mai frumoasă cameră *din casă.* Eu i-am spus: „Asta nu-i cameră, e muzeu. Te rog să-mi dai ceva unde pot să mă mișc. Asta nu-i încăpere, încăperea aproape a dispărut!"

Încăperea înseamnă liberta- *I tea pe care* ți-o dă spațiul. Când *j* iucrezi, când creezi, mintea ți-e plină de multe lucruri. Mintea *I e* ocupată. Când scrii un roman , mintea e ocupată.

încăperea înseamnă libertatea pe care ţi-o dă spaţiul.

E prea multă *I mobilă* în ea, mobilierul min- *I* ții - gânduri, sentimente, caractere. Apoi termini cartea. Dintr-odată, mobila dispare. Te simți golită. Dar n-ai de ce să *te* întristezi. Dacă priveşti treaba asta aşa cum trebuie, te vei simți eliberată de o obsesie, de o ocupație. Te vei simți din nou liberă, neîmpovărată. Personajele din roman nu se mai mişcă acolo. Musafirii au plecat, iar gazda se simte în largul ei. Bucură-te de asta. Tristețea şi teama ta sunt cauzate de faptul că interpretezi greşit. Bucură-te că eşti liberă. N-ai observat niciodată că atunci când îți vine un musafir te simți bine, iar atunci când pleacă te simți şi mai bine? Plecarea lui îți iasă la dispoziție tot spațiul.

Scrierea unui roman este înnebunitoare, pentru că atâtea personaje devin musafiri, şi fiecare personaj are *stilul* iui. Nu întotdeauna îl ascultă pe scriitor. Uneori o ține pe-a lui şi îl forțează pe scriitor să meargă într-o anumită direcție. Scriitorul începe romanul, dar nu-1 termină el. Acele personaje îl termină singure. Este ca atunci când dai naştere unui copil. Tu naşti copilul, dar apoi copilul

se mişcă singur, de capul lui. Poate că mama se gândeşte că el va ajunge doctor, dar el ajunge muncitor cu ziua. Ce vină are ea? Ea s-a străduit cât a putut, dar el ajunge muncitor cu ziua.

Acelaşi lucru se întâmplă când scrii un roman. începi cu un personaj şi ai de gând să faci din el un sfânt, iar el devine un păcătos. Şi îţi spun, e la fel ca şi cu copilul: mama e îngrijorată, romancierul e îngrijorat. Romancierul voia ca personajul lui să ajungă un sfânt, iar el a ajuns un păcătos şi nu se poate face nimic. El se simte neajutorat, se simte folosit de personajele lui. Ele sunt fanteziile lui, dar odată ce a cooperat cu ele, au devenit aproape reale.

Şi nu va avea tihnă până nu va scăpa de ele. Dacă ai o carte în minte, trebuie s-o scrii ca să scapi de ea. Scrisul este o despovărare.

(*fc)

De asta oamenii creatori înnebunesc aproape întotdeauna.

înnebunesc aproape întotdeauna.

Mediocrităţile nu înnebunesc, n-au de ce să înnebunească, ele n-au în viaţa lor nimic înnebunitor. Creatorii înnebunesc aproape întotdeauna. Un Van Gogh va înnebuni, un Nijinski va înnebuni, un Nietzsche va înnebuni. De ce înnebunesc ei? Pentru că sunt foarte ocupaţi, pentru că în mintea lor se petrec foarte multe lucruri. N-au în ei înşişi un spaţiu al lor. în ei stau foarte mulţi oameni care vin şi pleacă, e o forfotă continuă, înnebunitoare. Este ca şi cum ar sta în mijlocul traficului. Fiecare artist trebuie să plătească pentru asta.

[redacted]

y ; v

Ia aminte, când termini o carte, fii fericită, bucură-te de acel spațiu pentru că. mai devreme sau mai târziu, va apărea o nouă carte. Romanele apar dintr-un romancier la fel cum apar frunzele dintr-un copac. Ele sunt naturale, nu se poate face nimic.

Așa că uneori, toamna, când frunzele au căzut, și copacul stă singur, fără frunze, profilat pe cer. bucură-te. Nu o numi pustietate, numește-o un nou gen de plinătate - ești plină de tine. Te odihnești în tine, fără să te mai deranjeze nimeni. Fiecare artist are nevoie de această perioadă de odihnă; e un proces natural. Corpul fiecărei mame are nevoie de puțină odihnă. Un copil se naște și altul e conceput... lucrul ăsta se întâmpla în Orient, iar în India continuă să se întâmple. La treizeci de ani o femeie e aproape bătrână din cauză că a născut continuu, fără să aibă o perioadă de recuperare, de reîntinerire a ființei, de singurătate. Este epuizată, obosită. Tinerețea, prospețimea, frumusețea ei s-au dus. Când dai naștere unui copil, e nevoie de o perioadă de odihnă în care să te recuperezi. să-ți recapeți energia pe care i-ai dat-o copilului, să-ți revii astfel încât să poți naște din nou.

Când scrii un roman, dacă e cu adevărat o operă de artă, la terminarea lui te vei simți pustie. Dacă însă e doar un fel de jurnalism pe care l-ai făcut pentru bani, în baza unui contract încheiat cu un editor, atunci nu e foarte profund. Nu te vei simți pustie după el, te vei simți la fel. Cu cât e mai profundă creația ta, cu atât mai mare e pustietatea pe care o simți după aceea. Cu cât e mai mare furtuna, cu atât e mai mare liniștea de după ea. Bucură-te

de asta. Furtuna e bună, bucură-te de ea; şi liniştea de după ea e bună. Ziua e frumoasă, e plină de activitate; şi noaptea e frumoasă, plină de inactivitate, de pasivitate, de pustietate. Dormi. Dimineaţa te întorci în lume plin de energie, gata să lucrezi, să acţionezi.

Să nu te temi de noapte. Mulţi oameni se tem. Există o sannyasină căreia i-am dat numele de Nisha. „Nisha" înseamnă noapte. Ea vine mereu la mine şi mă roagă să-i schimb numele. îmi spune; „Mie mi-e frică de noapte. Din atâtea nume, de ce mi-ai dat tocmai numele ăsta? Schimbă-l". Dar n-am să i-l schimb. I l-am dat cu bună ştiinţă, din cauza fricii ei de întuneric, a fricii ei de pasivitate, a fricii ei de relaxare, a fricii ei de capitulare. Toate astea sunt cuprinse în cuvântul „noapte", *nisha.*

Trebuie să accepţi şi noaptea. Numai atunci devii complet, plin, întreg.

să accepţi şi noaptea. Numai atunci devii complet, plin, întreg.

Aşa că nu lua în nume de rău pustietatea pe care o simţi după ce termini de scris un roman. Acea pustietate e frumoasă, mai frumoasă decât zilele de creaţie, deoarece creativitatea rezultă din pustietate. Bucură-te de acea pustietate, fii fericită, simte-te binecuvântată. Accept-o, primeşte-o ca pe o binecuvântare, şi vei vedea curând că eşti iarăşi plină de activitate şi se va naşte o carte mai grozavă. Nu trebuie să fii îngrijorată. N-ai de ce să fii îngrijorată. Este doar interpretarea greşită a unui fenomen frumos.

însă omul trăieşte In cuvinte. Odată ce ai dat unui lucru un nume greşit, începi să te temi de el. Fii foarte, foarte precisă. Ia aminte întotdeauna la ce spui, pentru că vorbele nu sunt doar simple vorbe, ele au asociaţii adânci în fiinţa ta. Odată ce numeşti un lucru pustietate, ţi se face frică de acest cuvânt.

în India avem cuvinte mai bune pentru pustietate. Noi îi spunem *shunya.* însuşi cuvântul e pozitiv, n-are nimic negativ în el. E frumos. înseamnă pur şi simplu spaţiu, fără hotare - shunya. Şi am numit *shunya* ţelul suprem. Buddha spune că atunci când devii shunya, când devii nimicul absolut, ai atins supremul.

Poetul, pictorul, artistul sunt pe cale de a deveni mistici. Toată activitatea artistică se îndreaptă spre religiozitate. Când eşti activ, când scrii o poezie, eşti în minte. Când poezia se naşte eşti istovit, şi mintea ia o pauză de odihnă.

La fel se întâmplă şi cu tine după ce termini o carte. Foloseşte acele momente pentru a te prăbuşi în fiinţa ta. Nu o numi pustietate, numeşte-o deplinătate; numeşte-o fiinţă, numeşte-o adevăr, numeşte-o Dumnezeu. Şi atunci vei fi în stare să simţi binecuvântarea acelei stări.

Creativitatea şi încrucişarea

Simt un îndemn spre exprimarea artistică **fi am** *primit instruire* **clasică în** *muzica occidentală. Deseori simt că această instruire întemniţează creativitatea spontană.* **fi în** *ultima vreme mi-a fost foarte greu să exersez*

în *mod regulat. Nu* **mai ştiu** *sigur care sunt calităţile adevăratei arte şi prin care proces* **artistul produce şi creează artă** *autentică. Cum să simt artistul din mine?* Paradoxul artei este că mai întâi trebuie să-i înveţi disciplina. şi apoi trebuie s-o uiţi de tot. Dacă nu-i cunoşti ABC-ul, nu vei putea să pătrunzi

foarte adânc în ea. Dacă însă îi cunoşti numai tehnica şi exersezi mereu, vei ajunge foarte îndemânatic din punct de vedere tehnic, dar vei rămâne tehnician: n-ai să ajungi niciodată artist.

In zen se spune că dacă vrei să fii pictor, trebuie să înveți să pictezi doisprezece ani, iar apoi, în doisprezece ani, trebuie să uiți totul. Să uiți de tot de pictură, să nu aibă nici o legătură cu tine. Timp de doisprezece ani meditezi, tai lemne, cari apă de la fântână, faci orice în afară de pictură.

Apoi, într-o zi, vei fi în stare să pictezi. Pentru asta îți trebuie douăzeci şi patru de ani: doisprezece ani ca să înveți tehnica şi doisprezece ani ca să uiți tehnica. După această perioadă de douăzeci şi patru de ani. tehnica a ajuns să facă parte din tine. Acum poți să fii spontan. Tehnica nu te mai împiedică, nu te mai întemnițează.

Acum nu mai continua să exersezi. Uită de tot de muzica clasică. Fă alte lucruri, apucă-te de grădinărit, sculptează, pictează, fă ce vrei, dar uită de muzica clasică, de parcă nici n-ar exista. Las-o să rămână câțiva ani în adâncul ființei tale. ca să fie digerată. Pe urmă nu va mai fi o tehnică. Atunci, într-o zi, vei simți un îndemn brusc, şi atunci vei începe iarăşi să cânți. Şi când vei reîncepe

să cânți, să nu-ți bați prea mult capul cu tehnica, altfel n-ai să fii niciodată spontan.

Fii puțin inovator - asta înseamnă creativitate. Inventează procedee noi, mijloace noi. încearcă să faci ceva ce n-a mai făcut nimeni. Oamenii care dau dovadă de cea mai mare creativitate sunt cei a căror instruire este în altă disciplină.

De exemplu, dacă un matematician începe să cânte la un instrument, el aduce ceva nou în lumea muzicii. Dacă un muzician devine matematician, el aduce ceva nou în lumea matematicii. Marea creativitate se produce prin oamenii care trec de la o disciplină la alta. Asta seamănă cu încrucișarea. Iar copilul care rezultă din încrucișare este mult mai sănătos, mult mai frumos.

De asta în toate țările este interzisă de secole căsătoria între frate şi soră. Căsătoria e mai bună dacă se face între oameni care sunt rude îndepărtate sau nu sunt rude deloc. Ar fi bine dacă oamenii dintr-o rasă s-ar căsători cu altă rasă, şi cel mai bine ar fi ca, dacă într-o zi vom descoperi că pe altă planetă există oameni, pământenii să se căsătorească cu ei. Atunci ar lua ființă rase mai noi.

Interzicerea căsătoriei dintre frate şi soră este importantă din punct de vedere ştiințific. Dar n-a fost elaborată în amănunt până la extrem. Logica extremă este că nici un indian nu trebuie să se căsătorească cu alt indian, nici un neamț nu trebuie să se căsătorească cu alt neamț. Cel mai bine e ca neamțul să se căsătorească cu o indiancă, indianul cu o japoneză, japonezul cu o africancă, evreul cu o creştină, creştinul cu o hindusă, hindusul cu

o mahomedană. Aşa ar fi cel mai bine. Lucrul ăsta ar înălţa conştiinţa întregii planete. Copiii ar fi mai buni în toate privinţele.

suntem atât de proşti. încât facem orice, acceptăm orice.

Dar noi suntem atât de proşti încât facem orice, acceptăm orice.

Am auzit o anecdotă.

Chauncey, un tânăr chipeş, vorbea serios cu mama *sa.* „Mamă, a sosit vremea să avem o *discuţie de Ia* inimă *Ia* inimă *despre relaţia mea cu Myron. Ca să fiu* întru *totul sincer, relaţia noastră* s-a *transformat* în ceva frumos şi bun şi *chiar sfânt. Adevărul e că ne* iubim. Vrem să ne *căsătorim cât mai repede cu* putinţă, şi *sperăm să ne dai binecuvântarea ta.“*

*„Dar, Chauncey", protestă mama „*ţi *dai seama ce* spui? Sincer, te *aştepţi* să-mi dau *consimţământul Ia o astfel de căsătorie? Ce va spune lumea? Ce vor* gândi prietenii şi vecinii *noştri?"*

„Ah, mamă, nu m-aş fi *aşteptat Ia atitudinea asta din* partea ta. Tocmai *tu! Şi ce* prieteni buni am *fost!"*

„Dar, fiule, nu poţi nesocoti *convenţiile!"*

„Bine, mamă. hai să *vorbim pe faţă, ca nişte oameni civilizaţi. Exact şi precis, ce obiecţie ai putea avea tu sau altcineva ca eu şi* Myron să ne căsătorim?"

„Ştii foarte bine ce obiecţie am. £ *evreu!"*

Oamenii sunt foarte mult unul împotriva altuia. Sunt de atât timp condiţionaţi pentru acest antagonism, încât

au uitat de tot că suntem cu toţii fiinţe umane, că aparţinem aceluiaşi pământ, aceleiaşi planete.

Cu cât e mai mare distanţa dintre soţ şi soţie, cu atât mai bun va fi rodul căsătoriei lor. Şi la fel se întâmplă în pictură, în muzică, în matematică, în fizică, în chimie - un fel de încrucişare. Ori de câte ori un om trece de la o disciplină la alta, el aduce aroma disciplinei lui, cu toate că acea disciplină nu poate fi practicată. Ce să faci cu muzica atunci când treci la fizică? Trebuie să uiţi de tot de ea, însă ea rămâne în fundal; a ajuns să facă parte din tine şi te va afecta orice ai face. Fizica e foarte departe de muzică, dar mai devreme sau mai târziu vei găsi teorii, ipoteze care vor avea cumva aroma şi culoarea muzicii. S-ar putea să începi să simţi că lumea e o armonie, nu un haos, ci un cosmos. Lucrul ăsta nu e cu putinţă pentru cineva care nu ştie nimic despre muzică.

Dacă un dansator trece Ia muzică, el aduce ceva nou, contribuie cu ceva nou la muzică.

Dacă un dansator trece la muzică, el aduce ceva nou, contribuie cu ceva nou la muzică.

Propunerea mea e ca oamenii să treacă de la o disciplină la alta. Când te obişnuieşti cu o disciplină, când tehnica devine o temniţă pentru tine, treci la altă disciplină. E o idee bună, e o idee grozavă. Te vei pomeni devenind din ce în ce mai creator.

însă trebuie să ţii minte un lucru: dacă eşti cu adevărat creator, s-ar putea să nu ajungi renumit. Unui adevărat

creator îi ia timp să devină renumit, pentru că el

trebuie să creeze valori noi. criterii noi. numai apoi poate fi judecat. El trebuie să aştepte cel puţin cincizeci de ani. Când ajunge să fie apreciat, e deja mort. Dacă vrei faimă, uită de creativitate. Exersează întruna, fă lucruri la care eşti mai îndemânatic, pe care le faci cât mai bine din punct de vedere tehnic, şi vei fi renumit, pentru că oamenii înţeleg asta. Tehnica e deja acceptată.

Ori de câte ori aduci ceva nou în lume. e de aşteptat să fii respins. Lumea nu iartă un om care aduce ceva nou. E de aşteptat ca omul creator să fie pedepsit, ţine minte asta. Lumea apreciază omul ne- ---------- creator, dar îndemânatic, omul () perfect din punct de vedere , . . . E de aşteptat tehnic, pentru ca perfecţiunea ca omul creator tehnică înseamnă pur si sim- „ ... să fie pedepsit, piu perfecţiunea trecutului. Şi . ţine minte asta. toţi oamenii înţeleg trecutul,_____

toţi au fost educaţi să îl înţeleagă. Să aduci ceva nou în lume înseamnă să nu-1 aprecieze nimeni; este atât de nou încât nu există criterii în baza cărora să poată fi evaluat. Nu există mijloace care să-i ajute pe oameni să-l înţeleagă. Vor trebui să treacă cel puţin cincizeci de ani ca oamenii să înceapă să-l aprecieze, iar la acea vreme artistul va fi mort.

Vincent Van Gogh n-a fost apreciat pe vremea lui. N-a vândut nici măcar un tablou. Acum fiecare pânză a lui se vinde cu milioane de dolari - şi sunt aceleaşi pânze! Vincent Van Gogh avea lumea lui. El a adus o nouă viziune. Au trebuit să treacă multe decenii pentru ca omenirea să înceapă încetul cu încetul să simtă că există ceva

în tablourile lui. Omenirea e înceată şi letargică, ea rămâne în urma timpului. Iar omul creator este întotdeauna înaintea vremii sale, de aici decalajul.

Aşa că, dacă vrei într-adevăr să fii creator, va trebui să accepţi că nu vei fi renumit, că nu vei fi cunoscut. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, trebuie să înveţi fenomenul simplu al .artei de dragul artei", fără nici un motiv. Trebuie să-ţi placă ceea ce faci. Dacă poţi găsi câţiva prieteni cărora să le placă ce faci tu, bine; dacă nu, bucură-te singur. E suficient să îţi placă ţie. Dacă te simţi împlinit prin ceea ce faci, e suficient.

Tu îmi spui; „Nu mai *ştiu sigur care sunt calităţile adevăratei arte".*

Adevărata artă este cea care te ajută să te liniştesti, să fii plin de bucurie, care îţi dă motiv de sărbătoare, te face să dansezi - este lipsit de relevanţă dacă mai participă cineva la bucuria ta sau nu. Adevărata artă e cea care devine o punte între tine şi Dumnezeu. Adevărata artă este o meditaţie, te absoarbe într-atât încât eul dispare.

Adevărata artă este lucrul făcut cu mare plăcere, care te face să uiţi de tine, care te copleşeşte de pace şi bucurie.
Şi nu băga în seamă ce spun criticii. Criticii nu ştiu nimic despre artă. De fapt, critici devin cei care nu pot să fie artişti. Dacă nu poţi să iei parte la alergări, dacă nu poţi să fii atlet olimpic, măcar stai pe margine şi aruncă în alergători cu pietre; asta poţi s-o faci uşor.

Asta fac criticii. Ei nu pot să fie participanţi, nu pot să creeze nimic. Am auzit de un mistic căruia îi plăcea foarte mult să picteze, şi toţi criticii de pe vremea lui erau
împotriva lui. Veneau la el pe rând şi spuneau: „Asta nu-i bine, aia nu-i bine". Misticul a ajuns să se sature de ei, aşa că, într-o zi, şi-a agăţat în faţa casei toate picturile şi i-a invitat pe toţi criticii să vină cu pensule şi culori ca să-i corecteze tablourile - criticaseră destul, acum era vremea să corecteze. N-a apărut nici un critic. E uşor să critici, e greu să corectezi. Şi, după asta, criticii nu i-au mai criticat

tablourile. Misticul a făcut ceea ce trebuia.

Aşa că nu lua în seamă ce spun criticii. Importante sunt simţirea ta, căldura lăuntrică, strălucirea lăuntrică. Dacă ceea ce faci îţi dă o senzaţie de căldură, îţi trezeşte bucurie, atunci acel lucru devine o punte între tine şi Dumnezeu. Arta poate să fie rugăciunea cea mai adâncă, meditaţia cea mai profundă. Ea te conduce încet, pas cu pas, spre Dumnezeu. Aşadar, ăsta este criteriul meu: dacă ea te conduce spre Dumnezeu, este artă autentică, artă adevărată.

Arta banilor

Poţi *să* **vorbeşti despre bani? Ce e cu** *toate aceste sentimente legate de* **bani? Ce îi** *face atât de* **puternici încât oamenii îşi sacrifică viaţa pentru ei?**

Asta e o întrebare foarte interesantă.

Toate religiile condamnă bogăţia, pentru că bogăţia îţi dă tot ce poate fi cumpărat în viaţă. Şi aproape tot poate fi cumpărat, cu excepţia acelor valori spirituale precum iubirea, compasiunea, iluminarea, libertatea. Aceste câteva lucruri reprezintă excepţii, iar excepţiile întăresc regula. Orice altceva se poate procura cu bani.

Cum toate religiile sunt împotriva vieții, ele sunt implicit și împotriva banilor. Ăsta e un corolar natural. Viața are nevoie de bani pentru că are nevoie de confort - viața are nevoie de mâncare bună, viața are nevoie de haine bune, viața are nevoie de case bune. Viața are nevoie de literatură, de muzică, de artă, în general. Viața e vastă!

nu înțelege muzica clasică e infirm.

Omul care nu înțelege muzica clasică e infirm. E surd. O fi având el auzul bun din punct de vedere medical, dar metafizic...

înțelegerea muzicii clasice este posibilă numai dacă înveți, și e o învățătură pe termen lung. Dar, ca să înveți s-o înțelegi, trebuie să n-ai probleme cu foamea, cu sărăcia, cu tot felul de prejudecăți. Trebuie să fii liber de toate acestea.

De exemplu, mahomedanii au interzis muzica; ei au lipsit omul de o experiență fantastică. Lucrul ăsta s-a întâmplat pe vremea domniei lui Aurangzeb. El a fost unul dintre cei mai puternici împărați mahomedani.

Și nu era numai puternic, era extrem de neîndurător.

Până ia el, împărații mahomedani interziceau numai acea muzică ce era împotriva Islamului. Insă Aurangzeb a declarat că. dacă în Delhi era auzită vreo muzică, muzicantul avea să fie *imediat decapitat. Iar Delhi era plin de muzicanți, lucru firesc, deoarece era de mii de ani capitala țării.*

Când au auzit de această declarație, toți muzicanții s-au adunat-și erau mii-si s-au dus să protesteze

la palatul lui Aurangzeb. Au făcut o momăie care semăna cu un mort şi s-au dus cu ea la *palat.*

Aurangzeb a ieşit in balcon şi a întrebat:„Cine a murit?"

Protestatarii au răspuns:,Muzica. Tu ai omorât-o".

Aurangzeb a spus: „£ *bine că a murit. Acum fa- ceţi-mi plăcerea şi săpaţi o groapă cât mai adâncă, astfel încât să nu mai iasă niciodată din ea".*

Miile de muzicanţi şi lacrimile lor n-au avut nici un afect asupra lui Aurangzeb - el făcea ceva „sacru".

Muzica e interzisă de mahomedani. De ce? Pentru că. în Orient, muzica era interpretată în principal de femei frumoase. în Orient şi în Occident înţelesul cuvântului „prostituată" diferă. în Occident prostituata îşi vinde corpul. în Orient, în trecut, prostituata nu îşi vindea corpul; ea îşi vindea geniul, dansul, muzica.

Te va surprinde să afli că fiecare rege indian îşi trimitea fiii care urmau să-i fie succesori să trăiască un număr de ani cu mari prostituate. Tinerii erau trimişi să înveţe eticheta, gentileţea, muzica, dansul, pentru că un rege trebuia să ştie de toate. El trebuia să înţeleagă frumuseţea, logica, bunele maniere. Asta era vechea tradiţie indiană.

Mahomedanii au întrerupt-o. Muzica era împotriva religiei lor. De ce? Deoarece, ca să înveţi muzica, trebuia să intri în casa unei prostituate. Mahomedanii condamnă veselia, or, casele prostituatelor erau pline de râsete, de cântece, de dans. Aşa că pur şi simplu au interzis muzica; să asculţi muzică era un păcat.

Acelaşi lucru l-au făcut şi alte religii, din motive diferite, dar toate retează bogăţia omului. Şi principala învăţătură este renunţarea la bani.

Logica e simplă. Dacă n-ai bani, nu poţi să ai nimic altceva. Decât să taie ramurile, religiile au tăiat rădăcinile. Omul fără bani e flămând, dezbrăcat, cerşetor. Nu te aştepţi de la el să aibă timp de Dostoievski, de Nijinski, de Bertrand Russell, de Albert Einstein; nu, e imposibil.

Toate religiile laolaltă au făcut omul cât mai sărac cu putinţă. Au condamnat banii atât de mult, au lăudat sărăcia atât de mult încât, în ceea ce mă priveşte, ele sunt cei mai mari criminali pe care i-a cunoscut lumea.

Toate religiile laolaltă au făcut omul cât mai sărac cu putinţă.

Uite ce spune Iisus: .Mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât să intre un bogat în împărăţia lui Dumnezeu". Ce zici de asta?

Bogăţia e condamnată, banii sunt condamnaţi. Lumea e împărţită în două tabere. Nouăzeci şi opt la sută dintre oameni trăiesc în sărăcie, dar cu o mare consolare, că acolo unde bogaţii nu vor putea să intre, ei vor fi primiţi cu braţele deschise. Iar doi la sută, care sunt bogaţi, trăiesc cu imensa vinovăţie că sunt bogaţi.

Din cauza vinovăţiei nu se pot bucura de bogăţia lor, în inima lor există teama că s-ar putea să nu fie lăsaţi să intre în paradis. Bogăţia nu-i consolează.

Bogatul trăieşte într-o permanentă stare de teamă. Chiar dacă se bucură de lucruri sau încearcă să se bucure.

vinovăția îi otrăvește bucuria. Poate că face dragoste cu o femeie frumoasă, dar numai corpul e cel care face dragoste. El se gândește la paradisul în care cămilele intră, iar el stă afară și se uită. Ei bine, poate omul ăsta să facă dragoste? El știe că viața e scurtă, iar după aceea e doar întuneric și focul iadului. El trăiește cu o teamă paranoică.

Săracul trăiește deja în iad, dar măcar are o consolare. Poate părea paradoxal, dar în țările sărace oamenii sunt mai mulțumiți decât cei din țările bogate. Am văzut în India oameni extrem de săraci care n-au nici o nemulțumire. Iar americanii umblă prin lume după călăuzire spirituală - e normal, ei nu vor să fie înfrânți de cămile; ei vor să intre în împărăția lui Dumnezeu.

Poate că sunt prima persoană care are respect pentru bani, pentru bogăție, pentru că banii te pot face bogat multidimensional.

Un sărac nu poate să-l înțeleagă pe Mozart, un flămând nu poate să-l înțeleagă pe Michelangelo, un cerșetor nu se va uita nicicând la tablourile lui Vincent Van Gogh. Oamenii care suferă de foame n-au destulă energie ca să fie inteligenți. Inteligența vine numai atunci când debordezi de energie. Săracii își epuizează energia în câștigarea pâinii. Ei nu au inteligență, nu pot să înțeleagă Frații *Karamazov,* ei ascultă doar prostiile pe care le spune un preot în biserică.

Nici preotul nu pricepe ce spune, nici cei din audiență. Cei mai mulți dintre ei dorm buștean, obosiți după șase zile de muncă. Iar preotului îi convine că ei dorm, căci așa nu mai trebuie să pregătească o predică nouă. Continuă

A

să o spună pe cea veche. Toată lumea doarme, nimeni nu-şi va da seama că sunt traşi pe sfoară.

Bogăția e la fel de importantă ca muzica frumoasă, ca marea literatură.

Există oameni care s-au născut cu capacitatea de a fi muzicieni. Mozart a început să cânte la trei ani. La trei ani, alți mari maeştri ai muzicii erau departe de el. Ei bine, el s-a născut cu acea creativitate. Van Gogh n-a urmat nici o şcoală de artă, dar a devenit unul dintre cei mai mari pictori din lume. Acum câțiva ani am văzut un tablou de-al lui. De acel tablou râseseră toți pictorii din vremea lui, ce să mai spunem de alții? Râseseră pentru că el pictase stelele aşa cum nu le mai văzuse nimeni. Stelele lui sunt ca o nebuloasă, fiecare stea e în mişcare, ca o roată care se învârteşte continuu. Ceilalți pictori spuneau că e nebun, că alea nu erau stele. Mai mult, copacii pictați de el sub stele ajungeau mult mai sus. Cine a mai văzut astfel de copaci? Asta e nebunie curată!

însă fizicienii au descoperit acum că Van Gogh avea dreptate: stelele nu sunt aşa cum arată, sunt exact cum le-a pictat Van Gogh. Bietul Van Gogh! Ce ochi trebuie să fi avut acel om ca să vadă ceea ce fizicienilor le-a luat o sută de ani să descopere, cu toate laboratoarele şi tehnologia lor. Şi, foarte ciudat, doar cu ochii, fără telescoape,

Van Gogh a văzut forma exactă a stelelor. Ele se rotesc, nu sunt statice aşa cum le vedem noi. Iar când a fost întrebat unde a găsit acei copaci care se înalță mai sus de stele, el a răspuns: „Am găsit aceşti copaci stând lângă ei şi ascultându-le ambițiile. Am auzit copacii spu- nându-mi că au ambiția să ajungă la stele".

Poate vor mai trece nişte secole până când oamenii de ştiinţă vor descoperi că. intr-adevăr, copacii sunt ambiţioşii pământului. Un lucru e sigur - copacii se mişcă împotriva legii gravitaţiei. Pământul îi lasă să se împotrivească gravitaţiei, îi susţine.îi ajută. Poate că pământul vrea să comunice cu stelele.

mai trece nişte secole până când oamenii de ştiinţă vor descoperi că. într-adevăr, copacii sunt ambiţioşii pământului.

Pământul e viu, şi viaţa vrea mereu să ajungă tot mai sus.

Aspiraţiile ei nu au limite. Cum să înţeleagă săracii acest lucru?

Ei nu au inteligenţă.

Vreau să-ţi amintesc că aşa cum unii s-au născut pictori, poeţi, muzicieni, alţii s-au născut creatori de bogăţie. Nici ei nu au fost apreciaţi. Nu toată lumea poate să fie un Henry Ford.

Henry Ford s-a născut sărac şi a ajuns cel mai bogat om din lume. Trebuie că a avut talent la făcut bani, la creat bogăţie. Nu-i o treabă uşoară să creezi bogăţie. Flenry Ford trebuie preţuit la fel ca oricare maestru al muzicii, la fel ca oricare mare scriitor; de fapt, el trebuie preţuit mai mult, deoarece cu banii lui se poate procura toată arta din lume.

Eu respect banii. Banii sunt una dintre cele mai mari invenţii ale omului. Ei sunt doar un mijloc. Numai tâm- piţii i-au condamnat; probabil că au fost invidioşi că alţii au bani, şi ei nu. Invidia lor a devenit condamnare.

Banii nu sunt decât un mijloc ştiinţific de schimb, înainte să existe bani, oamenii erau în dificultate. în toată lumea exista trocul. Aveai o vacă şi o dădeai la schimb pe un cal. Ei bine, e complicat să faci asta o viaţă. Trebuie să găseşti un om care e dispus să-şi dea calul pe o vacă. E treabă complicată! Poate ai să găseşti oameni care au cai, dar nu-i interesează să-şi ia o vacă. Şi poate ai să găseşti oameni care vor vaci, dar n-au cai. E normal ca în astfel de condiţii oamenii să fie săraci. Banii au simplificat lucrurile. Omul care vrea să vândă vaca nu trebuie să-l caute pe cel care vrea să vândă calul. El vinde vaca, ia banii şi îl găseşte pe cel care vinde calul, dar pe care nu-1 interesează o vacă.

Banii au devenit mijlocul de schimb, şi sistemul trocului a dispărut. Banii i-au făcut omenirii un mare serviciu şi, pentru că oamenii au putut să vândă şi să cumpere, fireşte că au devenit tot mai bogaţi.

Trebuie să se înţeleagă un lucru: cu cât circulă banii mai mult, cu atât mai mulţi bani ai.

(**)
Trebuie să se înţeleagă un lucru: cu cât circulă banii mai mult, cu atât mai mulţi bani ai.

De exemplu, dacă eu am numai un dolar la mine... E doar un exemplu, n-am nici unul, n-am nici măcar un cent - n-am nici măcar buzunare! Uneori îmi fac probleme că, dacă aş avea un dolar, unde l-aş ţine? [

De exemplu, dacă am un dolar şi continuu să-l păstrez pentru mine, în acest amfiteatru există numai un dolar. Dar dacă cumpăr ceva, iar dolarul trece în mâna

altcuiva, am obținut valoarea dolarului, am luat ceva de care mă voi bucura. Nu pot să mănânc dolarul, cum să mă bucur de el păstrându-l? Mă pot bucura de el doar cheltuindu-l. Eu mă bucur, iar dolarul ajunge la altcineva. Acum. dacă el îl păstrează, în acest amfiteatru există doar doi dolari - unul de care m-am bucurat deja eu şi altul pe care îl păstrează nefericitul ăla. Dar dacă nimeni nu e cărpănos şi toți pun în circulație dolarul cât mai repede, atunci, dacă aici sunt trei mii de oameni, trei mii de dolari vor fi folosiți. Şi asta e o singură tură. Cu cât sunt mai multe ture, cu atât sunt mai mulți dolari. Nimic nu intră - de fapt, există doar un dolar -, dar, circulând, el se multiplică.

Banii nu trebuie păstrați. în clipa în care i-ai primit, cheltuieşte-i! Nu pierde vremea, pentru că pierzând vremea, împiedici banii să se înmulțească.

Banii sunt o invenție fantastică. Ei îi îmbogățesc pe oameni, îi ajută să aibă tot felul de lucruri pe care nu le aveau. Dar toate religiile sunt împotriva banilor. Ele nu vor ca omenirea să fie bogată, nu vor ca omenirea să fie inteligentă, căci dacă oamenii ar fi inteligenți, cine ar mai citi Biblia?

Religiile nu vor ca oamenii să se veselească, pentru că dacă oamenii n-ar suferi, n-ar fi săraci şi lipsiți de inteligență, cine ar mai fi clienții bisericilor, templelor, moscheilor şi sinagogilor?

Eu n-am fost niciodată într-un loc religios. De ce să mă duc? Dacă locul religios vrea să aibă gustul religiei, el trebuie să vină la mine. Nu mă duc la Mecca, Mecca trebuie să vină la mine! Nu mă duc la Ierusalim, nu sunt nebun -

sunt puțin sărit de pe fix, dar nu nebun. Și când aici creăm un loc al bucuriei, al râsului și ai iubirii, ce să mai căutăm în Israel? Am creat noul Israel.

Renunță la toate ideile despre bani, care ți-au fost impuse. Respectă banii. Creează bogăție, pentru că numai după aceea ți se deschid multe alte dimensiuni.

Eu n-am fost niciodată într-un loc religios. De ce să mă duc? Dacă locul religios vrea să aibă gustul religiei, el trebuie să vină la mine. Nu mă duc la Mecca, Mecca trebuie să vină la mine!

Creaţia

Creaţia supremă, sensul vieţii

Viața în sine nu are nici un sens. Viața este un prilej de a crea sensul. Sensul nu trebuie să fie descoperit, el trebuie să fie creat. Vei găsi sensul numai dacă îl creezi. El nu zace acolo undeva după tufe, ca să-l cauți puțin și să-l găsești. Nu e ca o piatră pe care poți s-o găsești. E o poezie care trebuie compusă, e un cântec care trebuie cântat, e un dans care trebuie dansat.

Sensul e un dans, nu o piatră. Sensul e muzică. îl vei găsi numai dacă îl creezi. Ține minte acest lucru.

Milioane de oameni duc o viață fără sens din cauza acestei idei absolut stupide că sensul trebuie descoperit. Ca și cum ar exista deja, iar tot ce trebuie să faci este să tragi cortina și - ce să vezi? - iată sensul! Nu e așa.

Așa că ține minte: Buddha a găsit sensul pentru că l-a creat. Eu l-am găsit pentru că l-am creat. Dumnezeu nu e un lucru, ci

o creație. Şi numai cei care creează găsesc.

Şi e bine că sensul nu zace undeva acolo, altfel l-ar fi descoperit cineva, şi atunci de ce ar mai fi fost nevoie să-l descopere toţi ceilalţi?

înţelegi diferenţa dintre sensul religios şi sensul ştiinţific? Albert Einstein a descoperit teoria relativităţii; mai trebuie s-o descoperi şi tu, şi toţi ceilalţi? De ce? Ce rost ar avea? A făcut-o un om deja şi ţi-a pus teoria la dispoziţie. Lui i-au trebuit ani întregi s-o descopere, dar ţie îţi vor trebui câteva ore s-o înţelegi.

Şi Buddha a descoperit ceva, şi Zarathustra a descoperit ceva, dar ce au descoperit ei nu seamănă cu descoperirea lui Einstein. Nu e de ajuns să-l urmezi pe Zarathustra ca să găseşti ce a găsit el. N-ai să găseşti niciodată. Va trebui să devii un Zarathustra. înţelegi diferenţa?

Ca să înţelegi teoria relativităţii nu e nevoie să devii un Albert Einstein, nu. Trebuie doar să ai o inteligenţă medie, atâta tot. Dacă nu eşti retardat, ai s-o înţelegi.

Dar să înţelegi sensul lui Zarathustra trebuie să devii un Zarathustra. Trebuie să-l creezi din nou. Fiecare individ trebuie să-i dea naştere lui Dumnezeu, sensului, adevărului; fiecare trebuie să rămână însărcinat şi să treacă prin durerile facerii. Fiecare trebuie să poarte sensul în pântece, să-l hrănească cu propriul sânge, şi numai apoi îl descoperă.

(2

, dar el nu va veni niciodată.

Dacă nu vezi nici un sens în viaţă, probabil că aştepţi pasiv ca sensul să vină, dar el nu va

veni niciodată. Religiile din trecut spuneau că sensul există deja. Nu există! Există libertatea de a-l crea, există energia de a-l crea. Există câmpul în care să semeni semințele și de pe care să culegi roadele. Totul există, dar sensul trebuie creat. De asta crearea lui este așa o bucurie, așa o aventură, așa un extaz.

Așadar, religia trebuie să fie creatoare. Până acum, religia a fost foarte pasivă, aproape impotentă. Nu te aștepta ca un om religios să fie creator. Așteaptă-te să postească, să stea în grotă, să se scoale în zori, să recite mantre și să facă alte lucruri la fel de prosteşti. Şi toată lumea e mulțumită! E prețuit pentru că ține posturi lungi. Poate că e masochist; poate că îi place să se tortureze. Stă acolo gol, pe un ger de crapă pietrele, și lumea îl apreciază.

Dar care e rostul, care e valoarea faptului că stă gol în frig? Toate animalele din lume sunt goale pe ger, și ele nu sunt sfinți. Şi ce mare lucru face el că stă așa? Care e contribuția lui la mersul lumii? A schimbat el vreun pic lumea? A făcut-o puțin mai dulce, puțin mai parfumată? Nu, nici vorbă.

E de prețuit omul care a creat un cântec. E de prețuit omul care a creat o sculptură frumoasă. E de prețuit omul care cântă frumos la flaut. Fie ca acestea să devină calități religioase de azi mărite. Prețuieşte omul care iubeşte - iubirea e religie. Prețuieşte omul care cultivă trandafiri frumoşi; datorită lui, lumea e mai colorată.

Sensul rezultă din creativitate. Religia trebuie să devină mai poetică, cu un simț estetic mai dezvoltat.

Se întâmplă uneori să cauți sensul din cauză că deja ai concluzionat că sensul trebuie să fie acolo... sau

dincolo, şi atunci nu-1 găseşti. Căutarea trebuie să fie pură, nu trebuie să aibă nimic *a priori* în ea.

Ce sens cauţi? Dacă deja ai concluzionat că trebuie să cauţi un anumit sens. nu-1 vei găsi, deoarece, chiar de la început, căutarea ta e poluată, e impură. Ai hotărât deja.

De exemplu, dacă un om vine în grădina mea cu gândul că, dacă găseşte în ea un diamant, numai atunci grădina e frumoasă, cum nu-1 va găsi. va spune că grădina n-are nici un sens. Şi în grădină sunt multe flori frumoase, multe păsări care cântă, multe culori, dar el nu va vedea nimic pentru că are o anumită idee - trebuie să găsească diamantul, altfel grădina n-are nici un sens. Din cauza acestei idei ratează sensul.

Căutarea ta trebuie să fie pură. Nu umbla cu idei fixe. Umblă gol. deschis şi pustiu. Şi nu vei găsi numai un sens, vei găsi o mie şi unul de sensuri. Atunci fiecare lucru va deveni plin de înţeles, fie că e doar o picătură de rouă care străluceşte în soare înconjurată de un mic curcubeu sau doar o floricică ce dansează în vânt.

Nu porni la drum cu o concluzie, altfel porneşti greşit chiar de la început. Pleacă la drum fără concluzii! Asta vreau eu să spun când repet întruna: pleacă la drum fără cunoştinţe, dacă vrei să găseşti adevărul. Omul cunoscător nu-1 găseşte niciodată. Cunoştinţele lui sunt o barieră.

Goidstein nu *fusese niciodată* la *teatru. De ziua Iui, copiii săi* i-au *făcut* cadou un bilet.

După spectacol, au venit în vizită la el şi *l-au întrebat cum i s-a* părut *piesa.* .Ah", *a* răspuns *el,* .a *fost o* prostie. Când *ea voia, nu voia el. Când voia el,* nu voia ea. *Iar* când *au vrut* amândoi, s-a *lăsat cortina!"*

Ei bine, dacă ai o idee fixă, te uiți numai după ea, numai pe ea o cauți. Din cauza acestei îngustimi a minții, ratezi tot ce e disponibil. Sensul trebuie creat. Şi sensul trebuie căutat fără concluzii prestabilite. Dacă poți să renunți la cunoştințe, viața va căpăta dintr-odată culoare, va deveni psihedelică. însă tu cari permanent cu tine povara scripturilor, a cărților, a teoriilor, a doctrinelor, a filosofiilor... te pierzi în toate astea. Şi totul | a devenit o harababură, nu mai ții minte care ce este. în mintea ta e o harababură. Fă curățenie în ea! Mintea goală e cea mai bună minte. Iar cei care îți spun că mintea pustie e atelierul diavolului sunt agenții diavoiului. Diavolul nu se descurcă I _____ _____ | fără gânduri.

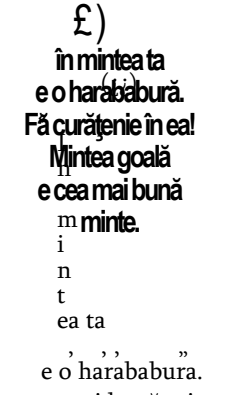

Acolo unde e pustietate diavolul nu poate să facă absolut nimic. în pustietate, el n-are nici o şansă.

însă în mintea ta sunt foarte multe lucruri amestecate; nimic nu e limpede. Ai auzit atâtea lucruri din atâtea surse - mintea ta e un monstru! Şi încerci să ții minte, ți s-a spus să ții minte; „Nu uita!" Şi, fireşte, povara e atât de mare. încât nu poți să ții minte. Ai uitat multe lucruri. Multe lucruri ți le-ai imaginat şi le-ai adăugat de la tine.

Un englez care vizita America a luat *parte la un* ban- chetşi *l-a* auzit pe amfitrion rostind *următorul toast:* „în cinstea celui mai

fericit moment din viața mea, petrecut în brațele soției altui *bărbat* - mama mea".

-Asta e tare!", şi-a *spus englezul.* „Trebuie s-o ţin minte s-o spun când mă întorc acasă."

După câteva săptămâni, *când s-a întors* în Anglia, a participat ia o masă dată de biserică şi a fost rugat să fină un toast. Pe un ton bubuitor, s-a adresat *mesenilor:*

„în cinstea celui mai fericit moment din viaţa mea, petrecut în braţele soţiei altui bărbat..."

După o pauză lungă, *mesenii au început* să se *foiască.* fulgerându-l cu privirea, indignaţi, pe vorbitor. Prietenul acestuia, care stătea lângă *el,* i-a şoptit:
„Fă bine şi expiică-te repede".

„Pe cinstea mea", bălmăji vorbitorul, vă rog să mă iertaţi. Am *uitat* numele nenorocitei de *femei!"*

Asta se întâmplă. Ţii minte „Platon a spus asta", ţii minte „Lao Tzu a spus asta", ţii minte ce a spus Iisus, ţii minte ce a spus Mohamed, iar toate se amestecă, şi nu vii cu un cuvânt de la tine. Atât timp cât nu spui ceva de la tine, ratezi sensul.

Renunţă la cunoştinţe şi fii I mai creator. Ia aminte, cunoş- tinţele sunt adunate, nu e ne- voie să fii creator în privinţa la ^ş^nţe lor; trebuie doar să fii receptiv. şi fu mai creator.

© I © Renunţă la cunoştinţe şi fii mai creator.

De asta omul a fost redus la l _____ _____ l condiţia de spectator. Citeşte ziarele, citeşte Biblia şi Coranul şi Gita, se duce la film, se duce la fotbal sau stă la televizor, ascultă radioul... şi aşa mai departe. Douăzeci şi patru de ore pe zi e intr-un soi de inactivitate, e spectator.

Alții fac lucrurile, și el doar se uită. Nu vei găsi sensul uitându-te. Trebuie să devii participant. Sensul vine prin participare. Participă la viață! Participă cât mai profund, cât mai total cu putință. Riscă totul pentru participare. Dacă vrei să știi ce e dansul, nu te uita la un dansator, învață să dansezi, fii tu dansator. Dacă vrei să cunoști ceva, participă! Asta e calea cea bună, calea adevărată de a cunoaște un lucru. Și viața ta va avea un sens. Și nu doar un singur sens, ci o mulțime de sensuri. Va ninge cu sensuri asupra ta.

Viața trebuie să fie multidimensională, numai atunci există sens. Să nu duci niciodată o viață unidimensională. Și asta e o problemă. Cineva ajunge inginer, și apoi crede că totul s-a terminat. Se identifică cu faptul că e inginer. Atunci, toată viața e doar inginer... și există milioane de alte lucruri, dar el merge pe un singur drum. Se plictisește, se satură. E obosit, istovit. Continuă să se târască mai departe, așteptând numai moartea. Ce sens mai are viața lui?

să fie multidimensională, numai atunci există sens. Să nu duci niciodată o viață unidimensională.

Fii mai interesat de viață. Nu fi întotdeauna practic, mai și joacă-te câteodată. Nu fi doar doctor sau inginer sau director de școală sau profesor, fii cât mai multe lucruri cu putință. Joacă cărți, cântă la vioară, fii fotograf amator, fii poet... Găsește în viață cât mai multe lucruri, iar atunci vei avea bogăție. Sensul e un produs secundar al bogăției.

Am *auzit o poveste foarte semnificativă despre Socrate. Se zice că, în timp ce era în închisoare şi îşi aştepta moartea, Socrate era* bântuit *de un vis care îl îndemna să cânte. Bătrânul considera că întotdeauna servise* arta *cu filosofia sa. Dar acum, îndemnat de acel glas misterios, puse fabule pe* muzică, îi închină un *imn lui Apolo şi cântă la flaut, în faţa* morţii, *filosofia şi muzica şi-au dat mâna, iar Socrate a fost mai fericit ca niciodată.*

El nu cântase niciodată la flaut. în faţa morţii, ceva dinlăuntrul lui l-a îndemnat să cânte. O parte din fiinţa lui rămăsese sufocată - da. până şi un om ca Socrate a putut să rămână unidimensional. Partea negată insista: .Gata cu logica, puţină muzică îţi va face bine, va aduce echilibru. Destul cu argumentaţia, cântă la flaut". Şi glasul era atât de insistent, încât Socrate a trebuit să cedeze.

Probabil că discipolii săi au fost nedumeriţi: „A înnebunit? Socrate să cânte la flaut?" Dar, pentru mine. lucrul ăsta e foarte semnificativ. Muzica lui nu putea să fie grozavă, pentru că el nu cântase niciodată nici la flaut, nici la alt instrument. Trebuie să fi fost o muzică de amator, copilărească, şi totuşi, ceva din el a fost mulţumit. Poate, pentru prima dată în viaţa lui, a fost spontan. Pentru prima dată a făcut ceva ce nu era susţinut de raţiune. Altfel, era un om raţional.

Zilele trecute am citit o poveste despre marele mistic hasidic Baal Shem.

Era sărbătoare, şi hasizii se *adunaseră să se roage* împreună cu *maestrul* lor.

Un om venise cu copilul său *retardat. Omul era cam* îngrijorat, stătea *cu ochii pe băiat, căci* se temea să nu *facă ceva* necugetat. După ce rugăciunile *fură*

spuse, băiatul îl întrebă pe tată: „Am un fluier, pot să cânt la el?" Tatăl spuse: „Categoric nu. Unde ţi-e fluierul?" Băiatul i-a arătat că îl avea în buzunar, iar tatăl a continuat să *stea cu ochii pe el, dar şi pe acel buzunar. Cum atunci toată lumea a început să danseze. tatăl a* uitat *de fluier şi de băiat şi a dansat şi el. Hasizii erau oameni veseli, dansatori - toată crema iudaismului era prezentă acolo.*

Când toată lumea se ruga la Dumnezeu şi dansa, dintr-odată *băiatul n-a mai rezistat.* Şi-a *scos fluierul şi a suflat în el. Toţi au fost şocaţi. însă BaalShem a venit, l-a îmbrăţişat pe băiat şi a spus: „Rugăciunile noastre sunt auzite. Fără* acest *fluier, totul era zadarnic,* pentru *că acest fluierat este singurul lucru spontan de aici. Restul era ritual".*

Nu lăsa ca viaţa ta să devină un şi momente inexplicabile, lasă să existe şi câteva lucruri misterioase, care nu pot fi explicate raţional. Lasă să existe şi câteva lucruri care să-i facă pe oameni să creadă că eşti puţin nebun. Omul care e sănătos la minte sută la sută e mort. Puţină nebunie alături e întotdeauna o mare bucurie. Fă şi câteva lucruri nebuneşti. Iar atunci sensul va fi posibil.

Nu lăsa ca viaţa ta să devină un ritual mort. Lasă să existe şi momente inexplicabile, lasă să existe şi câteva lucruri misterioase, care nu pot fi explicate raţional.

Despre autor

Osho sfidează orice categorizare. Miile sale de discursuri acoperă totul, de la căutarea individuală a sensului vieţii la cele mai importante probleme sociale şi politice cu care se confruntă societatea de astăzi. Cărţile lui Osho nu sunt scrise, ci sunt transcrise din înregistrări video şi audio ale unor discursuri improvizate adresate unui public internaţional. După cum spune el, „Aşadar ţine minte: orice spun nu e doar pentru tine... vorbesc şi pentru generaţiile viitoare". Osho a fost descris de Sunc/ay Times din Londra drept unul dintre cei **,,1** ooo de creatori ai secolului XX", iar de către autorul american Tom Robbins drept „cel mai periculos om de la Iisus Hristos încoace". *Sunday Mid-day* (India) l-a selectat pe Osho drept una dintre cele zece persoane - alături de Gandhi, Nehru şi Buddha - care au schimbat destinul Indiei.

Osho a spus despre opera lui că ajută la crearea condiţiilor pentru apariţia unui tip nou de fiinţă umană. El a caracterizat adesea această nouă fiinţă umană ca fiind „Zorba Buddha" - capabilă de a se bucura atât de plăcerile

lumeşti, precum Zorba Grecul, cât şi de seninătatea tăcută a unui Gautam Buddha. Ceea ce trece ca un fir călăuzitor prin toate aspectele discursurilor şi meditaţiilor lui Osho este o viziune ce include atât înţelepciunea fără vârstă a tuturor secolelor trecute, cât şi potenţialul cel mai înalt al ştiinţei şi tehnologiei de astăzi (şi de mâine).

Osho este cunoscut pentru contribuţia lui revoluţionară la ştiinţa transformării de sine, cu o abordare a meditaţiei ce recunoaşte ritmul accelerat al vieţii contemporane. Meditaţiile sale active OSHO, unice, sunt concepute ca mai întâi să elibereze stresul acumulat al minţii şi al trupului, astfel încât să devină mai uşor să experimentezi starea de linişte şi de relaxare lipsită de gânduri în viaţa obişnuită.

Sunt disponibile două lucrări autobiografice ale autorului:

- Autobiography *of a* Spiritual *Incorrect Mystic* (trad, rom.: *Autobiografia* unui *mistic nonconformist,* Editura Mix, 2011)
- *Glimpses of a Golden Childhood* (trad, rom.: Amintiri dintr-o copilărie de aur, Editura Mix, 2012)

Despre Staţiunea de Meditaţie Osho

STAŢIUNEA INTERNAŢIONALĂ DE MEDITAŢIE OSHO

Localizare: Situată la aproximativ 161 de kilometri la sud-est de Mumbai, în oraşul modern înfloritor Pune, India, Staţiunea Internaţională de Meditaţie Osho este o destinaţie de vacanţă şi nu numai. Staţiunea de Meditaţie se întinde pe mai bine de 16

hectare de grădini spectaculoase, într-o zonă rezidențială superbă înconjurată de copaci.

Unicitate: în fiecare an, stațiunea de meditație primește mii de persoane din peste 100 de țări. Campusul unic oferă posibilitatea pentru o experiență personală directă a unui nou mod de viață - cu mai multă conștientizare, relaxare, distracție și creativitate. Este disponibilă o mare varietate de programe opționale neîntrerupte tot timpul anului. Să nu faci nimic și doar să te relaxezi este unul dintre ele!

Toate programele se bazează pe viziunea lui OSHO despre „Zorba Buddha"- un gen de ființă umană calitativ nouă care este capabilă atât să participe creativ la viața de zi cu zi, cât și să se relaxeze în tăcere și meditație.

Meditații: Un program de meditații pentru întreaga zi, pentru fiecare tip de persoană, include metode active și pasive, tradiționale și revoluționare, și în special OSHO Active Meditations™. Meditațiile au loc în probabil cea mai mare sală de meditații din lume, Osho Auditorium.

Multidiversitate: Sesiunile individuale, cursurile și seminariile acoperă toate domeniile, de la arte la tratamente holistice de sănătate, transformare personală, relații și etape de tranziție în viață, munca drept meditație, științe ezoterice și abordarea „zen" a sportului și recreerii. Secretul succesului Multidiversității rezidă în faptul că toate programele sale sunt combinate cu meditația, susținând înțelegerea faptului că ființele umane sunt mult mai mult decât suma părților lor.

Basho Spa: Luxosul Basho Spa oferă bazine de înot în aer liber, pentru relaxare, înconjurate de copaci și vegetație tropicală. Stilul unic, jacuzzi spațioase, saune, săli de gimnastică, terenuri de tenis... efectul lor este sporit de situarea lor într-o zonă de o frumusețe uluitoare.

Bucătăria: O varietate de diferite spații de servit masa

oferă mâncăruri vegetariene occidentale, asiatice şi indiene delicioase - majoritatea fiind organice, produse special pentru staţiunea de meditaţie. Pâinea şi prăjiturile sunt făcute în brutăria proprie a staţiunii.

Viaţa de noapte: Seara, există numeroase evenimente dintre care să alegi - dansul situându-se în fruntea listei! Alte activităţi includ meditaţii sub cerul liber în nopţile cu lună plină, spectacole de varietăţi, concerte şi meditaţii pentru viaţa de zi cu zi.

Sau poţi doar să te bucuri întâlnind diferite persoane la Plaza Café ori plimbându-te în liniştea nopţii prin parcurile din împrejurimile de vis.

Facilităţi: Poţi cumpăra toate produsele de bază şi articole de toaletă din Galleria. Multimedia Gallery comercializează o paletă largă de produse media OSHO. Există şi o bancă, o agenţie de voiaj şi un Cyber Café în campus. Pentru cei cărora le place să meargă la cumpărături, Pune oferă toate opţiunile, de la produse indiene tradiţionale şi etnice până la numeroase magazine aparţinând unor lanţuri internaţionale.

Cazare: Poţi să stai în camerele elegante ale Osho Guesthouse sau, pentru sejururi mai lungi, poţi opta pentru unul dintre pachetele-program Living-In. în plus, există o ofertă largă de hoteluri şi apartamente private în apropiere.

www.osho.com/meditationresort